

STAT

Page Denied

Declassified in Part - Sanitized Copy Approved for Release 2012/02/23 : CIA-RDP83-00415R001200030006-8

Marshall-planen

*Et program for
gjenreising og fred.*

Utgitt av

ARBEIDERNES OPPLYSNINGSFORBUND

Declassified in Part - Sanitized Copy Approved for Release 2012/02/23 : CIA-RDP83-00415R001200030006-8

Vi drøfter brennende spørsmål.

I øyeblikket står «Marshall-planen» i midtpunktet for alt ordskifte om internasjonale spørsmål. Titelen for diskusjonsemnet er kanskje ikke den beste. Den amerikanske utenriksministeren, George Marshall, kom nemlig aldri med noe framlegg til en europeisk gjenreisingsplan. Han ba bare i en tale folkene i Europa om å utarbeide en felles plan for gjenoppbyggingen i verdensdelen. De fikk selv gå i gang med å undersøke og samordne sine hjelpekilder og sin egen evne til gjenreising, og så fikk de siden vende seg til Sambandsstatene om den hjelpen som ville trenges derfra for å trygge oppbyggingsplanen. Den amerikanske hjelpen skulle være hjelp til selvhjelp.

Seksten land i Vest-Europa gikk i gang med å arbeide ut en slik plan. Resultatet de kom til, var at om deltakerlandene i løpet av 4-års perioden 1948—51, skulle nå fram til en produksjon og levestandard som svarte til førkrigstidens, så måtte de ha en betydelig hjelp fra Sambandsstatene. Selv om de setter alle krefter inn, så kan de 16 landene selv ikke dekke mer enn omlag $\frac{3}{4}$ av den samlede importen de absolutt trenger i perioden. De vil i de 4 årene få et samlet betalingsunderskudd på en 20 milliarder dollars, og bare en liten del av dette kan dekkes av regulære lån. I tillegg til dette må de ha 3 milliarder til stabilisering av vakkende valutaer.

Det var dette framlegget den amerikanske regjeringen tok positiv stilling til, til tross for at mektige konservative og reaksjonære krefter tok standpunkt mot. Sambandsstatene var et annet land enn det som i 1919 knesatte isolasjonismens «Troll vær deg selv nok»-politikk.

Men Marshall-planen møtte på sterkere motstandere enn Amerikas isolasjonister. Sovjet-Samveldet erklaerte krig mot planen, og oppfordret de kommunistiske partiene i alle land til å ta kampen opp mot den. En kommunistisk internasjonale trådte igjen fram, og Marshall-planen ble med ett slag et verdenspolitisk stridsspørsmål som alle politisk interesserte mennesker måtte ta standpunkt til.

Her er det da at det reiser seg en rekke spørsmål som vi må søke å gi svaret på. De viktigste er disse:

- A. *Hva vil følgene bli for Europa om en amerikansk hjelpeplan ikke blir ført ut i livet? Hvorfor er en Marshall-plan i en eller annen form en forutsetning for fortsatt gjenreising i Europa?*
- B. *Hvorfor er Sovjet-Samveldet en motstander av en amerikansk hjelpeplan, som kan være med og trygge produksjonen og levestandarden i Europa? Hva kan forklaringen være til at den kommunistiske bevegelsen søker å hindre en internasjonal gjenreisningsplan?*
- C. *Kan vi godta kommunistenes fremste argumenter: a) at Marshall-planen betyr at deltakerlandene gir opp sin suverenitet og indre handlefrihet? b) at planen er et reaksjonert og imperialistisk framstøt fra den amerikanske kapitalismens side?*

Til slutt reiser spørsmålet seg om våre egne interesser i samband med det gjenreisingsprogrammet som ble utarbeidet i Paris. Vi har mer enn andre folk bygd vår levestandard på en omfattende import, som siden i første rekke har vært dekket av inntektene fra vår eksportindustri og handelsflåte. Disse tallene forteller en hel del om den interessen de enkelte land kan ha av en internasjonal hjelpeplan som i første rekke tar sikte på å bekjempe en akutt betalingskrise:

Import pr. innbygger i 1938.

Norge	409 kroner
England	361
Frankrike	129
Italia	56
Sovjet-Samveldet	6

Det norske folket er avhengig av høy import; men våre valutabeholdninger er små (se Nasjonalbudsjettet 1948). Vi er avhengig av inntektene fra vår handelsflåte, og den farene er for hånden at dele av denne vil måtte legge opp, om handelen landene mellom skjæres ned, fordi de ikke mer har noe å betale med. Det er derfor ikke vanskelig å finne et svar på dette spørsmålet:

- D. *Hvilke økonomiske interesser har det norske folket i gjennomføringen av Marshall-planen?*

Men vi må se lenger enn til våre nærmeste økonomiske interesser. Vi må også spørre om en deltagelse i det europeiske gjenreisingsprogrammet betyr et brudd i vår *langsiktige* politikk, nasjonalt og internasjonalt. Og det reiser de siste betydningsfulle spørsmålene:

- E. *Betyr vår deltagelse i Marshall-planen at vi må endre de retningslinjene som har vært bestemmende for vår økonomiske politikk etter krigen?*
- F. *Betyr den at vi må endre den politikken vi har ført på det mellomfolkelige området, og som har tatt sikte på å bygge ut varebyttet og det internasjonale samarbeidet mellom alle land?*

Den framstillingen som nå følger, tar ikke direkte sikte på å besvare de spørsmålene som her er stilt opp; men den prøver å legge til rette et materiale som vil gjøre det lettere å gjøre det.

Januar 1948.

Haakon Lie.

Europa etter krigen

Den annen verdenskrig tilføyde Europa svære slag og sår. Høsten 1946 hadde en rekke europeiske land likevel gjort store framskritt i retning av industriell gjenreising. De okkuperte sonene av Vest-Tyskland hadde riktignok ikke nådd opp i mer enn mellom en tredjedel og en halvpart av sin førkrigsproduksjon. Men Italia hadde kommet opp på 60 pst. av 1938-nivået; Frankrike, Belgia og Holland var temmelig nær det, mens Storbritannia og de skandinaviske landene befant seg på førkrigsnivået eller over det.

I jordbruket var ikke stillingen så gunstig. Bøndene i Europa hadde dårlige avlinger både i 1945 og 1946, dels på grunn av mangel på trekkraft, maskiner og gjødsel, men mest på grunn av tørke. Avlingene i Europa som helhet lå på om lag fire femtedeler av førkrigsproduksjonen, som selvsagt aldri hadde vært stor nok til å dekke behovet for mat i vår verdensdel.

Så kom vinteren 1946—47 som var en av de verste i manns minne. Vintersæden frøs bort eller ble ødelagt av flommen som satte inn etter winterstormene. Kull kunne ikke transporteres fordi jernbanene ble blokkert av snø, eller fordi vannveiene frøs igjen. Fabrikkene måtte stoppe i ukevis på grunn av mangel på brensel. Så kom sommeren med en tørkeperiode som rammet Europa fra Norge i nord til Italia i sør. Da var det klart at gjenreisingen ville bli sinket, og levestandarden senket, om ikke hjelp kunne komme utefra.

De forente stater var det eneste

land som kunne yte slik hjelp i større malestokk. Dette landet hadde ikke bare kommet ut av krigen uten krigsskader; detsressurser og produksjonskapasitet var også blitt vesentlig økt i forhold til hva de var i 1938. Samvandsstatene var fullt klar over sin gunstige økonomiske stilling, og svære leveranser av amerikanske varer ble i månedene etter fredsslutningen sendt over havet. Disse leveransene ble dels finansiert ved lån, dels ble de gitt bort som gaver; dels ble de betalt av de europeiske landene ved at disse brukte hva de hadde av dollar og gullreserver. Høsten 1947 var lån og reserver på nærmeste brukt opp. Land etter land måtte skjære ned sin import og senke sin levestandard. Gjenreisingen i Europa befant seg i faresonen.

Politiske overensstemmeler skjærpet vanskerne. Landene i Øst-Europa som før krigen hadde skaffet verdensdeler store tilskudd på levnedsmidler, hadde ikke mer noe å eksportere vestover. Dette hang sammen med tørken, men også med svære leveranser til Sovjet-Samveldet. Et kornland som Romania befant seg på randen av hungersnød. I Ungarn levde folk på en levestandard som var halvparten av hva den hadde vært i 1938, og den var ikke nettopp høy. Men også i land som Polen, Bulgaria og Jugoslavia var forsyningene svært begrenset.

Den kjennegjeringen at det industrialiserte Vest-Europa ikke mer kunne skaffe mat og råstoff fra jordbrukslandene i Øst-Europa, gjorde at behovet for økt samhandel med Samvandsstatene ble enda større. Det

var heller ingen ting som tydet på at denne delingen av Europa snart ville opphøre. Under utenriksministerkonferansen i Moskva i mars og april kom ikke stormaktene ett skritt nærmere mot løsningen av de problemene som fredsslutningen med Tyskland og Østerrike innebar. Den måten den russiske regjeringen trakk forhandlingene i langdrag på, skapte i De forente stater den oppfatningen at Sovjet-Samveldet ikke ønsket et samlet Tyskland ,og et Europa som samarbeidet fritt. Den amerikanske regjeringen helte tvert imot mer og mer til det synet at den russiske regje-

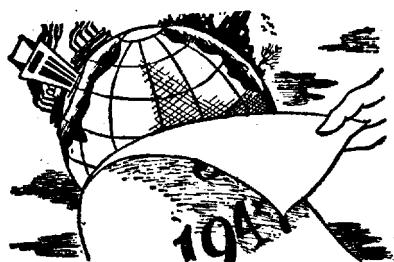
ringen ønsket å bygge ut Øst-Europa til en økonomisk og militær blokk, mens den derimot slet ikke så med blide øyne på en rask økonomisk gjenreising i Vest-Europa, og betraktet et mer utstrakt samarbeid mellom landene der som en fiendtlig handling.

Det var den økonomiske og politiske situasjonen i Europa, da den amerikanske utenriksministeren, George Marshall, den 5. juni 1947 sto på talerstolen i Harvard-universitetet utenfor Boston. Få ante at den talen han da skulle holde som takk for en æresgrad, skulle komme til å skape historie.

Marshall: Europa må ta initiativet.

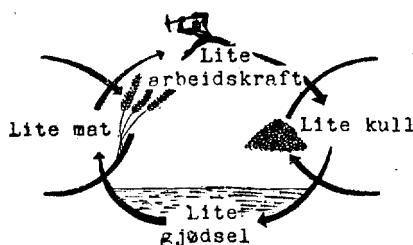
Utenriksminister Marshall begynte sin tale med å omtale den alvorlige situasjonen som verden befant seg i. Han fortsatte så med å beskrive de viktigste grunnene til at Europa hadde møtt så store vansker i overgangen

mellan krig og fred. Derpå gikk han over til å klarlegge årsakene til at gjenreisingen var blitt saitt så sterkt tilbake i en rekke land. Om lag midt i talen vendte Marshall seg mot framtiden. Enkelt og uten faktor la han

Etter krigen var verden preget av svære kontraster. Sambandsstatene hadde kommet ut av den med en øket produksjonskapasitet. Tvers over Atlanterhavet lå Europa med svære sår, etter en krig som hadde vært langt mer ødeleggende enn storkrigen fra 1914—18.

(1)

Europa var inne i en sirkelgang som det ikke syntes å være noen ende på. Med lite kunstgjødsel, jordbruksmaskiner og arbeidskraft, var det vanskelig å få opp jordbruksproduksjonen. Men med dårlig ernæring var det vanskelig å få kullproduksjonen opp. Og uten kull ingen kunstgjødsel og maskiner.

fram en helt ny problemstilling når det gjaldt gjenreisingen i Europa og den rollen Sambandsstatene kunne spille i denne. Hovedinnholdet av dette avsnittet i talen var dette:

1. Europa må ha hjelp fra Sambandsstatene i de kommende tre eller fire år, ellers må vi frykte et alminnelig økonomisk sammenbrudd.
2. Sambandsstatene må gjøre hva det kan for å hindre et slikt sammenbrudd, fordi de økonomiske og politiske følgene ville bli ytterst alvorlige også i den nye verden.
3. Den amerikanske politikken i samband med et europeisk hjelpeprogram kan hverken være anti-russisk eller anti-kommunistisk; den må bare ta sikte på fred, sosial trygghet og frihet for alle.
4. Den amerikanske hjelpeplanen kan ikke være stykkevis og delt, men må ta sikte på en alminnelig og varig gjenreising.
5. Sambandsstatene vil samarbeide med enhver regjering som ønsker å delta i gjenreisingsarbeidet; men de vil ta stilling mot enhver regjering eller gruppe av stater som søker å legge hindringer i veien for det.
7. Sambandsstatene bør tilby seg å hjelpe til med å formulere et felles gjenreisingsprogram — som om mulig bør bli utarbeidet av alle nasjoner i Europa — og derpå hjelpe til å føre det ut i livet, så langt de amerikanske ressursene tillater det.

Europas behov for hjelp fra Sambandsstatene er selvklare, så punkt 1 trenger ikke nærmere kommentar. Like klart er det at De forente stater

både politisk og økonomisk er interessert i at Europa er i stand til å reise seg. Hva amerikanerne framfor alt frykter, er at Europa skal gå inn i en periode av økonomisk og sosial opploening som legger verdensdelen åpen for det russiske bolsjevismen, og at Europa siden skal bli en del av et russisk imperium som strekker seg fra Stillehavet til Atlanterhavet. Overfor et samlet Europa/Sovjet-Samveldet vil Sambandsstatene bli den svake parten. Også på kort sikt er Sambandsstatene levede interessert i et økonomisk sterkt Europa som kan kjøpe og selge. De forente stater er som alle industrieland i vår tid, avhengig av internasjonal samhandel.

I punktene 3, 4 og 5 har Marshall formet ut den amerikanske politikken i forhold til Sovjet-Samveldet i samband med det europeiske gjenreisingsprogrammet. På sett og vis er den det motsatte av den politikken som var formulert i «Truman-doktrinen». Denne var en negativ «Stopp Russland»-politikk. Marshalls formulering var en positiv innbydelse til samarbeid. Den ønsket ikke reise en barriere mot kommunismen gjennom kortsiktig nedhjelp. Døren ble slått opp på vid vegg for et samarbeid med Sovjet-Samveldet og de europeiske landene. Marshall gjorde det imidlertid klart at et forsøk på å sabotere gjenreisingen fra kommunistisk side ikke ville bli tålt.

Punkt 6 er kjernen i Marshalls framlegg: Europa må ta initiativet. Sambandsstatene kan yte hjelp til Europa; men de kan ikke gjenreise verdensdelen. Det er bare de europeiske folke som kan gjøre det. Og de må gjøre det i hardt arbeid om

det amerikanske folket skal være villig til å yte sitt.

Punkt 7 er like viktig. Det krever at folkene i Europa, eller en storpart av dem, skal arbeide ut en gjenreisningsplan. Denne må så langt råd er bygge på samarbeid og samvirke landene mellom. Der Europas forente ressurser ikke strekker til, skal Sambandsstatene så komme inn med sin hjelp og sørge for at programmet kan føres ut i livet.

Men omfanget av den amerikanske hjelpen sa Marshall ingen ting om. Hva han gjorde seg til talsmann for, var noe mer enn et nødhjelpsprogram.

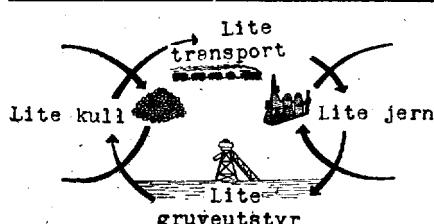
Marshall ønsket en langsiktig plan for varig gjenreising — en plan som det ville ta måneder å få vedtatt, og som det ville ta år å føre ut i livet. Dette betød ikke at han undervurderte betydningen av øyeblikkelig hjelp til de landene som satt hardest i det. Sammen med president Truman krevde han også at det måtte bli ytet støtte til Frankrike, Italia og Østerrike før det omfattende hjelpeprogrammet ble satt ut i livet. Den 19. desember 1947 bevilget den amerikanske kongressen som foreløpig hjelp 540 000 000 dollars til disse landene.

En plan med forhindringer.

Utenriksminister Marshalls tale ble straks hilst med tilfredshet både i London og Paris — men likevel med et visst forbehold. Hverken den britiske eller franske regjeringen ønsket å skape friksjoner i forhold til den russiske ved å hoppe på et tilbud som kunne legges ut som et forsøk på å bygge ut en vesteuropeisk blokk; men

da Marshall den 12. juni meddelte at han i sin tale hadde tenkt på hele Europa vest for Asia — og spesielt nevnte Sovjet-Samveldet og Storbritannia — da nølte i et hvert fall ikke den britiske utenriksministeren Ernest Bevin mer.

Den 17. juni fløy Bevin til Paris for å konferere med den franske utenriks-

Uten kull var det også vanskelig å holde landtransporten gående. Uten kull heller ikke jern, som trengtes til framstilling av nytt gruveutstyr. Men uten nytt teknisk utstyr i gruvene heller ikke øket kullproduksjon. Slik var ringen sluttet. (3)

Bare hjelp utefra kunne bryte denne rundgangen. Så kjøpte Europa korn fra Amerika for å få produksjonen opp. Det kjøpte kull og maskiner i Sambandsstatene og produksjonen øket. (4)

ministeren George Bidault. Dagen etter innbød de sammen den russiske utenriksministeren Molotov til å komme til Paris. Samtidig erklærte de at alle tiltak skulle bli gjort i samarbeid med F.N.s økonomiske kommisjon for Europa. Dette var en innrømmelse til Sovjet-Samveldet som bare en uke forut i Lake Success hadde holdt fram at de nasjonene som trengte hjelp, kunne gjøre disse ønskemål gjeldende gjennom De Forente Nasjoner. Det var også en innrømmelse til De Forente Nasjoner hvis økonomiske kommisjon for Europa bare to dager i forveien hadde tilbuddt sin tjeneste. Det siste ble ikke tatt altfor høytidelig. Bare få dager etterpå gjorde Bevin ende på Trygve Lies håp om at Marshall-planen skulle bli ført ut i livet gjennom F.N. «De Forente Nasjoner skulle bli underrettet om utviklingen,» sa Bevin. (I et intervju opplyste Trygve Lie noe senere at «De Forente Nasjoner på ethvert stadium under utviklingen av denne saken er blitt holdt underrettet av den britiske og franske regjering.») Den amerikanske regjeringen var trolig like oppsatt på å gå utenom F.N., hvor Sovjet-Samveldet kunne sabotere gjenreisningsplanen.

Molotov hadde ingen hast med å godta det engelsk-franske tilbuet. Håpet om at Sovjet-Samveldet ville ta del i planen, forsvant praktisk talt da Tass angrep møtet mellom Bevin og Bidault som «et forsøk på å slutte en hestehandel bak Sovjet-Samveldets rygg». Den 23. juni kom imidlertid den gledelige meldingen at den russiske regjeringen hadde tatt imot innbydelsen til møtet mellom de tre

utenriksministrene. Den 27. kom Molotov til Paris sammen med 89 eksperter. Optimismen steg; det så ut til at den russiske regjeringen hadde bestemt seg for å samarbeide. Den oppfatningen holdt seg ikke lenge. De tre utenriksministrene møttes bare fem ganger; den 2. juli tok de avskjed næd hverandre på én måte som ikke nettopp kunne sies å være vennskapelig.

Molotovs motivering for bruddet var at de to andre utenriksministrene hadde kommet til enighet med De forente staters bak ryggen på den russiske regjeringen. Under forhandlingene var det ikke gjort rede for vilkårene for en amerikansk hjelpeaksjon, og heller ikke for omfanget av den. Det springende punkt var imidlertid det divergerende synet på utforminga av hjelpeplanen. Det engelsk-franske synet var — i samsvar med det amerikanske — at de europeiske landenes egne ressurser skulle nyttigjøres til gjennomføring av planen, og at U.S.A.s støtte først skulle settes inn der Europas hjelpe-kilder ikke mer strakk til. Det russiske synet var at hvert enkelt land skulle sette opp sine ønskemål, og at det så på grunnlag av de enkelte lands kreditlinjer skulle stilles opp et samlet amerikansk hjelpeprogram. Bare derved ville de europeiske landene fullt ut beholde herredømmet over sin egen økonomi. Den formen Bevin og Bidault ønsket for amerikansk hjelpeprogram betød kort og godt fremmet innblanding i de enkelte lands økonomiske disposisjoner og i deres nasjonale selvstendighet.

Da Molotov nektet å samarbeide i den videre utforminga av hjelpepro-

grammet, besluttet de to andre utenriksministrene å gå i gang uten russisk deltagelse. De sendte straks ut innbydelse til alle land i Europa (bostett fra Spania) om å delta i et møte i Paris; dette skulle begynne den 12. juli. I innbydelsen het det at initiativet i gjenreisingsarbeidet må tas av Europa selv, og at et program måtte trekkes opp som viste både hjelpekilder og behov. Da de øst-europeiske landene fikk innbydelsen til Paris-konferansen, kom de i en meget vanskelig stilling. Deres behov for hjelp var større enn de vest-europeiske landenes; men det var også Sovjet-Samveldets innflytelse. I håp om å unngå et russisk press svarte regjeringen i Tsjekkoslovakia øyeblikkelig at den ønsket å ta del i konferansen. Etter ordre fra statsministeren og utenriksministeren som da begge oppholdt seg i Moskva, ble beslutningen straks omgjort. De øvrige land i Øst-Europa fulgte Tsjekkoslovakias eksempel. Den finske re-

gjeringen ga svar i siste minutt, etter at en russisk general hadde besøkt president Paasikivi og meddelt at den russiske regjeringen ikke ønsket at Finnland ble representert i Paris. Samtidig satte en bølge av kommunistisk propaganda inn i alle land om at «Sovjet-Samveldet» utrettelig og konsekvent går inn for prinsippet om virkelig likeberettigelse og forsvar av de suverene rettighetene til alle folk, store og små.» (Sjdanov.)

Paris-konferansen.

Disse 16 landene var representert på Paris-konferansen: Belgia, Danmark, Eire, Frankrike, Hellas, Island, Italia, Luxemburg, Nederland, Norge, Portugal, Storbritannia, Sveits, Sverige, Tyrkia og Østerrike. Den samlede befolkningen i disse landene utgjør sammen med befolkningen i Vest-Tyskland 270 millioner, dvs. halvparten av hele Europas befolkning vest for Ural, og nesten det dobbelte av Sambandsstatenes innbyggerantall.

Men varene måtte betales, og Europas beholdninger av dollars og gull var begrenset. Ved at prisene i Sambandsstatene stadig gikk opp, tok de slutt lenge før noe hadde beregnet. En betalingskrise meldte seg med voldsom styrke over hele Europa. (5)

Vanskene øket ytterligere da vinteren 1946—47 ble en av de hardeste i manns minne. Vintersæden frøs bort, jernbanetransporten ble blokert, i kullgruvene sank produksjonen. Våren kom med flomskader i en rekke land. Sommeren ble enda verre. Tørke herjet over hele Europa. (6)

Tyskland var ikke direkte representert på Paris-konferansen, men denne ba de fire okkupasjonsmaktene om opplysninger om behov og hjelpe-kilder i Tyskland. Den russiske nek-tet å gi noen opplysninger om sin sone, men fra den amerikanske, britiske og franske sonen innløp opp-gavene.

Representantene for de 16 landene organiserte seg som en «Committee of European Economic Cooperation» (CEEC), komiteen for økonomisk sam-arbeid i Europa, hvor alle land var representeret. Samtidig ble det valgt en eksekutivkomité på fem land (hvor Norge ble med). Det ble også satt ned fire tekniske komiteer. Disse skulle avgj sine rapporter 1. september.

De fire underkomiteene hadde hvert sitt spesialområde: en behandlet ernæring og jordbruk, en kraftforsyning og brensel, en jern og stål og en transport. (Den siste komiteen ble siden delt i to, en for landtransport og en for sjøtransport.) Senere ble det også oppnevnt underkomiteer for tømmer, arbeidskraft, betalingsbalanse og finansielt samarbeid. Disse komiteene samlet så i de kommende to måneder opplysninger fra de 16 deltaker-landene og Vest-Tyskland, om hva de hadde, hva de selv kunne utrette ved egen hjelp, og hva de trengte av hjelp utenfra.

Mens arbeidet sto på, brøt det ut en tvist mellom Sambandsstatene og Storbritannia på den ene siden og Frankrike på den andre. De to første hadde nemlig uten å samråd seg med Frankrike foreslått å heve industri-produksjonen i de tyske vestsonene til et nivå som lå over det som var

bestemt i Potsdam. Både den ameri-kanske og britiske regjeringen var av den oppfatning at den økonomiske gjenreisingen i Vest-Europa var avhengig av at den økonomiske virk-somheten kom i gang i Vest-Tyskland. Bare på den måten kunne de to lan-dene også bli befridd for den byrden på en milliard dollars som okkupa-sjonen nå koster de amerikanske og britiske skatteinbetalerne. Den franske regjeringen var imidlertid engstelig for at en økning av industriproduk-sjonen i Vest-Tyskland ville skape bedre levevilkår der enn i Frankrike. Det ble opprettet enighet, og den 29. august ble det offentliggjort nye tall for den vest-tyske produksjonen. Det betød bl. a. at kullgruvene og indu-strien i Ruhr nå skulle spille en rolle i det europeiske gjenreisningsprogra-mmet.

Omtrent på dette tidspunktet be-gynte de første opplysingene å lekke ut fra Paris-konferansen. Det ble nevnt at de 16 landene hadde anslått sine behov for amerikansk hjelp i en 4 års periode til 29.2 milliarder dol-lars. Det amerikanske utenriksdepartementet som regnet med at det ikke ville være mulig å få kongressen til å godta et så svært beløp, svarte med å oppfordre «Samarbeidskomiteen» til å stille «fornuftige og realistiske krav». Dette førte til at taloppga-vene ble gitt gjennom på ny. Sam-tidig ble det dikkere presisert hva de 16 landene selv kunne ta på seg av forpliktelser. Den endelige beslutn-innen fra Paris-konferansen ble derfor ikke ferdig til undertegning før den 22. september. Etter at rapporten var undertegnet, ble den sendt over til den amerikanske regjeringen.

Kommunistisk krigserklæring mot Marshall-planen.

Straaks etter at Paris-konferansen var avsluttet, ble det i Warsjava holdt et møte av representanter for de kommunistiske partiene i Sovjet-Samveldet, Polen, Ungarn, Romania, Jugoslavia, Bulgaria, Tsjekkoslovakia, Italia og Frankrike. Møtet besluttet å opprette en ny organisasjon «Kominform», som skulle ha til oppgave å koordinere virksomheten til de kommunistpartiene som var representert på konferansen.

Sekretærer for sentralkomiteen i Russlands kommunistiske parti, general Andrei Sjdanov, avgav en lengre politisk rapport som kort etter ble offentliggjort i Sovjet-Samveldet og i de øst-europeiske landene. En totale måneder senere ble den også sendt ut av kommunistpartiene i Vest-Europa. I denne rapporten blir det i

de skarpeste ordlag tatt stilling mot den amerikanske utenrikspolitikken og mot Marshall-planen. Om den siste står det bl. a.:

«Den amerikanske imperialismen forsøker som en ågerkarl å utnytte de europeiske landenes etterkrigsvansker, i særdeleshet mangelen på råstoffere brensel og levnetsmidler i de allierte land som har lidd mest under krigen, til å dikttere dem harde vilkår for hjelpen. Med tanke på den økonomiske krisen som nærmer seg, skynder Sambandsstatene seg å finne nye områder der de kan skaffe seg monopol på investering av kapital og avsetning av sine varer. Sambandsstatenes økonomiske «hjelp» stiler mot et omfattende mål, nemlig å gjøre Europa avhengig av den amerikanske kapital.

Når de amerikanske monopolene «redder» det ene eller det andre landet fra sult og økonomiske sammen-

Det var nå klart at gjenreisingen i Europa ville bli vesentlig sinket om ikke hjelp kunne komme utefra — dvs. fra Sambandsstatene. Den 5. juni taler utenriksminister Marshall på Harvarduniversitetet og legger fram et helt nyt syn på gjenreisningsproblemene.
(7)

Marshall foreslo at alle nasjoner i Europa skulle gå sammen om en gjenreisningsplan. Nødhjelp ville ikke føre fram — det trengtes et langsigtt program, som Sambandsstatene var villig til å ta del i.
(8)

brudd, søker de å berøve det ethvert spor av selvstendighet.

Endelig omfatter Sambandsstatenes streben etter verdensherredømmet og deres antidemokratiske kurs også en ideologisk kamp. Hovedoppgaven for den ideologiske del av den amerikanske strategiske planen består i å føre offentligheten bak lyset ved å spre talemåter om angivelig aggressive planer fra Sovjet-Samveldets og de nye demokratiene side, og dermed framstille den anglosaksiske blokken som den angrepne part og frita den for å forberede en ny krig. Krigsbrannstifterne er fullt klar over at før de kan få sine soldater til å slåss mot Sovjet-Samveldet, trenges det en langvarig ideologisk forberedelse Denne plattformen for den ideologiske kamp forener alle arbeiderklassens fiender uten unntak fra de kapitalistiske magnatene, til lederne for høyre-sosialistene. Under de nærværende forhold blir de imperialistiske land, som U.S.A., England og de statene som står dem nær, farlige fiender av folkenes nasjonale uavhengighet og selvbestemmelsesrett, mens Sovjet-Samveldet og de nye demokratiene er en pålitelig støtte mot angrep på folkenes likestilling og nasjonale bestemmelsesrett.»

Det skulle snart vise seg at Sjønavns tale og dannelsen av Kominform ble fulgt av handling. I alle land gikk de kommunistiske partiéne til angrep på Marshall-planen. En tid innskrenket kampen seg til taler og avisartikler. I midten av november gikk de franske kommunistene imidlertid betydelig lengre. Med støtte i en betydelig misnøye over den katastrofale prisstigningen lyktes det dem å løse

ut omfattende streiker som i to-tre uker lammet store deler av det franske næringslivet. I gruveindustrien gikk 2.5 millioner tonn kull tapt i streikene. Det franske kommunistpartiet tok sikte på intet mindre enn å knuse Marshall-planen allerede før den var vedtatt i den amerikanske kongressen. Da streiken ebbet ut i Frankrike, slo det ut i Italia hvor fagorganisasjonen også står under kommunistisk ledelse. I midten av desember avgå så lederen for det britiske kommunistpartiet, Harry Pollitt, en lengere programerklæring hvor han slo fast at tiden var kommet da de britiske kommunistene måtte hindre produksjonsoffensiven, som i «Marshall-planens periode» bare kunne føre til en styrking av de imperialistiske maktene stilling. Eller som det heter i erklæringen: «Produksjonsøknangen vil ikke bli nyttek til fordel for Storbritannia eller dets folk, men vil bli underordnet de allmennelige mål som den amerikanske politikken har satt seg.» I alle land så komunistene det som sin første oppgave å hindre at Marshall-planen skulle bli virkeligjort. En av de mest drastiske politiske og økonomiske kriger i historien var i full gang.

Samtidig økt de økonomiske vanskene i Vest-Europa. For å spare dollar måtte land etter land gå til en radikal nedskjæring av importen av levnetsmidler, råstoff, brenselstoffer og maskiner. Storbritannia skar ned sine klæs- og matråsjer, forbød bruk av bensin til annet enn nyttekjøring, og nektet å la britiske borgere reise utelands på ferie. Den franske regjeringen skar ned brød-

rasjonene til 200 gram om dagen; i november var margarinrasjonen 200 gram. Selv et land som Sverige sto midt oppe i en alvorlig betalingskrise.

I Norge måtte regjeringen redusere importprogrammet for november til halvparten av det den fant ønskelig og nødvendig.

Planen som de 16 nasjonene arbeidet ut i Paris.

Den 27. september offentliggjorde Samarbeidskomiteen det programmet den hadde arbeidet ut som en 4-årsplan for gjenreisingen i Europa. Det var en rapport på 25 000 ord som ble sendt over som svar på George Marshalls korte tale på Harvard den 5. juni. For en gangs skyld hadde de europeiske regjeringene handlet, og handlet raskt. For første gang hadde de sammen arbeidet ut en plan for gjensidig hjelp. Nøden hadde endelig tvunget det splittede Vest-Europa til samvirke for fredelig oppbygging.

Populært kan en si at gjenreisningsprogrammet går ut på at de 16 deltagerlandene skal være på bena igjen ved utgangen av året 1951. Men Europa har gjennom krigen blitt fatti-

gere, splittet og desorganisert, så hvis de 16 landene skal kunne heve sin produksjon og levestandard opp på 1939-nivået, vil det kreve en veldig investering i bedre maskiner, anlegg og transportmidler. Denne investeringen må koncentreres i nøkkelindustrier som ligger tilbake og sinker annen produktiv virksomhet. Flaskehalsene er fram for alt jordbrukskulturen, transporten, kraft- og brenselforsyningen og stålindustrien. Produksjonen her må i første rekke opp på førkrigsnivå — og mer enn det. Samtidig må pengeverdiene stabiliseres. Både til dette og til den veldige kapitalinvesteringen må de 16 landene ha hjelp utenfra, om levestandarden ikke skal falle til et minimum i gjenreisingsperioden.

Tolv dager senere møttes Bevin, Bidault og Molotov i Paris for å drøfte Marshall-planen. Den 2. juli ble møtet sprengt. Molotov ønsket å legge fram en oversikt over behovene for hjelp, og så be Sambandsstatene om å betale regningen. Bevin og Bidault holdt på en samlet gjenreisningsplan. (9)

Bevin og Bidault innbød så alle nasjoner i Europa — med unntak av Spania — til å møte i Paris 12. juli. Seksten land i Vest-Europa tok mot innbydelsen. Under press fra Sovjet-Samveldet nektet landene i Øst-Europa å delta. (10)

Kapitel I i Paris-rapporten er nærmest en historisk innføring som summerer opp de vanskene som de 16 deltaker-landene møtte ved slutten av en krig som var blitt kjempet ut i tre verdensdeler. De viktigste årsakene til vanskene blir nevnt i denne rekkefølge:

Krigsskadene i Vest-Europa og i de matproduserende landene i Øst-Europa, som også har ført til en lammelse i transporten.

Avskjæringen av det naturlige, internasjonale handelssamkvemmet som fant sted samtidig med at en rekke land mistet sine inntekter av handelsflåter og investeringer som var gått tapt under krigen.

Mangelen på dollars i de 16 land — nettopp på et tidspunkt da livsviktig import bare kunne dekkes ved dollar-tilganger.

Indre finansielle vansker som uunngåelig måtte følge i krigens fotspor.

Avskjæringen av tilførsler på råstoffer og levnedsmidler fra Sørøst-Asia.

En abnorm økning av befolkning i visse områder av Europa på grunn av store folkeflytninger etter krigen.

Kapitlet slutter slik: «I det øyeblikket som denne rapporten blir offentliggjort, har mange av de land som tar del i Paris-konferansen, nådd et punkt hvor de på grunn av mangel på fremmed valuta er tvunget til å redusere sin innførsel av brennstoffer og råmaterialer som er livsviktige for deres industri- og jordbruksproduksjon. Samtidig er de tvunget til å minske sin import av levnedsmidler til et nivå som er så lavt at det vil bli vanskelig eller umulig å holde oppe

en arbeidsinnsats som kan trygge gjenreisningen. Europa tok seg vel opp etter krigens ødeleggelser. Men denne gjenreisingen blir nå hemmet, krisen utdypet seg, og dens virkninger vil uunngåelig spre seg til hvert eneste hjørne av verden.»

Kapitel II blir kalt «*Det europeiske gjenreisningsprogrammet*». Dette bygger på følgende 4 punkter:

1. En sterkt produksjonsinnsats fra hvert av de 16 deltaker-landene, særlig i jordbruk, brensel og kraft, transport, og modernisering av alt teknisk utstyr.
2. Trygging av den indre, finansielle stabiliteten, som er en avgjørende betingelse for sikringen av en full utnytting av Europas produktive og finansielle ressurser.
3. Utviklingen av det økonomiske samarbeidet mellom de 16 land.
4. En løsning av problemet som er skapt ved det underskuddet som er oppstått i handelsbalansen mellom det amerikanske fastlandet og de 16 landene — vesentlig gjennom øking av eksporten.

For å trygge gjenreisningsprogrammet forplikter de 16 deltaker-land seg til å samarbeide, og til å innbyde øvrige europeiske land til å samarbeide. De skal videre organisere et felles organ som skal følge gjennomføringen av planen.

Kapitel III har titlen «*Produksjonsinnsatsen*». Samarbeidskomiteen samler her sine undersøkelser om levnedsmidler og jordbruk, brensel og kraft, stål, tømmer og transport, idet den samtidig behandler industriene som

er knyttet til disse, (f. eks. industrier som framstiller jordbruksmaskiner og gruveutstyr). Komiteen understreker at varer og tjenester skal stilles til disposisjon for en befolkning som i 1951 vil være 11 pst. større enn før krigen.

De produksjonsmålene som blir stilt opp for de ulike nøkleprodukter, er vidtgående. De er trolig satt opp for optimistisk. Det har i hvert fall aldri i fredstid vært ytet en tilsvarende innsats fra de europeiske folk. På den annen side er det av avgjort betydning at det nå for første gang i internasjo-

nal målestokk blir stilt opp bestemte mål for produksjonen av varer som alle land er avhengige av blir framstilt i tilstrekkelige mengder.

Når det gjelder jordbruksproduksjonen, tar planen sikte på å heve produksjonen av korn opp på 1938-nivået. (I 1946 lå produksjonen i Vest-Europa 6 millioner tonn under gjennomsnittet før krigen. I 1947 lå produksjonen 10 millioner tonn under.) Produksjonen av poteter, sukker, melk, fett og olje skal heves til et nivå som ligger over fredsproduksjonen. I absolute tall ser produksjonsmålene slik ut:

	1934/38	1946/47	1947/48	1950/51
Brødkorn (hvete og rug)	34.0	28.3	21.4	34.0
Poteter	57.7	50.7	61.6	68.2
Sukker	3.4	3.3	3.4	3.9
Kjøtt	9.0	5.9	6.0	8.1
Fett og olje (smør inklusiv)	2.8	2.0	2.2	2.9
Melk	72.5	55.7	57.0	73.4
Alt i millioner tonn.				

KULL	105%
KORN	100 %
JERN	120 %
SHIPPING	145 %
OLJERAFF.	250 %
ELEKTRISK KRAFT	166%
TRANSPORT (INNL)	125 %

Representantene for de 16 landene kalte seg selv «Samarbeids-komiteen», og arbeidet ut en rapport om gjenreisingen i Europa som ble offentliggjort 22. september. Denne rapporten inneholdt 4 hovedpunkter. Den første var at produksjonen i 1951 skulle ha nådd eller passert 1938-nivået. (11)

Den annen var at landene skulle stabilisere sin valuta, stanse prisstigningen og balansere sine budsjetter. (12)

Det sier seg selv at en slik økning av produksjonen ikke kan gjennomføres uten en sterk økning av tilgangen på gjødsel, fram for alt av kvelstoffgjødning. Den forutsetter også en øket tilgang på jordbruksmaskiner og traktorer. Uten en tilførsel av forstoffer fra oversjøiske land vil den britiske produksjonen heller ikke kunne nå opp i de tallene som programmet forutsetter. (Rapporten nevner her de planene som den britiske og franske regjeringen søker å føre ut i livet for en økning av jordnøtt-produksjonen i Afrika.) Selv om plan-tallene blir nådd, vil tilgangen på mat på grunn av økningen av befolkningen pr. hode ligge om lag 10 pst. under forbruket i 1938.

Økningen av jordbruksproduksjonen som er avhengig av tilførsler av kunst-

gjødsel, jordbruksmaskiner og traktorer, kan midlertid ikke gjennomføres, om kull- og stålproduksjonen ikke samtidig går opp, og tilgangen øker på elektrisk kraft til framstilling av nitrater). Brensel-, kraft- og stålproduksjonen bør derfor stilt opp som nøkkelen til fortsatt gjenreisning.

Rapporten understreker sterkt at det amerikanske forbruket pr. innbygger av kull og kraft i dag er 4 ganger så stort som i de 16 deltakerland og Vest-Tyskland. Før krigen var tallet $2\frac{1}{2}$ gang. Kullproduksjonen i Vest-Europa ligger nå 20 pst. under fredsnivået. Dette skyldes i første rekke at produksjonen i Storbritannia og Ruhr har blitt liggende så sterkt etter.

Tallene for produksjonen av kull er i planen satt opp slik:

	1938	1947	1948	1951
Storbritannia	231	199	214	249
Vest-Tyskland	206	133	149	193
Saar	14	10	14	17
Frankrike	48	51	51	63
Belgia	30	24	26	31
Andre land	23	22	24	31
Totalt	552	439	478	584

Alt i millioner tonn.

Som en ser, er produksjonsøkningen her også meget betydelig. I løpet av 2 år skal produksjonen øke med 145 millioner tonn. Dette kan bare skje gjennom en sterk rasjonalisering av gruve-driften, og planen forutsetter at det skal investeres 1 milliard dollar i gruveutstyr, i løpet av fire år. Meste parten av dette forutsetter en skal bli levert fra Storbritannia, som i 1948 skal eksportere 6 mill. tonn kull — stigende til 29 mill. tonn i 1951.

For å hjelpe på mangelen av drivkrefter forutsetter en i rapporten at

det skal skje en sterk økning av elektrisitetsforsyningen, særlig i Frankrike Italia og langs den sveitsisk-østerrikske grensen. Denne elektrisitetsutbygningen forutsetter også et samarbeid tvers over landegrensene. — For å møte det sterke behovet for olje som vil gjøre seg gjeldende ved fortsatt mekanisering av jordbruket, overgang fra kul- til oljefyring, utvidelse av landtransporter m.m. forutsettes en utvidelse av kapasiteten i de europeiske oljeraffineriene til de $2\frac{1}{2}$ dobbelte av førkrigskapasiteten.

Jernproduksjonen skal etter planen utvikle seg slik:

	1939	Beste år	1947	1948	1951
Storbritannia	10.6	13.2	12.7	14.0	15.0
Frankrike	6.2	9.7	5.8	10.4	12.7
Belgia og Luxembourg	3.8	7.0	4.6	7.3	7.9
Italia	2.3	2.3	1.6	2.5	3.0
Andre land	1.8	1.8	2.0	2.3	4.1
Vest-Tyskland	20.8	20.8	3.6	5.8	12.7
Samlet	45.5	54.7	30.3	42.3	55.4

Som en ser vil produksjonen i 1951 ikke vesentlig overstige fredsproduksjonen. Dette henger sammen med den begrensningen en regner med vil bli gjennomført for jernframstillingen i Tyskland. Forbruket pr. hode vil hvis plan-tallene blir fulgt ikke være mer enn $\frac{1}{3}$ av forbruket i De forente Stater.

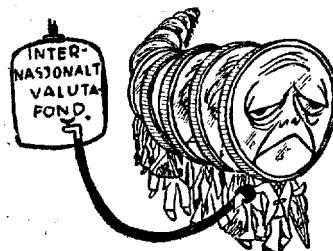
Avtaket om «Produksjonsinnsatsen» slutter slik:

«Representantene for de 16 land som har deltatt i utarbeidingen av denne rapporten er overbevist om at det store produksjonsprogrammet kan bli ført ut i livet. Produksjonsplanene henger på det næreste sammen. Hvert enkelt ledd i planen er avhengig av

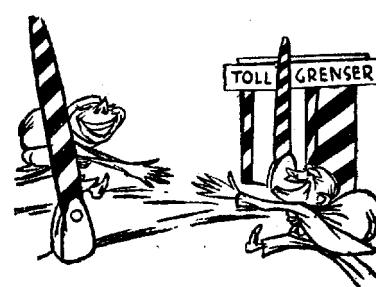
andre — gruveutstyr av stål, stål av kull, kull av mat. Produksjonen er igjen avhengig av tilførsler fra oversjøiske land, av opprettholdelsen av indre finansiell stabilitet og av fortsatt og effektiv gjensidig hjelp mellom de 16 land.»

Det kapittelet som følger, behandler den «finansielle stabiliteten i de 16 deltakerland».

Det understrekkes her at tilstanden er langt fra tilfredsstillende eller ensartet. Enkelte land har holdt sitt prisnivå nede gjennom drastiske kontrolltiltak, mens andre er midt oppe i en inflasjon. Produksjonsprogrammet vil imidlertid aldri kunne oppfylles om pengeverdien ikke kommer under kon-

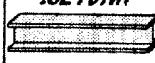
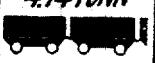
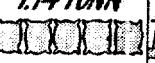
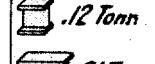
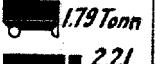
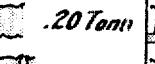
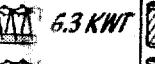
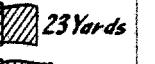
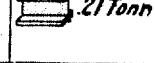
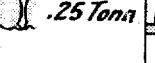
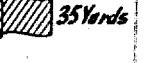

Siden valutaen var vesentlig svekket i en rekke land, ba Samarbeidskomiteen om at det måtte bli stilt til disposisjon 3 milliarder dollars som et stabiliseringsfond. Beløpet skulle ueflukkende anvendes til stabilisering av pengeverdier. (13)

Til slutt ble de 16 land enige om å gjøre hva de kunne for å lette den internasjonale samhandelen. (14)

Produksjon pr. innbygger.

	JERN	KULL	KORN	ELEKTRISK KRAFT PR. HUNDRE	TEKSTILVARER
U.S.A. 1950	.62 TONN 	4.14 TONN 	1.14 TONN 	19.7 KWT 	83 YARDS
WEST-EUROPA 1947	.12 Tonn 	1.79 Tonn 	.20 Tons 	6.3 KWT 	23 Yards
1951	.21 Tonn 	2.21 Tonn 	.25 Tons 	7.7 KWT 	35 Yards

Produksjon pr. innbygger er beste målestokk: på levestandarden i et land. Denne grafiske framstillingen viser hvordan Marshall-planen tar sikte på å heve produksjonen i Vest-Europa, og dermed levestandarden. Like fullt vil produksjonen og levestanden i De forente Stater ligge langt høyere.

troll, og budsjettene blir balansert. Regjeringene i de 16 land forplikter seg derfor til å sikre finansiell stabilitet for derved å trygge den europeiske gjenreisingen. Det blir dog samtidig understreket at mange land nå praktisk talt har skrapet botnen på sine gull- og valutareserver, slik at deres valuta har liten eller ingen dekning i gull. For å skaffe en forankring for slike «svake» valutaer forutsetter rapporten at det blir opprettet et stabiliseringssfond på 3 milliarder dollars.

Kapitel V i rapporten om «Økonomisk samarbeid» holder fram at ingen av de 16 land er selvforsørgende. De er alle avhengige av handelen seg imellom og med oversjøiske land. Før krigen utgjorde Vest-Europas utenrikshandel ikke mindre enn halvparten av den samlede verdenshandel. Hvis denne ikke kan ta seg betydelig opp, vil 4-årsplanen aldri kunne gjennomføres. For å fremme en friere utenrikshandel forplikter de 16 land

seg til å avskafte urimelige restriksjoner som hemmer samhandelen, og til å opprette mangesidige handelsavtaler i samsvar med de retningslinjene som er blitt utarbeidet for Den internasjonale handelsorganisasjonen. Det ble også vedtatt å sette ned en komité som skulle studere mulighetene for en europeisk tollunion.

Kapitel VI som er et av de viktigste i Paris-rapporten behandler «Behovene for imports» til de 16 deltakerland og Vest-Tyskland. Her blir det sterkt understreket at selv om landene blir i stand til å fylle plan-tallene, selv om de stabiliserer sin indre økonomi, og selv om de samarbeider i fullt monn, så vil de enda trenge hjelp utefra for å kunne gjennomføre sin gjenreising. Hverken produksjon eller stabilitet kan i virkeligheten oppnås uten av levnedsmidler, råstoffer, maskiner, transportmidler og kapital tilføres utenfra. Vest-Europa trenger langt mer varer enn det i dag kan

produsere. Disse må importeres. Men Vest-Europa har i øyeblikket ikke midler til å betale for den importen det trenger, og det kan heller ikke øke sin eksport sterkt nok til å skaffe disse midlene. Situasjonen er ikke som den var før krigen, da Vest-Europa kunne dekke sin store import ved eksport av varer og tjenester og ved inntektene av sine investeringer i oversjøiske land.

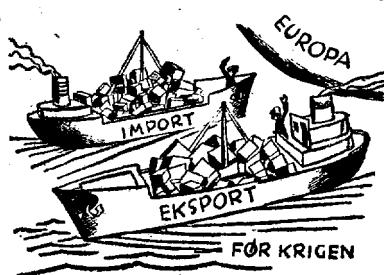
Det er ikke vanskelig å peke på hvilke områder som i dag kan dekke Vest-Europas importbehov. Ødelegelsene og den politiske isoleringen i Øst-Europa har skåret ned tilførslene derfra, og det er ingen ting som tyder

på at de vil ta seg vesentlig opp igjen. Matmangelen i Asia gjør en import derfra like utenkelig. Det er det amerikanske kontinent — først og fremst De forente stater — som i dag kan trygge de tilførslene til Europa som er nødvendig for å holde oppe levestandarden, og som kan sikre gjenreisningen. Allerede før krigen kom 45 pst. av den vest-europeiske importen fra det amerikanske kontinentet. I 1948 regner en med at tallt vil gå opp i 65 pst. Og nesten $\frac{1}{3}$ av disse $\frac{1}{3}$ -delene vil komme fra Sambandsstatene!

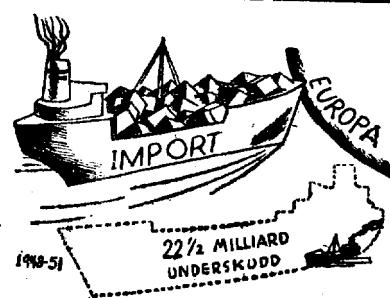
Importprogrammet i Samarbeidskomiteens rapport ser slik ut:

	Fra USA	Fra resten av det amerikanske fastlandet	Fra andre deler av verden	I alt
1948	6.0	3.2	4.7	13.9
1949	5.3	3.9	5.4	14.6
1950	4.8	3.8	5.9	14.5
1951	4.3	3.9	6.2	14.4

Alt i milliarder dollars etter prisene 1. juli 1947.

De 16 land erklærte videre at dette gjenreisningsprogrammet ikke kunne bli ført ut i livet om ikke store varemasser nådde Europa fra Sambandsstatene og andre oversjøiske land. Før krigen hadde Vest-Europa kunnet dekke sin svære import ved eksport av industrivarer og andre tjenester. (15)

Men nå hadde Vest-Europa ikke tilstrekkelig med varer til å betale den importen som var nødvendig for å sikre gjenreisningsprogrammet. De 16 landene regnet ut at de i 1948–51 trengte varer for en 20 milliarder dollars ut over det de kunne betale for gjennom sin eksport. (16)

Samlet er importprogrammet i volum ikke synnerlig større enn innførslene fra disse landene i fredstid; men tilførslene fra De forente stater øker altså sterkt. Som en ser, vil importen fra dette landet stadig gå ned

i 4-årsperioden, mens den øker fra de øvrige delene av verden.

Den «kjøpelisten» som Paris-rapporten setter opp for innførselen fra Sambandsstatene, ser slik ut:

	1948	1951	1948/51 — I alt
Levnetsmidler og gjødningsstoffer	1.3	1.2	5.4
Kull	0.3	0.05	0.7
Petroleumprodukter	0.5	0.55	2.2
Jern og stål	0.1	0.3	1.2
Tømmer	0.1	0.1	0.4
Teknisk utstyr	1.1	0.6	3.3
Andre import (vesentlig råstoffer)	2.1	1.5	7.2
I alt	6.0	4.3	20.4

Alt i milliarder dollars etter prisene 1. juli 1947.

En del av dette importprogrammet vil de vest-europeiske landene kunne dekke ved sin eksport til De forente stater. Like fullt er underskuddet i betalingsbalansen ikke mindre enn 16 milliarder dollars. Det representerer den direkte byrden som Marshallplanen etter Paris-rapporten vil legge på de amerikanske skatteinntektene. En del av denne byrden vil kunne

lettes om Den internasjonale banken finansierer lenkjøpet av kapitalutstyret (anslatt til 3.13 milliarder dollars). På den annen side vil De forente stater måtte dekke en vesentlig del av de 6 milliardene som Vest-Europa vil trenge for å dekke sitt importoverskudd fra Canada og de sør-amerikanske landene. Det er ikke små beløp. Paris-rapporten forutsetter at det amerikanske folket skal yte til gjenoppbyggingen!

I Sambandsstatene blir det også arbeidet med planen.

Det var ikke til å unngå at utenriksminister Marshalls tale fikk en blandet mottakelse i Sambandsstatene; det var nå engang det amerikanske folket som skulle finansiere planen gjennom høyere skatter. Bare tre dager etter møtet på Harvard sendte den konservative republikaneren, Herbert Hoover ut en erklæring, hvor han hevdet at fortsatte lån eller gaver til krigsherjede land ville bety inflasjon i De forente Stater og en utsplynning av deres hjelpekilder. I den isolasjonistiske pressen var språk-

bruket atskiltig kraftigere. Amerika måtte ikke enda en gang bli tatt ved nesa av Europa. Enhetsfront av konservative republikanere, reaksjonære isolasjonister og kommunister sprang opp. De var innbyrdes så uenige som folk kan bli, men kampen mot Marshallplanen samlet dem.

Den måten som det overveiende flertallet av det amerikanske folket og de amerikanske politikerne reagerte på, viste imidlertid at store endringer var inntrådt i Sambands-

statene når det gjelder behandlingen av utenrikspolitiske problemer. Hvis den samme innstillingen hadde rådd der etter denne krigen som i 1918, ville amerikanerne nå ha levd i en vill høykonjunktur uten å bry seg det ringeste om økonomiske og politiske vansker i andre deler av verden. Istedet legger den amerikanske regjeringen en regning på bordet som representerer noe slikt som ti års samlet nasjonalinntekt i Norge, og ber folket sitt om å betale den for å sikre fred og sosial trygghet i verden.*)

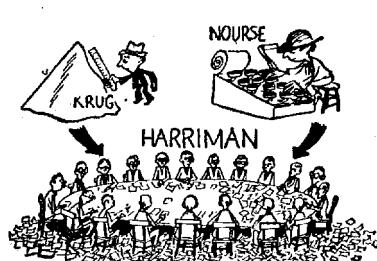
Med støtte fra ledende politikere

begge partier gikk regjeringen straks i vei med å undersøke Amerikas muligheter for å yte hjelp. Den 22. juni satte president Truman ned ikke mindre enn tre eksperkomiteer til å drøfte ulike sider ved et omfattende europeisk hjelpeprogram.

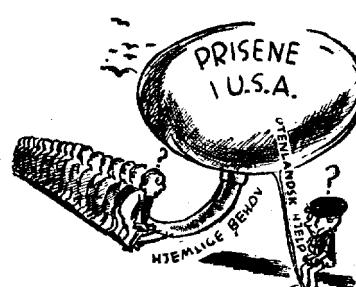
Under ledelse av innenriksministren, J. A. Krug — en av landets ledende liberale og grunnleggerne av TVA — fikk en komité til oppgave å gi et oversyn over de naturlige hjelpekkildene som Sambandsstatene rår over. Komiteen skulle søke å gi svaret på dette spørsmålet: «Kan vi eksportere

* Det er interessant å se at tilslutningen til Marshall-planen har økt i det amerikanske folket etter hvert som motstanden mot den har tatt til fra kommunistisk og reaksjonært hold. Dette er resultatene av «Gallup-undersøkelsene» i november og desember 1947:

	November	Desember
For planen	47 %	56 %
Mot planen	15 %	17 %
Uten mening	38 %	27 %

Den amerikanske regjeringen lå heller ikke på latsiden. Tre store komiteer ble satt ned for å drøfte ulike sider ved hjelpeprogrammet. (17)

Det var især ett spørsmål som opptok amerikanerne: «Vil ytterligere eksport til Europa blåse våre priser enda høyere opp i været?» På det spørsmålet var det bare ett svar: Ja, selv om etterspørselen fra amerikanerne selv, er en langt større kilde til inflasjon. (18)

hva Europa mest trenger uten der ved å redusere våre egne forsyninger på en måte som er til skade for landet?» — President Trumans «Råd av økonomiske rådgivere» fikk under ledelse av formannen, Edwin C. Nourse, til oppgave å analysere «den innflytelsen hjelpe til fremmede land vil ha på Amerikas nasjonale økonomi». — Med handelsministeren, W. Averell Harriman, som formann gikk en 19-mannskomite i gang med den vanskelige oppgaven på grunnlag av det materialet som de to andre komiteene la til rette, å arbeide ut konkret plan for hvor mye hjelpe Sam-bandsstatene skulle yte, og hvordan hjelpen skulle bli administrert. Alle komiteene hadde til hjelpe de europeiske ekspertene som etter Pariskonferansen dro over til Washington D.C.

Det var ikke bare regjeringen som tok hjelpeplanen alvorlig. Også de amerikanske kongressen som skulle fatte de endelige vedtakene, satte ned en rekke komiteer som uavhengig av regjeringens skulle undersøke mulighetene for og nødvendigheten av hjelpe til Vest-Europa. Utvalg av kongressmenn dro også til Europa for på stedet å gjøre sine undersøkelser. Om alle disse komiteene gjaldt det at de arbeidet med overraskende fart og grundighet.

Hva var så resultatene av dette amerikanske komitéarbeidet? Svarer på dette spørsmålet kan kort formuleres slik: De kravene Paris-rapporten hadde stilt opp var på ingen måte overdrevne, om gjenreisningen i Vest-Europa skulle gjennomføres på 4 år; men de måtte likevel reduseres noe, fordi De forente stater ikke hadde til-

strekkeig tilgang på de varene Vest-Europa mest trengte, og fordi de 16 landene trolig hadde stilt større krav på råstoff og teknisk utstyr, enn de ville være i stand til å nytte på en effektiv måte. På den annen side er ikke kravene på den amerikanske eksporten så høye større enn hva Sam-bandsstatene starte ut i 1947. Hvis de blir noe redusert, kan de europeiske kravene derfor dekkes uten at Sam-bandsstatenes økonomi blir skadelidende; en del knapphet vil dog inntræ spesielt på stål og korn. En annen ting er at den sterke etterspørselen etter varer, vil øke farens for fortsatt prisstigning i landet.

La oss ta før oss de viktigste importbehovene. Parisrapporten satte opp, og se hvordan de amerikanske ekspertene bedømte mulighetene for å oppfylle dem:

Når det gjelder brødkorn, var behovene oppgitt til 9 à 10 millioner tonn om året i perioden 1948/51. Komiteene slo fast at den eksporten på 9 millioner tonn korn som fant sted i 1946/47, bare hadde vært mulig på grunn av rekordavlenger som skyldtes gunstige værforhold. Hvis disse igjen endrer seg — og det er lite trolig at de gunstige nedbørsmengdene vil fortsette på prisen i flere år framover — vil Vest-Europa ikke kunne regne med en korntilførsel som er så stor som den der ble stilt opp i Parisrapporten. Kravene på import av mat fra Sam-bandsstatene vil bli redusert.

Heller ikke behovet for gjødnings-stoffer er det lett å fylle. De amerikanske farmerne ønsker å nytte de fordelene som de høye jordbruks-prisene byr på og kjøper alt som er tilgjengelig i kvelstoffgjødning

Vest-Europas behov for 290 000 tonn kan bare møtes ved at De forente stater reduserer sitt eget forbruk. Det kan imidlertid forsvares.

Sambandsstatene har *kull* nokk til å dekke det nåværende forbruket i 2 000 år framover. De 40 millionene tonn som Vest-Europa ønsker å importere i 1948, kan skaffes til veie. Den ene hindringen er knappheten på jernbanevogner. De europeiske behovene er imidlertid fallende, og vil ikke skape vesentlige vansker.

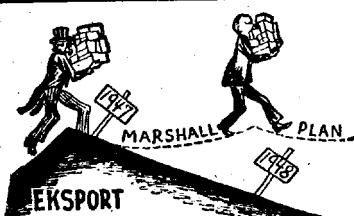
Stillingen er vanskeligere når det gjelder *stål* og *jern*. Nettopp her rår det i dag en alvorlig knapphet i Sambandsstatene. Eksporten i 1947 har dreid seg om 6.6 mill. tonn. Mangelen på skrapjern er en av de vesentlige flaskehalsene i stålproduksjonen. Det er all grunn til å anta at Parisrapportens oppgaver ikke kan fylles, når det gjelder leveransene av stål og teknisk utstyr.

På denne bakgrunnen av knapphet i Amerika selv anslår Harriman-komiteen at underskuddet på *dollars* i perioden 1948/51 vil dreie seg om et beløp på mellom 17 og 23 milliarder dollars. Utgiftene som nå dekkes av

Sambandsstatene, anslår komiteen til mellom 12–17 milliarder, som den enstemmig anbefaler bevilget. «Sambandsstatene må nå formulere og vedta et program for gjenreisning i Vest-Europa, som er preget av den samme dristighet og beslutsomhet som preget vår innsats i Den annen verdenskrig.» —

Harriman-rapporten.

Av de amerikanske komiteene som arbeidet med «Det europeiske gjenreisningsprogrammet» (the European Recovery Program), som er det offisielle amerikanske navnet på Marshall-planen, er Harriman-komiteen uten sammenlikning den viktigste. Her skulle som nevnt, omfanget og administrasjonen av hjelpeaksjonen formuleres. Dertil kom at komiteen var sammensatt av representanter fra alle viktige grener i amerikansk samfunnsliv (arbeider- og arbeidsgiverorganisasjonene, bankverdenen, universitetene m. m.), og en kongressmann, den kjente politikeren Robert M. La Follette jr. Alle gruppene var representert ved sine fremste menn. Arbeiderrepresentantene var generalsekretærerne i de

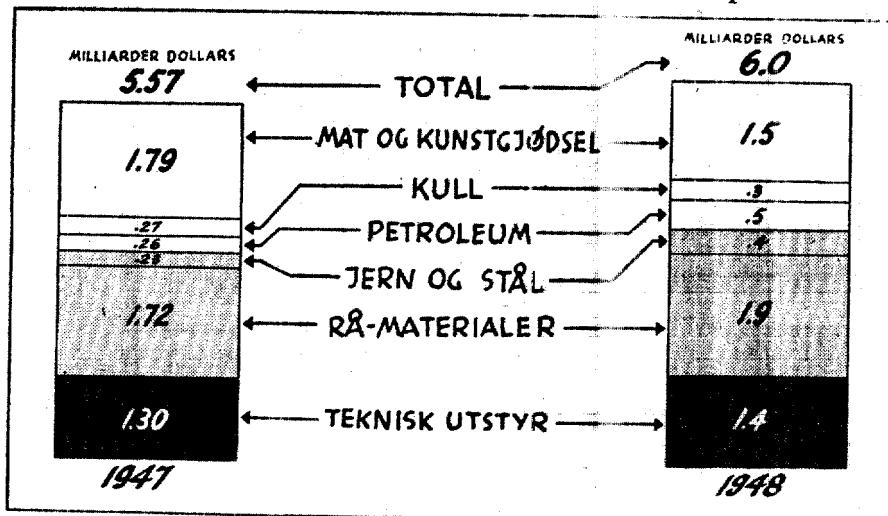

Det neste spørsmål de stilte var: «Hvor stor vil eksporten bli under Marshallplanen?» Svaret var: Ikke så mye høyere i 1948 enn den var på toppen i 1947. (19)

Fra 1949 av vil eksporten kunne avta etter hvert ved at Europas egen produksjon mer og mer erstatter amerikansk eksport. (20)

Eksporten fra Sambandstatene til Vest-Europa.

Denne grafiske framstillingen viser eksporten til Vest-Europa fra De forente Stater i 1947, og anslagene for den eksporten som skal finne sted i 1948, hvis Marshall-planen blir vedtatt. Den faller som en ser i tre deler: 1) mat brensel og drivstoff som har til oppgave å holde folk, transport og produksjon oppe (hvitt felt), 2) råmateriale til industrien (grått felt) og 3) teknisk utstyr for den langsigte gjenreisinga (svart felt). Forskjellen mellom eksporten i 1947 og 1948 er som en ser, ikke så stor. Skilnaden er at de vest-europeiske landene ikke vil måtte betale for storparten av eksporten i 1948.

to landsorganisasjonene, George Meany og James Carey. Arbeidsgiverne hadde sendt menn som direktørene for General Electric og Goodrich Company. Her var rikelig plass for spenning, og rapporten er av dobbelt interesse, fordi arbeiderrepresentantene på alle viktige områder satte sitt syn igjennom. Harriman-rapporten er det beste beviset for at den kommunistiske propagandaen mot Marshall-planen bygger på et falsk grunnlag.

De springende punkter her er disse:

- 1.) Komiteen tok bestemt avstand fra enhver form for politisk kontroll. Sambandsstatene hadde ingen rett til

å blande seg opp i de politiske og økonomiske tiltningslinjene som regjeringene i de 16 land legger til grunn for sitt styrkt. Alt snakk om at amerikansk hjelp skulle være betinget av at de vest-europeiske landene ikke gikk til fortsatt sosialisering, ble avvist som en utilatelig innblanding i vennligsinnede folks indre anliggender.

- 2.) Komiteen tok bestemt avstand fra enhver form for finansiell eller økonomisk kontroll. Forslag om at hjelpe bare skulle yes etter at de vest-europeiske landene hadde balansert sine budsjetter, ble redusert til en uttalelse om at et balansert budsjett, på

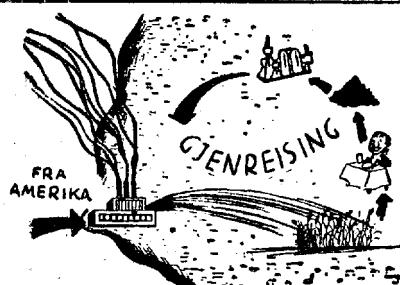
et senere tidspunkt, kunne gjøres til en betingelse for fortsatt hjelp.

3.) I komiteen viste arbeidsgiverne liten eller ingen interesse for å gå inn for en aktiv politikk som ville bety at amerikansk industri øket sin innflytelse i Europa. De foretrakk å koncentrere seg om hjemmemarkedet som i lang tid framover er stort nok til å sluke all produksjon. Når det gjaldt stålproduksjonen hevdet arbeidsgiverne til og med at den nåværende eksporten måtte senkes for å dekke Sambandsstatenes egne behov. Det var arbeiderrepresentantene som tvang gjennom anbefalingen om at kunstgjødsel-produksjonen skulle økes, at produksjonen av jernbanevognér skulle fordobles, at produksjonen av jordbruksmaskiner skulle økes betraktelig osv. Det var trolig også de som satte sitt syn gjennom når komiteen enstemmig anbefalte at hjelpeprogrammet skulle finansieres gjennom skatter og ikke med lån.

4.) Grunntanken i innstillingen fra komiteen er at Sambandsstatene må

yte omfattende hjelp i en kort periode for varig å kunne gjøre Europa uavhengig av støtte fra Sambandsstatene. Gjenreisningsprogrammet skal gjøre det mulig for Europa å stå på egne ben; etter planen skal eksporten fra U.S.A. derfor minske fra år til år i perioden 1948–51.

I drøftelsene om Marshall-planen er det viktig å ha disse kjensgjerningene for øye, ikke minst den siste. Grunntanken i Marshall's utenriks-politikk er at det ikke kan nyte å få til en alminnelig politisk ordning i Europa, før de europeiske landene — i første rekke Storbritannia, Frankrike og Italia — er sterke nok til å sette sitt preg på dens form og innhold. Den endelige fredsslutningen i Europa kan ikke komme til på grunnlag av en tautrekking mellom Sambandsstataene og Sovjet-Samveldet. Vest-Europa må gjenreises, slik at landene der kan bli sterke nok til å være med å forme ut fredstraktatene etter Den annen verdenskrig. Freden kan bare bli sikret ved at det skapes

Alle de amerikanske ekspertene var imidlertid enige om at en hjelpeaksjon var nødvendig, og at den ved å koncentrere seg om korn, stål og maskiner og transportmidler kunne bidra vesentlig til gjenreisingen av Europa.

(21)

Men dermed var Marshall-planen ikke sikret. Amerikanske isolasjonister og reaksjonære republikanere gjentok om og om igjen det samme spørsmål: «Skal vi sende hjelp til sosialistske regjeringer i Europa?» (22)

en varig maktsbalanse, som demokratiene i Vest-Europa kan trygge gjennom sin egen styrke.

**President Truman
legger hjelpeprogrammet fram
for kongressen.**

Da grovarbeidet var gjort både i Paris og Washington D.C., besluttet president Trumann etter å ha konferert med lederne for de to partiene å kalle inn til ekstraordinær sesjon i den amerikanske kongressen. Denne møtte 17. november og fikk seg straks forelagt presidentens anti-inflasjonsprogram og framlegg til den midlertidige hjelpen til Frankrike, Italia og Østerrike. Fredag 19. desember la presidenten så fram sitt budskap til kongressen om hjelpeprogrammet for Vest-Europa som skulle strekke seg over 4 år og 3 måneder, og tilsammen skulle beløpe seg til 17 milliarder dollars.

Dette er et sammendrag av presidentens budskap som var på ikke mindre enn 9 000 ord:

«Vi prøver å arbeide for en varig fred i en verden hvor frihet og rettferd er trygget, og hvor det er like muligheter for økonomisk velstand for alle folk. For å nå dette målet har Sambandsstatene spilt en førende rolle i De Forente Nasjoner. Vi har arbeidet og arbeider for begrensning og kontroll av rustningene, og vi har tatt et skritt som er uten en parallel i historien, det steget nemlig å tilby å stille vårt mektigste våpen under internasjonal kontroll. Vi har tatt initiativet til verdensomfattende tiltak for å fremme en gjenoppbygging av jordbruk og industri og en utviding av verdenshandelen. Vi har

gjort det, fordi vi vet at varig fred må bygges på økt produksjon og en økt internasjonal handel til fordel for alle. Siden Aksemaktene kapitulerte, har vi også ytet mer enn 15 000 000 000 dollars i form av lån og gaver for å hjelpe krigens ofre, for å hindre sult, sykdom og savn, og for å være med å bygge opp en økonomi som var ødelagt gjennom krigsen. Denne hjelpen har bidratt til å hindre en overveldende tragedie og til å gjenreise store områder.

Det er av avgjørende betydning for Sambandsstatene at gjenreisingen i Europa fortsetter, inntil den er endelig fullført. Det er en amerikansk tradisjon at folk i nød skal rekkes en hjelpende hånd. Men det er også i Amerikas mest umiddelbare interesse at Europa igjen kommer på foten. Bare det kan trygge fred og stabilitet i verden. Det er grunnene til at Sambandsstatene er vitalt interessert i at den troen styrkes blant Europas folk at frihet fra nød og frykt kan bli nådd under freie, demokratiske styreformer.

Den europeiske gjenreisingen er i første rekke et problem for Europas egne nasjoner. Det var derfor oppslagt at det ikke kunne løses — selv ikke med hjelp utenfra — om ikke de europeiske folkene selv fant en felles løsning og godtok et felles ansvar for å gjenomføre den. De 16 nasjonene la fram for oss et gjenreisningsprogram som tok sikte på å gjøre det mulig for dem å bli økonomisk selvhjulpe, i løpet av en periode på 4 år, og deretter opprettholde en rimelig levestandard uten hjelp fra andre. Programmet hvilte på følgende fire grunnsetninger: 1) En sterk produk-

sjonsinnsats fra hvert av de 16 land.
2) Trygging av indre finansiell stabilitet i hvert enkelt land. 3) Maksimalt og fortsatt samarbeid mellom landene.
4) En løsning av det problemet som er oppstått ved at deltaker-landene har et stort underskudd i sin handelsbalanse med Nord- og Sør-Amerika.

De problemene som gjenreisingen i Europa reiser, er i bunn og grunn av den karakter som rapporten fra de 16 land beskriver dem. Et vellykket europeisk gjenreisningsprogram vil stå og falle på to avgjørende faktorer. Den første er at hver nasjon for seg og alle nasjoner sammen yter en kraftig innsats for å hjelpe seg selv. Den annen er at det blir ytet tilstrekkelig hjelp utenfra til å sikre den marginen som er nødvendig for å trygge gjenreisningsprogrammet. Den nødvendige importen som de 16 land ikke kan finansiere uten hjelp, utgjør bare en liten del — i verdi bare 5% av

deres samlede nasjonale produksjon i den 4-årsperioden programmet omfatter. Denne importen er imidlertid av avgjørende betydning for å fremme gjenreisingen. Den representerer forskjellen mellom en stagnasjon som stadig u'dypes, og en gjenoppbygging som stadig går videre. Det meste av hjelpen utenfra må — hvis den i det hele tatt skal komme — nå Europa fra Sambandsstatene.

Den støtten som De forente Stater må stille til disposisjon i de første seksten månedene — fra 1. april 1948 til 30. juni 1949 — er nå anslått til 6 800 000 000. Behovene i de gjenværende tre år av gjenreisningsprogrammet er det vanskeligere å angi; men en venter at de vil avta fra år til år etter hvert som gjenreisingen skrider fram. De beste anslagene vi kan gi i dag, er at bevilningene vil bli på omlag 10 200 000 000 dollars for de siste tre års vedkommende. De midlene som blir stilt til disposisjon, vil

Kommunistene på sin side var like oppsatt på å ødelegge planen. Fra Sovjet-Samveldet kom parolen om at Marshall-planen ikke var annet enn et imperialistisk framstøt fra den amerikanske kapitalismen. Den måtte knuses med alle midler. (23)

Bare tiden vil vise om det lykkes å gjennomføre den første store internasjonale gjenreisningsplanen, som vil sikre at både den gamle og nye verden produserer for fred og velstand. (24)

sette landene i Europa i stand til å kjøpe inn varer som vil tjene to formål: å heve levestandarden i Europa opp på et rimeligere nivå, og på samme tid øke produksjonsevnen i de samme landene. Ved hjelp av midler fra oss vil de være i stand til å føre inn korn til sitt daglige forbruk, og gjødningsstoffer og jordbruksmaskiner til en økning av matproduksjonen. De vil bli i stand til å føre inn brensel til daglig forbruk, og gruve-utstyr til å øke kullproduksjonen på lang sikt. I tillegg til dette vil de kunne skaffe seg råstoffer, som f. eks. bomull, til løpende produksjon, og samtidig maskin- og transportutstyr for å øke sin produksjonskapasitet. De industriavarene vi skaffer fram, vil i første rekke ta sikte på å avskaffe de kritiske manglene som foreligger på enkelte punkter, og som nå holder nede den store produksjonsevnen i Europas industrielle system.

Jeg anbefaler at vår hjelpeprogrammet blir gitt dels i form av gaver og dels i form av lån — alt avhengig av den evnen hvert enkelt land har til å betale tilbake, og den virkningen ytterligere internasjonal gjeld vil ha på den virkelige gjenreisingen i landet. Selv om den byrden som blir lagt på vårt folk ikke må bli oversett eller undervurdert, så skal vi heller ikke overdrive den. Det hjelpeprogrammet for Europa som jeg her anbefaler, er godt og vel innenfor rammen av våre muligheter. Dets samlede omkostninger — selv om de er store — vil ikke utgjøre mer enn 5 pst. av våre omkostninger ved innsatsen i siste krig. Det vil koste mindre enn 3 pst. av vår nasjonalinntekt i den perioden som programmet varer.

Virkningen på vår økonomi av hjelpen til Europa — likesom omfanget av de finansielle omkostningene — vil i høy grad bli påvirket av de tiltak vi treffør for å møte behovene for shipping. Samtidig statenes interesser vil være best tjent med at vi tilslutter salg, eller en foreløpig overføring til de europeiske landene, av en del av våre krigsbygdde skip. Et salg eller en foreløpig overføring av skip bør på grunn av stålmangelen i verden bli kombinert med en reduksjon eller utskytting av planlagt skipsbygging i de 16 deltaker-land. Disse tiltakene må imidlertid bli gjennomført i samsvar med deres langsiktige behov for handelsflåte.

Produksjonskapasiteten i de høyt industrialiserte områdene i Vest-Tyskland kan bidra vesentlig til den allmennige innsatsen for Europas gjenreising. Det er av vesentlig betydning at denne produksjonskapasiteten blir nyttet ut på en effektiv måte, fram for alt er det viktig at kullproduksjonen i Ruhr fortsetter å øke så raskt som mulig. Samtidig må vi naturligvis ta alle forholdsregler for å hindre at Tysklands militære makt blir opprettet på ny.

Et annet betydningsfullt område i verden som må bli tatt med i betraktning når gjenreisningsprogrammet blir satt ut i livet, er Øst-Europa. En rekke av regjeringene i Øst-Europa som ble innledt til å delta i Pariskonferansens arbeid for økonomisk samvirke, valgte ikke å gjøre det. Deres svikt når det gjaldt å slutte seg til en samlet innsats for gjenreising, vil gjøre denne innsatsen vanskeligere og utvilsomt forlenge deres egne vansker. Dette må imidlertid

ikke hindre at handelssambandet mellom Øst- og Vest-Europa blir gjenopprettet til fordel for begge områder. Både rapporten fra de 16 deltakerland, og dette programmet som nå blir lagt fram for Kongressen, bygger på den troen at det i løpet av de kommende år vil bli mulig gradvis å gjenopprette et normalt handelssamband mellom Øst- og Vest-Europa.

Omfangset og betydningen av hjelpeprogrammet krever at vi går til opprettning av en ny organisasjon som kan sørge for en sentral ledelse av det. Jeg anbefaler derfor at det for dette formålet blir opprettet et nytt og særskilt organ, The Economic Cooperation Administration (den økonomiske samarbeidsadministrasjonen). Den skal ledes av en sjef som oppnevnes av presidenten og er direkte ansvarlig overfor ham. For å oppnå enhet i Sambandsstatenes representasjon i utlandet skal vår ambassadør i de enkelte land ha ansvaret for alle saker som forutsetter samarbeid med den regjeringen som han er akkreditert til — også når det gjelder gjennomføringen av hjelpeprogrammet. I tillegg anbefaler jeg at det blir ta et skritt til å utnevne en spesiell utsending som kan representere Sambandsstatene i enhver varig organisasjon som de 16 land måtte opprette for den perioden hjelpeprogrammet blir ført ut i livet.»

Vilkårene for hjelp.

I sin tale kom president Truman også inn på de betingelsene den amerikanske regjeringen mente at det måtte bli stilt til de landene som skulle nyte godt av de svære bevilgningene han hadde lagt fram forslag

til. De var summert opp i 7 punkter. Hvert land skulle forplikte seg til følgende tiltak:

1) å fremme økt industri- og jordbruksproduksjon for derved å sette landet i stand til å bli uavhengig av en unormal økonomisk hjelp utenfra.

2) å ta de nødvendige finansielle og pengetekniske forholdsreglene for å stabilisere sin valuta, for å opprette eller bevare en fast veklingskurs, og for i alminnelighet å opprette eller bevare tilliten til sitt pengesystem.

3) å samarbeide med de øvrige deltakerlandene, for å redusere hindringene for handel mellom seg og de andre landene, og for å fremme en økt utveksling av varer og tjenester.

4) å gjøre effektiv bruk av sine egne ressurser innenfor rammen av det felles gjenreisningsprogrammet, og for å ta de nødvendige skritt for å sikre en effektiv bruk av de varene og tjenestene som blir gjort tilgjengelig gjennom den amerikanske hjelpeaksjonen til fordel for den økonomiske gjenreisingen i Europa.

5) å stimulere produksjonen av spesifiserte råstoffer som en gjensidig kan bli enig om, og å lette kjøpet av slike råstoffer fra U.S.A.'s side, når dette landet ønsker disse for lagring. Salget skal finne sted av overskuddet av råvarene, når det hjemlige forbruket og behovet for kommersiell eksport er dekket i landet.

6) å avsette på en spesiell konto i egen valuta et beløp som svarer til den hjelpen som blir ytet i form av gaver; disse midlene skal bare brukes på den måten som de to regjeringene seg i mellom blir enig om.

7) å offentliggjøre i eget land, og å gi De forente Stater full opplysning

om bruken av den amerikanske hjelpen, og de framskrittene som blir gjort under avtalen.

De fire første punktene er i samsvar med det programmet som Pariskonferansen selv trakk opp, og som de 16 landene anså som nødvendige for en heldig gjenreising av Europa. Det finnes knapt noen regjering som kan ha innvendinger mot noen av disse punktene. De følger av seg selv, hvis en ønsker å ta del i et internasjonalt oppbyggingsprogram.

Det femte vilkåret inneholder derimot noe nytt. Det stiller kravet om at landene skal øke sin produksjon av visse råstoffer, og at Sambandsstatene skal ha høve til å kjøpe disse når behovet til hjemmebruk og kommersiell eksport er dekket. Om dette viktige punktet skriver Arbederbladets økonomiske medarbeider:

«Ikke noe land — heller ikke Sambandsstatene — har alle slags råvarer innenfor sine grenser. Sambandsstatene må importere fra utlandet et visst omfang av råstoffer som asbestos, bauksitt, krom, tinn, sink m. m. for at den amerikanske økonomien skal fungere normalt — i fred som i krig. I alle land som mangler dollar, forserer en nå produksjonen av slike varer som Sambandsstatene er villig til å kjøpe. Uten Marshall-planen ville Sambandsstatene utvilsomt være sikret tilstrekkelig av disse råvarer, simpelthen fordi hvert enkelt land måtte skaffe seg dollarinntekter. Vi har en rekke eksempler på hvordan landene i Vest-Europa innskrenker sitt eget forbruk til et absolutt minimum for å kunne eksportere mest mulig mot «hard valuta», det vil i første rekke si dollar. Dersom amerikanerne yter hjelp i stort omfang, vil de landene som mottar hjelpen, komme i en langt mindre

alvorlig stilling og kan bruke disse råvarene selv eller eksportere dem til andre områder. *Det amerikanerne tydeligvis ønsker å sikre seg, er at ikke Sambandsstatene skal bli skadelidende som følge av sin egen hjelpeaksjon.* Punkt fem i Trumans vilkår sier ikke at de europeiske landene skal innskrenke sitt eget forbruk eller sin normale eksport av disse varene; men at USA skal ha dorrett til å kjøpe overskuddsproduksjonen.

Dette vilkåret er det sannsynligvis helt unødig å sulle ettersom Marshallhjelpen ikke er stor nok til å fjerne dollarmangeln totalt. De landene som tar imot hjelpen, vil derfor likevel komme til å eksportere mest mulig til Sambandsstatene.

Et annet spørsmål er om dette vilkåret betyr innblanding i de europeiske landenes suverenitet. Det kan en trygt svare nei på. *Marshall-planen er i virkeligheten en gigantisk handelsavtale, der U.S.A. tar på seg svære vareleveranser, mot å få et langt mindre kvanum varer i bytte.* For å dekke underskuddet i varebyttet mellom Europa og Sambandsstatene, er amerikanerne villige til å yte kredit på uvanlig gunstige betingelser, ja, til og med å gi bort en god del av varene. Marshall-planen er med andre ord en svært gunstig handelsavtale om motytelser av «strategiske råvarer» for de europeiske landene, og de krav som amerikanerne i denne forbindelse kan stille, vil i alle tilfelle bli beskjedne i forhold til hva Amerika yter.

I denne forbindelsen kan en minne om at også Sovjet-Samveldet har sluttet handelsavtaler med en rekke land. På grunn av krigshandlingene kan ikke Sovjet yte kredit eller gi gaver; men likevel er det helt naturlig at Sovjet stiller krav om ganske beskjedne varleveranser. Slike krav er et led i enhver tosiktig handelsavtale. Mest kjent er handelsavtalen mellom Sovjet og Sverige der svenske gir Sovjet en langsiktig kredit på 1 000 millioner svenske kroner. For dette kredittet skal Sverige levere en rekke av de varer Sovjet trenger

for å gjennomføre den fjerde 5-årsplanen. Forpliktelsene betyr ikke at Sverige leverer av sine overskuddsprodukter. I en periode av knapphet på arbeidskraft og utenlandsk valuta er svenskene tvert om blitt nødt til å bygge ut visse deler av verksledsindustrien, f. eks. det store elektrotekniske selskapet ASEA.

Dersom Trumans krav om visse europeiske motytelser blir betegnet som inngrep i de europeiske landenes handlefreiheit, må enhver tosiktig handelsavtale krenke landenes suverenitet, og det må da i høy grad gjelde de handelsavtalene Sovjet har sluttet. De er sluttet på frivillig basis, ja vel. Men avtalen med amerikanerne om hjelpeytelser vil også bli sluttet på frivillig basis. Vil en ikke godta de amerikanske kravene, står det en fritt å la være. Men da måtte en stort sett avholde seg fra å handle med omverdenen i det hele tatt.»

Det sjette vilkåret om at et beløp som svarer til den hjelpen som ytes som gaver, skal deponeres i landets egen mynt, har som formål å tjene som et ledd i kamp mot inflasjon i Europa. En står her overfor et tiltak som svarer til «riksinnskuddene» ved vår kroneinndragning i september 1945. De beløpene som kommer inn ved salget av de amerikanske gave-sendingene, kan — hvis regjeringene blir enige om det — «frysес fast» for å minske seddelomlopet og kjøpekraftoverskuddet. I de fleste europeiske landene vil et slikt tiltak økonomisk sett være meget heldig, selvom det betyr at regjerugene ikke kan dekke sine løpende utgifter ved å bruke de pengene som kommer inn ved salget av de amerikanske varene. Amerikanerne har gjort visse erfaringer fra UNRRA-forsendingene etter krigen!

Det sjunde vilkåret for hjelp er

selvsagt praksis i alle demokratiske land. Det har det alltid vært vanlig å gi både befolkningen og andre land full beskjed om økonomiske disposisjoner.

Ingen kan med virkelig rett påstå at de vilkårene den amerikanske regjeringen har satt opp for det europeiske hjelpeprogrammet, er urimelig inngrep i de enkelte lands frihet. Det er ikke andre enn dem som følger med å ta del i internasjonalt samarbeid. Det store problemet er om den amerikanske *kongressen* vil nøye seg med de vilkårene regjeringen har lagt fram forslag om. På det spørsmålet kan en ikke gi svar i dag.

Det er heller ikke lett å gi noe bestemt svar på om president Truman vil få sitt program gjennom når det gjelder *omfanget* av hjelpeprogrammet. Dette henger ikke sammen med at flertallet av amerikanerne ikke godtar nødvendigheten av at det blir satt ut i livet. Men amerikanerne — som alle andre folk — er i første rekke oppatt med sine nærmeste hjemlige problemer. *Forbrukerne* er redd for at Marshall-planen vil føre til vareknapphet og prisstigning. *Arbeidsgiverne* er redd for at den vil føre til kontroll- og reguleringstiltak fra regjeringens side. Politikerne kjenner denne stemningen, og 1948 er et valgår. — Nei, det amerikanske folket og de amerikanske politikerne er så visst ikke ivrig opptatt med å forberede nye «imperialistiske framstøt». De er opptatt av hjemlige spørsmål, som også i Sambandsstatene dreier seg om forsyninger og priser. Europa er noe som ligger langt, langt borte, og som får komme i annen rekke.

Arbeiderorganisasjonene tar stilling til Marshall-planen.

Den krigserkæringen som Sovjet-Samveldet og de kommunistiske partiene i alle land sendte ut mot Marshall-planen, gjorde at denne også ble et stridsspørsmål innenfor arbeiderbevegelsen. Siden ble skjerpet ved at kommunistene samtidig erklærte sosialistene krig som «forrædere mot demokratiet og håndlangere for den amerikanske og britiske imperialismen». I den utalelsen som ble vedtatt ved grunnleggingen av Kominform het det således:

«De metoder som den imperialistiske leir benytter seg av, er høyst varierende. De er en kombinasjon av trusler og maktbruk, upressing, utsuging, forskjellige tiltak av økonomisk og politisk karakter, bestikkelsel, utnyttelse av indre motsetninger og strid. Alle disse metodene er skjult bak en liberal, pasifistisk maske, som er beregnet på å bedra folk som ikke har erfaring i politikk, og fange dem i en felle. En særdeles viktig plass i denne samlingen av metoder intar den som går ut på å nytiggjøre seg høyorienterte sosialister av typen Blum i Frankrike, Attlee og Bevin i Storbritannia, Schumacher i Tyskland, Renner og Schärf i Østerrike, og Saragat i Italia. Disse politikerne forsøker å skjule imperialismens sanne ansikt under en maske av demokratiske og sosialistiske fraser, mens de i virkeligheten støtter opp under imperialistene.

Det er ingen tilfeldighet at den britiske imperialismens utenrikspolitikk fant sin mest pågående og samvittighetsløse utøver i Ernest Bevins person.

Under disse omstendigheter er det av vesentlig betydning for den anti-imperialistiske leir at det utarbeides et felles aksjonsprogram, og at de demokratiske statene anvender sine egne metoder i kampen mot de sterkeste av elementene i den imperialistiske leir, dvs. mot den amerikanske impe-

ralisme og den britiske og franske allierte, og mot de høyre-orienterte sosialister i Storbritannia og Frankrike.

Skal det kunne hindres at den imperialistiske angresjonsplan blir satt i verk må først og fremst alle demokratiske krefter i Europa s yrkes.

De høyre-orienterte sosialister er forrædere mot denne sak. Med unntakse av de øye demokratiske land, hvor det er dannet blokker av kommunister, sosialister og andre fram-skrittsvennlige demokratiske partier, som tilsammen danner grunnlaget for disse lands motstand mot imperialismenes planer, går sosialistene i de aller fleste land, som f. eks. de franske og britiske med Ramadier, Blum, Attlee og Bevin i spissen, den amerikanske kapital til hånd gjennom sin servile holdning, og gjør derved sine egne land til avhengige vasalstater under De forente Staters ledelse.»

Kominform ble dannet under slagordet: «Proletarer i alle land, splitt dere», og i land etter land ført dens retningslinjer til en omlegging av kommunistenes politikk. Den opportunistiske og reformistiske taktikk som hadde vært fungt like fra krigen mot Tyskland tok slutt, ble brått lagt om. Istedent gikk kommunistene tilbake til den ytterliggende, antiparlamentariske kampen som før krigen hadde vært det karakteristiske for den kommunistiske bevegelsen. Oppgaven var igjen å lammé det kapitalistiske samfunnets økonomi for derved å bane vei for en voldelig revolusjon. Marshall-planen som tok sikte på økonomisk stabilisering og gjenreisning av det «kapitalistiske Vest-Europa», måtte derfor bekjempes med alle midler. Fagorganisasjonen og den sosialistiske bevegelsen derimot som så sin første oppgave i tryggingen av arbeiderklassens levestandard, måtte på sin side

hilse Marshall-planen som et skritt i riktig retning.

Naturlig nok var det den amerikanske arbeiderbevegelsen som først tok stilling til Marshall-planen. Dette skjedde på de landsmøtene de to landsorganisasjonene — American Federation of Labor (AFL) og Congress of Industrial Organizations (CIO) — holdt i slutten av oktober måned.

Det var ingen tvil om hvilken stilling landsmøtet i AFL ville ta til regjeringens hjelpeprogram. I månedsvis hadde den største av de to amerikanske landsorganisasjonene brukt all sin innflytelse til å overbevise den amerikanske regjeringen om at krisen i Europa bare kan overvinnes gjennom et konstruktivt program som skaper politisk og økonomisk stabilitet. På fagkongressen i AFL var det derfor ingen diskusjon om hvorvidt en skulle yte amerikansk hjelp til Europa. Diskusjonen dreide seg om hvordan en kunne sikre at byrdene av dette programmet ble rettferdig fordelt på folket. Spekulasjon og prisstigning måtte ikke få følge i sponorene av et hjelpeprogram, som nødvendigvis må føre til en senkning av varemassene på det hjemlige amerikanske markedet.

Blant de 670 representantene var det derfor ikke en eneste som tok stilling mot det forslaget. Bekledningsarbeiderforbundet hadde lagt fram til uttalelse. Dette forbundet, som uten sammenlikning er det beste og mest radikale innenfor den amerikanske fagbevegelsen, gikk i sitt framlegg lenger enn til en blott og bar oppslutning om Marshall-planen. Det forlangtes også at AFL skulle ta initiativet til en konferanse av representanter

for fagorganisasjonen i de 16 land som tok mot innbydelsen til forhandlingene i Paris. Denne konferansen skulle sikte på å sikre at fagorganisasjonen kommer til å spille en aktiv rolle i administrasjonen av hjelpeprogrammet, og at dette skal bli brukt til å heve levestandarden i de land som får godt av den amerikanske hjelpen. Når dette skrives, er innbydelsen til konferansen mellom landsorganisasjonene ikke sendt ut. Årsaken er trolig den at den britiske landsorganisasjonen ennå ikke har tatt positiv stilling til framlegget.

Landsmøtet i CIO ble ikke lite av en sensasjon ved at kommunistene også stemte for det forslaget som ble lagt fram til uttalelse om nødvendigheten av en amerikansk hjelpeaksjon til fordel for Vest-Europa.

Utenriksminister Marshall innledet sjøl til ordskifte på kongressen. For første gang i den amerikanske fagbevegelses historie talte en utenriksminister på en fagkongress. Philip Murray — formannen i C.I.O. — introduserte foredragsholderen som «den største forkjemper for fred i verden». Marshalls tale var kort, men utveddig. Det problemet som hjelpeprogrammet ruller opp er enkelt nok, sa han. Spørsmålet er om folkene sjøl har rett til å organisere sitt sosiale, politiske og økonomiske liv i samsvar med sine egne ønskemål, eller om de skal bli diktert dem. Men frihet og demokrati kan ikke eksistere uten økonomisk trygghet, som igjen er avhengig av gjenreisningen av produksjon og levestandard. De kritiske faktorene er kull, råstoffer og maskin og transportutstyr. Det er disse det amerikanske hjelpeprogrammet tar sikte på å skaffe fram.

Ordskiflet kom til å arte seg som et storpolitis oppgjør med kommunistene. Allikevel stemte de ved voteringen for et forslag som etter ordskiften bare kunne oppfattes som full tilslutning til det amerikanske hjelpeprogrammet for Europa. Dette ble ytterligere understreket i Philip Murrays innlegg, der han sa at om Marshallplanen ikke viste seg å være omfattende nok, så skulle CIO gå inn for et program som gikk meget lengre enn den planen som var formet ut.

CIO som er medlem av Fagforeningsinternasjonalen, brakte etter sin kongress Marshall-planen inn for denne organisasjonen. Siste uke av november ble det i Paris holdt et møte i eksekutivkomiteen for Internasjonalen. Her deltok CIO's generalsekretær James Carey, som straks ba om å få redegjøre for det amerikanske hjelpeprogrammet. Representantene for de italienske, meksikanske og russiske landsorganisasjonene (alle kommunister) stemte mot at saken skulle tas opp til behandling. Et flertall besluttet imidlertid at James Carey skulle få tale, og at hans redegjørelse skulle sendes til de landsorganisasjonene som er tilsluttet Internasjonalen. Stilling til planen ble det ikke tatt; men spørsmålet vil komme opp til realitetsbehandling på neste møte i februar 1948.

Den samme uken møtte representantene fra CIO også ledelsen for den franske landsorganisasjonen, hvor kommunistene har klart flertall. Fra møtet ble det sendt ut en erklæring hvor den franske landsorganisasjonens ledelse meddelte at den ville studere det materialet som de amerikanske representantene hadde lagt fram om

Marshall-planen. Senere talte James Carey på et møte sammen med Leon Jouhaux. Her tok han opp kommunistenes argumenter mot det amerikanske hjelpeprogrammet, og besvarte dem ett for ett. «Det sies at programmet er reaksjonært og imperialistisk,» sa Carey. «Faktum er at det er bæret fram av alle frontskrittsvennlige krefter i Samveldet; men det angripes av isolasjonsister, reaksjonære republikanere, «Wall Street Journal» — og kommunister. Det sies at programmet er uinngangset av Wall Street, som ønsker at amerikansk kapitalisme skal ta over Europa. Til det vil jeg svare at det ikke var Wall Street, men det amerikanske folket som ga varer til en verdi av 10 982 089 000 dollar til Russland under krigen, og som sendte forsyninger dit i UNRRA-hjelp til en verdi 130 000 000 dollar etter krigen. Wall Street har aldri gitt noe bort. Det er det amerikanske folket som vil finansiere Marshall-planen også, og det vil ikke førlange noen rett til innblanding i Europas indre anliggender. Like lite som det forlangte det i Russland! Marshall-planen har en oppgave: å trygge levestandarden i Europa. Er kommunistene motstandere av dette?»

I midten av desember tok representantskapet i den britiske landsorganisasjonen stilling til Marshall-planen. I uttalelsen som skal tjene som retningslinjer for organisasjonens representanter i Fagforeningsinternasjonalen, heter det:

«Representantskapet er av den oppfatning at mange europeiske land ikke kan gjenreise sitt økonomiske liv ved hjelp av egne ressurser og med tilstrekkelig raskhet til å løfte den næ-

den som rår på grunn av de nåværende forhold... Representantskapet betrakter de prinsipper som er lagt fram av De forente Staters utenrikssminister, Mr. Marshall, som en statsmanns behandling av Europas problemer, og er overbevist om at Storbritannia vil yte et hvert bidrag som vil bli krevd av det i Paris-rapporten.»

Den 16. desember tok sekretariatet i den belgiske landsorganisasjonen spørsmålet opp. Mot en stemme ble det fattet et vedtak, hvor det blant annet heter:

«Sekretariatet er av den oppfatning at Europa ikke vil være i stand til å overvinne sine nåværende økonomiske vansker uten hjelp utenfra;

det aksepterer prinsippet om amerikansk hjelpeprogram for Europa slik det er utformet i Marshall-planen;

det anbefaler at fagorganisasjonen blir representert i alle de organer som vil få til oppgave å forberede og gjennomføre planen;

det beslutter å arbeide for innkalling av en internasjonal konferanse

av fagorganisasjonen i de 16 land som var representert på Paris-konferansen.»

Liké forut hadde hollandske landsorganisasjonen og Transportinternasjonalen fattet et liknende vedtak

På den internasjonale sosialistkonferansen i Antwerpen i slutten av november ble det også tatt positiv stilling til Marshall-planen. Uttalesen ble ikke slik som flertallet av representantene ønsket den; men representantene fra de øst-europeiske sosialistpartiene kunne ikke stemme for noen annen formulering. De er ikke mer frie partier når det gjelder å uttale seg om ømtålelige internasjonale spørsmål. Og Marshall-planen er i dag det aller ømtåligste i deres del av Europa.

Senere besluttet arbeiderpartiene i Vest-Europa å kalle inn en særskilt konferanse for å drøfte «gjenoppbygningen i Europa innenfor rammen av Marshall-planen».

Denne konferansen vil bli holdt i London 21. og 22. mars.

Norge og Marshall-planen.

Da vårt land fikk innbydelsen til å ta del i forhandlingene i Paris om en gjenreisningsplan for Europa var det ingen tvil om at vi skulle ta imot innbydelsen. Ikke noe land i vår verdensdel er mer enn Norge økonomisk interessert i at en internasjonal krise ikke får bre seg. Hele vår relativt høye levestandard er bygd på det mellomfolkelige varebytet som sommeren 1947 sto i ytterste fare på grunn av betalingsvanskene som bredte seg

fra land til land. For den norske regjeringen, som søker å gjennomføre gjenreisningen etter planøkonomiske prinsipper var det også en selvfølge at et forsøk på å samordne de enkelte lands økonomiske virksomhet med sikte på en europeisk oppbygging, måtte hilses med glede. Den var heller ikke i tvil om at en slik oppbygging var forutsetningen for at de europeiske landene kunne gjenvinne sin fulle handfrihet.

På den andre siden var det også vanskere forbundet med et samarbeid om Marshall-planen, når Sovjet-Samveldet så klart hadde tatt stilling mot det amerikanske hjelpeprogrammet. Når Norge tok mot innbydelsen til Paris-forhandlingene, skjedde det derfor på den betingelsen at disse skulle dreie seg om rent økonomiske problemer, og at alle langsiktige økonomiske problemer skulle tas opp i FN's Økonomiske kommisjon for Europa. Samtidig ble det understreket at forhandlingene i Paris ikke måtte binde oss, når det gjaldt handelssambandet med land som ikke var med i «Samarbeidskomiteen». Heller ikke måtte samarbeidet med de 16 land, føre til at vårt eget lands økonomiske handelfrihet innad ble hemmet. Da rapporten ble formet ut, ble alle disse kravene oppfylt, og det var ingen vilkår i den som på noe punkt stred mot det som den norske regjeringen daglig søker å nå fram til: øking av produksjonen, stabilisering av økonomi og pengeverdi, samarbeid med andre regjeringer, utbygging av varehandelen og rasjonell anvending av vareressurser. For å vise vår vilje til å fortsette vår gjenreising på grunnlag av egen innsats ble da også vårt framtidige betalingsunderskudd satt så lavt som gjørlig, til ca. 40 millioner dollars pr. år i gjennomsnitt i 4-årsperioden. (For året 1948 føres underskuddet opp til 50 millioner dollars.) Et slikt ekstraordinært tilskudd til vår betalingsbalanse vil imidlertid bety mer enn tallene ved første øye-kast kan gi inntrykk av. De kan virke som gnisten som får motoren til å svinge rundt.

Hva er nedenlig vår økonomiske situasjon nettopp nå? Vi vet alle at gjenreisingen i Norge har gått raskere enn i de fleste andre land. Vår industriproduksjon lå i 1947 godt og vel over fredsnivået (ca. 108 pst.), til tross for at eksportindustrien bare har nådd 80 pst. av førkriegsproduksjonen (særlig på grunn av sammenbruddet i malmeksporren og mangelen på tømmer i treforedlingsindustrien). Den sterke oppgården i industriproduksjonen vår henger imidlertid nært sammen med at vi har vært i stand til å holde opp en import som i 1947 i kroneverdi lå på det dobbelte av hva den var før krigen. Av gode grunner har vi ikke greidd å dekke denne importen med vår eksport, og i 1945, 1946 og 1947 hadde vi et innførselsoverskudd på henholdsvis 879, 996 og 1335 millioner kroner. Samtidig har vi nå en handelsflåte som er redusert fra 4.9 mill. brt. ved krigsutbruddet til 3.6 mill. brt. i 1947. (Dessverre for oss: fraktinntektene pr. tonn har heller ikke steget i samme grad som prisene på importvarene.) Resultatet av tre års store innførselsoverskuddet, minsket reelle inntekter av handelsflåten (sammenholdt med førkrigstiden) og en sterk prisstigning på importvarene, er at også vårt land befinner seg i en valutakrise. Den valutabeholdningen som står til disposisjon i 1948 innskrenker seg til ca. 600 millioner kroner, altså halvparten av innførselsoverskuddet i 1947.

Regjeringen har derfor måttet gjøre opp «Nasjonalbudsjettet 1948» med en sterk nettskjæring av importen. Verdi allene for importen av varer og tjenester er budsjettet satt opp slik i forhold til 1947:

	Regnskaps- anslag 1947	Budsjett 1948.
Vareimport	3 050	2 568
Forsvarsimport	182	62
Skipsimport	875	850
Import av andre tjensteytelser m. v.	170	180
I alt	4 277	3 660

En nedskjæring av vareimporten på over 500 mill. kroner er nødt til å føles. Det betyr f. eks, at vi må skjære ned innførselen av tekstil- og bekledningsvarer ganske betraktelig. Det som smaker av luksusforbruk må også vekk, så langt råd er. Verre er det at nedskjæringen av importen går ut over tilgangen på råvarer, maskiner m.v. til landets næringsliv. Resultatet er nødt til å bli en sinking i vårt gjenreisningsarbeid, og vi vil i 1948 ha vår fulle hyre med å holde den levestandarden vi hadde i 1947.

Allikevel er de direkte følgene av en lettelse i våre betalingsvansker ikke det vesentligste for oss i samband med Marshall-planen. Hvis den blir ført ut livet i samsvar med president Trumans framlegg, kan den bety et tilskudd til vår betalingsevne i 1948 på en 200 millioner kroner i hard va-

luta, og vi vil trolig kunne høyne vår levestandard istedenfor å måtte slite for å holde den på det nåværende nivået. Marshall-planens største betydning for vårt land er imidlertid at den vil sikre et omfattende internasjonalt varebytte som gjør det mulig å holde handelsflåten i full beskjeftegelse. For 1948 regner vi med at skipsfartens nettoinntekter vil dreie seg om 900 millioner kroner, hvorav bare de 180 er i norske kroner. Hvis handelsflåten får seile for fullt, regner vi med et tilskudd på 720 millioner kroner i fremmed valuta. Om disse inntektene skulle skrumpe sammen på grunn av en internasjonal betalingskrise, da skulle den norske befolkningen se sin levestandard alvorlig nedsett. For Norge er det derfor ikke mindre enn en livsbetingelse at Marshall-planen blir til virkelighet.

Produksjonen i Sambandsstatene, Vest-Europa og Sovjet-Samveldet.

1950-tallene forutsetter at Marshall-plane i og med 4. femårsplanen blir gjennomført:

U.S.A.

	Stål	Kull	Korn	Elektr. kraft	Tekstilvarer	Befolknings
	i milliarder tonn	i milliarder tonn	i milliarder kwt.	i milliarder yards	i millioner	
1940	67	503	121	145	10.5	132
1947	85	616	151	250	11.1	142
1950	90	600	165	285	12.0	145

Vest-Europa.

1940	60	607	71	140	10.0	261
1947	33	483	54	170	6.3	270
1951	61	642	72	222	10.1	290

Sovjet- Samveldet.

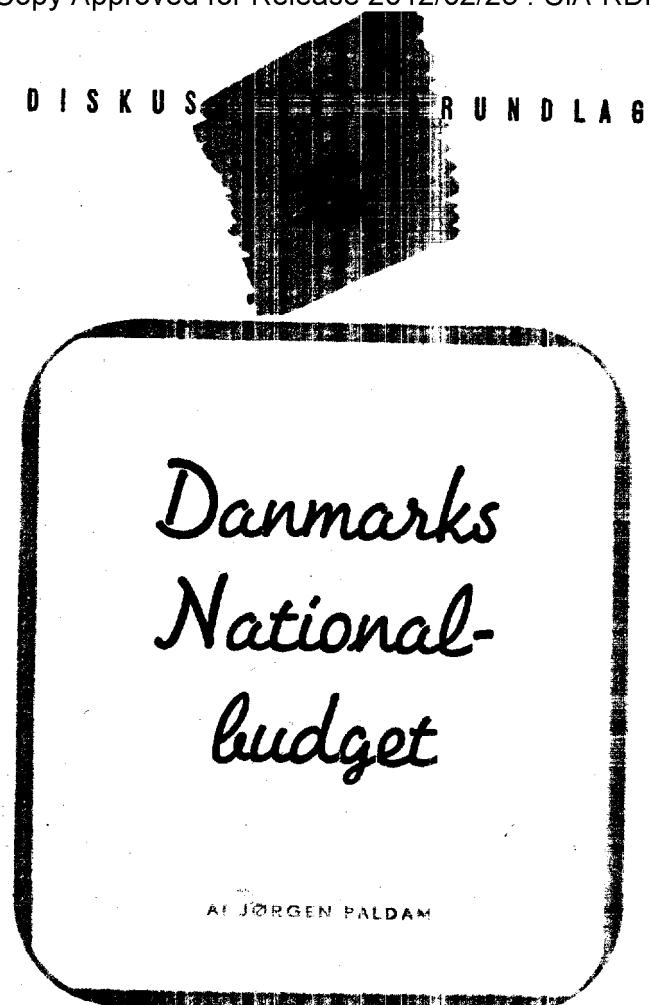
1940	20	183	118	48	4.5	193
1947	19	196	100	50	2.8	197
1950	28	275	126	82	4.6	205

Øst-Europa.

1940	5	90	75	17	1.8	121
------------	---	----	----	----	-----	-----

Tallene gir oss et bilde av hvorfor Amerika på sin side, og Sovjet-Samveldet på den annen side er engstelig for at Europas ressurser skal bli en del av motpartens maktområde. Den russiske regjering ønsker heller ikke at Vest-Europa skal arbeide opp sin store industrielle kapasitet, før Sovjet-Samveldet har kommet på bena igjen. Tabellen gir oss et håndgripelig svar på spørsmålet: «Hvorfor motarbeider Sovjet-Samveldet gjenreisningsplanen for Vest-Europa?».

Declassified in Part - Sanitized Copy Approved for Release 2012/02/23 : CIA-RDP83-00415R001200030006-8

Udgivet af
ARBEJDERNES OPLYSNINGSFORBUND
1948

Declassified in Part - Sanitized Copy Approved for Release 2012/02/23 : CIA-RDP83-00415R001200030006-8

Dan en Diskussionskreds!

Alle Mennesker vil gerne diskutere. Hver Dag bringer nye Problemer, der kalder Meningsbrydningen frem. Ikke mindst i Arbejderorganisationerne går Debatten livligt, og nærværende Materiale vil gøre sit til, at Drøfelterne bliver endnu mere uddybberlige.

MEN SÅT

DISKUSSIONEN

I SYSTEM

Find en halv Snes Kammerater eller Fag-fæller og foreslå dem at være med i en Diskussionskreds. Uden nogen større Forberedelse og med dette „Diskussionsgrundlag“ i Haanden vil der være rigeligt Stof til en fire-fem Mødeafstener.

DE SPØRGSMÅAL der (i Kursiv) med passende Afstand findes i Heftet, er tænkt som en Hjælp til at få en god Meningsudveksling.

F O R O R D

Det første danske Nationalbudget blev offentliggjort den 11. Juni 1948. Nationalbudgettet er udarbejdet af *Ministerudvalget for Økonomi og Forsyning*, bestaaende af Minister Buhl som Formand, Statsministeren, Udenrigsministeren, Finansministeren, Handelsministeren, Landbrugsmoenisteren samt Ministeren for Byggeri og Boligvæsen. Den tekniske Opstilling af Nationalbudgettet er foretaget af et Embedsmandsudvalg repræsentrende de forskellige interesserende Ministerier og Institutioner. Embedsmandsudvalgets Formand er Chefen for Minister Buhl's økonomiske Sekretariat Viggo Kampmann, der samtidig er Sekretær for Ministerudvalget for Økonomi og Forsyning.

Naturligvis er Nationalbudgettet ikke let Læsning. Sandt at sige er det ret tungt Stof, men det er Stof, som det lønner sig at studere. Nationalbudgettet er det første Forsøg paa at skabe et samlet Overblik over Danmarks økonomiske Stilling. Det er et nødvendigt Redskab for enhver, der paa saglig Basis tager Stilling til Landets økonomiske Politik.

Man kan være enig eller uenig i de politiske Synspunkter, der ligger bag den socialdemokratiske Regerings økonomiske Dispositioner, men det er uden for enhver Tvivl, at med Udsendelsen af det nu foreliggende Nationalbudget er der gjort en virkelig indsats for at bringe den økonomiske Debat ind i et mere haandgribeligt og reelt Spor end tidligere. Alt for ofte hviler politisk Uenighed paa Ukendskab til de faktisk foreliggende Muligheder eller maaske snarere paa en demagogisk Udnuttelse af almindelige Folks manglende Adgang til at faa virkelig Besked. Nationalbudgettet har ogsaa her en vigtig Mission at opfylde.

I det følgende gives en Introduktion til et nærmere Studium af selve Nationalbudgettet. Hovedlinierne trækkes op og de vigtigste Konklusioner drøftes. Forhaabentlig faar Læseren Mod paa at gaa videre med Stoffet.

København, den 29. Juni 1948.

Jorgen Paldam.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Samfundet har Behov for rationel Drift	5
Hvad er et Nationalbudget?	7
Nationalproduktet skal i Vejret	8
Striden mellem Investering og Forbrug	13
Større Opsparing	14
Finanspolitikkens Muligheder	16
Hvor skal vi investere?	19
Udenrigshandel og Betalingsbalance	22
Mangler vi Arbejdskraft?	25
Hvor kan Forbruget indskrænkes?	28
Det økonomiske Kredsløb	31
Hvad stiler den økonomiske Politik efter?	36
Litteraturfortegnelse	40

Samfundet har Behov for rationel Drift.

Formalet med Udarbejdelsen af Nationalbudgettet for 1948 er i første Række at skabe *Klarhed og Overblik* over Danmarks økonomiske Stilling. Den socialdemokratiske Regering har Gang paa Gang fremlægget, at Befolkningen har et berettiget Krav paa at vide Besked; paa at kunne overse f. Eks. Virkningserne af de Indgreb i den erhvervsmæssige Udvikling, som findes nødvendige. Med det foreliggende Nationalbudget er der skabt Åabenhed om vores økonomiske Forhold.

Staten har tidligere kun udarbejdet Budgetter og Regnskaber for Statens Indtægter og Udgifter. Nu har man et samlet Billede af Sammenhængen i hele vort økonomiske Liv. Forretningen Danmarks Drifts- og Kapitalregnskab er blevet offentliggjort.

Herved er ogsaa skabt Forudsætningen for en *rationel* Tilrettelæggelse af vor Samfundsøkonomi.

Enhver *Husmoder* kender Betydningen af at lægge Arbejdet i Hjemmet fornuftigt til Rette, af at købe hensigtsmæssigt ind.

For de *enkelte Virksomheder* er Planlægning endnu vigtigere. Mister Indchaveren Overblikket, kan hele Virksomhedens fortsatte Eksistens sættes paa Spil. Det er f. Eks. afgørende, at Indkøb og Produktion tilrettelægges saaledes, at Arbejdet kan foregaa i et jævnt Tempo over hele Perioden, i Stedet for at Arbejderne maa gaa arbejdsløse i den første Maaned for der efter at udføre Overarbejde for at blive færdige.

De fleste store Virksomheder har en *Planlægningsafdeling*,

hvor Programmet for den kommende Periode, Produktion lægges, og hvor der skønnes over, hvad der skal produceres. Til Kontrol oprettes *statistiske Afdelinger*, hvor der indsamles og bearbejdes Talopllysninger om Produktion, Forbrug af Raa-varer, Arbejdstid o. s. v.

Virksomhedens Ledelse maa paa ethvert Tidspunkt have Fingeren paa det økonomiske Livs Puls og gribe ind, hvis de Forudsætninger, der arbejdes efter, ændres. Salder Raastol-priserne, faar Planlægningsafdelingen Besked om at ændre Indkøbsbudgettet, og som Følge deraf ogsaa Produktionsbudgettet. Driften tilpasses til de ændrede ydre Forhold, og de oprindelige Planer erstattes af nye. Et Budget vil sjældent blive realiseret fuldt ud, men heraf følger ikke, at det er overflødig at legge Budget — tværtimod. Kun nemmest Planlægningskontorets Arbejde bevarer Ledelsen et stadtigt Overblik over Virksomhedens Økonomi.

Ejendommeligt nok er det som Regel private Forretnings-folk, der selv er vant til noje at planlægge arbejdet i de enkelte Virksomheder, der er skeptiske overfor en rational Drift af hele Samfundet. Derimod vil langt de fleste Arbejdere og Funktionærer være helt enige med den norske Finansminister Erik Brofoss, naar han ved Forelæggelsen af *det første norske Nationalbudget* fastslag:

»Nødvendigheden af et Overblik over Samfundets Økonomi er i Dag større end nogen Sidse før Staten, Kommunerne og de private planlægger hver for sig at legge Beslag paa Materialer, Arbejdskraft og Valuta i langt større Omfang, end Beholdningerne muliggør. Dette kan let medføre, at der igangsattes for mange Bygge- og Anlegsarbejder, saaledes at en Del af disse igen ma i standes i længere eller kortere Tid, indtil de nødvendige Materialer er skaffet til Veje. Følgen bliver Tomgang baade for Maskiner og Anlæg og for Arbejderne, og Resultatet bliver da ærligere, end hvis den kun var sat de Bygge- og Anlegsarbejder i Gang, som havde kunnet færdiggøres. Hertil kommer, at naar Overblik mangler, er det langtfra sikkert, at den vigtigste Produktion kommer først. Det bliver snarere t.eks. dem, der har gode Forbindelser hos Leverandørerne, der faar Priori-

tet. Naar Efterspørgselen overstiger Udbudet, vil det desuden fare til et konstant Pres paa Priser og Indtægter; et Pres, som selv den bedste Priskontrol i Længden vil have vanskeligt ved at staa imod. Saavel realøkonomiske som pengepolitiske Grunde taler derfor til Gunst for at tilpasse Staats, Kommunerne og de privates Planer saaledes, at de kommer til at svare til det faktisk mulige.«

Naar Fabrikanten med eget Planlægningskontor ser mindre velvilligt paa en aktiv økonomisk Politik fra Samfundets Side, ligger Aarsagen imidlertid lige for. Naar Samfundet planlægger, indskrænkes de Beføjelser til at handle efter eget For godtbefindende, hvorpaa den kapitalistiske Økonomi oprindelig hvilede. At Risikoen for økonomisk Fallit samtidig ogsaa bliver mindre, gør ikke alle sig klart.

Nu er der imidlertid blandt de fleste politiske Partier Enighed om, at det kan være hensigtsmæssigt i den nuværende Situation at udarbejde et Nationalbudget. Der, hvor Diskussionen især sætter ind, er Spørgsmaalet om de Retningslinier for den økonomiske Politik, som Nationalbudgettet bygger paa og de Konsekvenser som man evt. vil drage af Nationalbudgettets Tal.

Hvad er et Nationalbudget?

I Nationalbudgettet har man søgt — i Budgetform — *at samarbejde og afstemme* de foreliggende Oplysninger om vor Økonomi til et Helhedsbillede, der afspejler de væsentligste Træk i Sammenhængen mellem de forskellige Led i Samfundets økonomiske Liv.

Vort moderne, komplieerede Samfund er en indviklet Mechanisme. Alt hænger mere eller mindre sammen. Det er helt nødvendigt at danne sig et Helhedsbillede, og her skal Nationalbudgettet hjælpe os.

Ved Udarbejdelsen af Nationalbudgettet har man bygget paa den foreliggende økonomiske Statistik og har søgt at supplere denne ved at indhente nye Oplysninger paa en Række Områder. Udgangspunktet for Nationalbudgettet er saaledes en Konstatering af den økonomiske Situation, frem til det Tidspunkt, hvor Budgettet er afsluttet. Budgettet gaar imidlertid

videre end til de foreliggende statistiske Oplysninger, idet Budgettet vedrører en Periode frem i Tiden og derved faar Karakter af et *Overslag* eller et *Skøn* over den fremtidige Udvikling.

Skønnen over den kommende Udvikling må nødvendigvis bygge paa visse Forudsætninger om de faktisk foreliggende økonomiske Muligheder, og om de Maal, Regeringen har sat sig paa Omraader, hvor den økonomiske Politik er bestemmende for den økonomiske Udvikling. Budgettet er saaledes heller ikke et blot og bart statistisk Skøn. Det indel older saaetidig paa en Række Punkter et *Program for den økonomiske Politik*.

Det er ved Fastlæggelsen af dette politiske Program, Uenighed kan opstaa. Nogle, og som Regel de der repræsenterer de private Erhvervsdrivende, kan mene, at det politiske Maal maa være at give den enkelte Forretningsmand Mulighed for helt at disponere, som hans egne Interesser tilsliger ham. Andre og som Regel de, der repræsenterer de store Befolkningsgrupper, der ikke selv har Mulighed for personlig at påvirke Produktionen, kan derimod mene, at det er Samfundets Opgave at sikre, at Produktionen af visse vigtige Virker fører en Fortrinsstilling, at Produktion og Omsætning tilrettelægges hensigtsmæssigt, og at Forbruget indenfor de forskellige Grupper af Befolkningen fordeles mere ligeligt. I len praktiske Politik bøjes som Regel disse to modsatte Synspunkter mod hinanden.

Lægges Nationalbudgettet ud fra ret liberalistiske Synspunkter, bliver det *alene et Skøn* over den fremtidige Udvikling. Lægges Budgettet derimod af en Regering, som inden det ønskeligt og muligt fuldtud at dirigere den økonomiske Udvikling, bliver det en *egentlig Plan*. Det danske Nationalbudget er som anført et *Kompromis* mellem disse to Yderpunkter. Det hygger paa, at visse Statsindgreb er nødvendige for at gennemføre Genopbygningen og skabe trygge sociale Maar for den brede Befolknig.

Det er en vanskelig Opgave at samarbejde og afstemme de foreliggende Oplysninger til et Helhedshildested Samfundets økonomiske Liv. Medens de større Virksomheder og Planlægningskontorer som Regel kun skal overse et begrænset Omraade, har det økonomiske Sekretariat og de Embedsmænd, der iøvrigt har arbejdet paa Nationalbudgettet, stadig skuffet anlægge en

Totalbetragtning. Det er hele det fælles Samfunds Indsats, der har skullet klarlagges, for derigennem bl. a. at se, hvilke Virkninger der følger af et eller andet Indgreb eller en eller anden udefra kommende Forskydning.

Udgangspunktet har været Opstillinger over den produktive Indsats, der ydes i de forskellige Erhverv. Herfra er man naæt frem til en Beregning over den samlede Tilgang af Varer og Tjenester i Aarets Løb — *Nationalproduktet* — og dettes Fordeling paa *Forbrugsvarer* og *Investeringsvarer*. Samtidig er undersøgt den økonomiske Omsætning, som den tager sig ud fra Pengesiden, specielt Fordelingen paa *Forbrug* og *Opsparing*. En særlig Interesse er knyttet til den Del af Budgettet, *Betalingsbalanceen*, som sammenfatter hele den økonomiske Forbindelse med Udlændet, først og fremmest Udenrigshandelen samt Skibsfarten, Rejsendgifter, Rentebetalinger m. v.

Naturligvis bliver et saadant Budget for hele Samfundets økonomiske Liv usikkert paa tilsvarende Maade, som ogsaa den enkelte Virksomheds Budget er usikkert. Det maa i denne Forbindelse imidlertid fremhæves, at Regering og Rigsdag under alle Omstændigheder træffer en lang Rakke Afgørelser, som er af Betydning for den økonomiske Udvikling — f. Eks. Udskrivning af Skatter, Afslutning af Handelsaftaler og Regulering af Import og Forbrug — og jo mere fyldestgørende Orientering, der er til Raadighed, jo sikrere maa de trufne Dispositioner forventes at blive.

Spørgsmaal:

- 1) *Drøfter man Planerne for den fremtidige Produktion i Samarbejdsudvalget i den Virksomhed, hvori De arbejder? —*
- 2) *Hvorfor er mange private Erhvervsdrivende Modstander af en Planlægning fra Samfundets Side? — 3) Hvilke Standpunkter har de politiske Partier indtaget ved Forelæggelsen af Nationalbudgettet? — 4) Er det afgorende, om Nationalbudgettet faktisk kommer til at stemme? — 5) Hvorledes vil et Nationalbudget, anlagt ud fra rent liberalistiske Synspunkter, komme til at adskille sig fra det danske? — 6) Hvad er Forskellen paa et Nationalbudget og et Statsfinansbudget?*

Nationalproduktet skal i Vejret

Grundlaget for Nationalbudgettets Udførmning er en Beregning over vor samlede Produktion i Aarets Løb. **Nationalproduktet.** Enhver, der deltager i Produktionen, yder sit Bidrag til Nationalproduktet, og Nationalproduktet er samlede Udtryk for den produktive Indsats, der ydes indefor vo^r Samfund.

Som Udgangspunkt for en nærmere Forklaring af dette vigtige Begreb tjener fø'gende Eksempler:

I en Skoføjsfabrik sælges der i Løbet af et År for 2,3 Mill. Kr. Skofoj. I Aarets Løb køber Fabriken Raavarer og Hælfabrikata for 680.000 Kr. og bruger for 560.000 Kr. Raavarer og Hælfabrikata af egen Beholdning. Den samlede Værdi af forbrugte Materialer andrager altsaa 1.240.000 Kr. Trækkes dette Beløb fra Værdien af det fremstillede Skofoj — de 2,3 Mill. Kr. — faas en Værdiforørgelse paa 1.060.000 Kr. som Udtryk for den Værdi, Skoføjsfabriken i Aarets Løb har tilføjet de anvendte Raavarer og Hjælpesoffer. Fabrikens Bidrag til Nationalproduktet er altsaa 1.060.000 Kr.

Disse 1.060.000 Kr. kan tænkes at være opdelt paa følgende Maade:

Arbejdsløn	600.000 Kr.
Afskrivninger	100.000 -
Administration	100.000 -
Diverse Omkostninger, herunder Rentebetaling ..	100.000 -
Overskud	160.000 -
	1.060.000 Kr.

Det vil ses, at Hovedparten af den Værdiforørgelse, der opnaas paa denne Fabrik, modsvares af den udbetaalte Arbejdsløn. Administrationskontoen dækker over Funktionekostninger, og Kapitalens Andel er dels Rentebetalerne af den haante Kapital og dels Udbyttet af den indskudte Aktiekapital.

Afskrivningerne paa Bygninger, Maskiner, Materieller og Læster m. v. rejser et særligt Problem, idet ce jo nemt modsvarer en Værdiforringelse, et Slid paa Production-apparatet. Vil man derfor opgøre Nettoværdiforørgelsen, man Afskrivningerne

trækkes fra (man gaar her ud fra, at Afskrivningerne ikke af Hensyn til Skattevæsenet er ansat for store, saaledes at de i Virkeligheden dækker over et skjult Overskud).

Eksempel skal belyse, at *Bruttonationalproduktet* er Produktionsværdien af de her i Landet frembragte Varer og Tjenester efter Fradrag af Værdien af de medgaende Raa- og Hjælpestoffer. Med Ordet Tjenester menes den Arbejdsindsats, som udøves f. Eks. af Læger, Barberer, Sagførere og Husassistenter og i Pengeinstitutter, Hoteller, Restauranter m. v. Skotøjsindustriens Bidrag til Bruttonationalproduktet er Værdien af de færdige Sko minus indkøbt Overlæder, Saaler, Foerstof, Udgifterne til Kraftforbrug m. v. Garveriernes Bidrag er Værdien af de garvede Huder minus Værdien af indkøbte Huder, Garvestoffer m. v. Er Raahuderne fremstillet i Danmark, indgaar de som en Del af Værdiforøgelsen indenfor Landbruget. Er Huderne derimod importerede, standser Regnestykket her. *Nettonationalproduktet* er lig Bruttonationalproduktet \div Afskrivninger og Vedligeholdelsesudgifter.

Bruttonationalproduktet og dettes Opdeling paa Erhverv fremgaar af denne Oversigt:

	1947 Milliarder Kr.	1948 Milliarder Kr.
Landbrug, Fiskeri, Skovbrug m. v.	3,7	3,8
Industri, Haandværk m.v.	6,0	6,0
Handel og Pengeomsætning	2,9	2,9
Transport	1,3	1,4
Husleje	0,8	0,8
Øvrige Erhverv	0,8	0,8
Offentlige Ydelscer	1,3	1,3
1. Bruttonationalproduktet til Kost-priser	16,8	17,0
2. Forbrugsafgifter	1,3	1,3
3. Tilskud	0,2	0,3
Bruttonationalprodukt til Markedspriser (1 + 2 \div 3)	<u>17,9</u>	<u>18,0</u>

Det vil ses, at betydelig over ½ af Nationalproduktet falder paa Industri og Haandværk. Det maa dog fremhæves, at de omtalte Erhvervs Bidrag til Nationalproduktet er betinget af, hvor stor en Afsløning de i Erhvervet indsatte Produktionsfaktorer modtager og er saaledes afhængig af de Priser, der opnaas for Erhvervets Produkter, og hvori der kan være inkluderet eventuelle Monopolgevinster.

Bruttonationalproduktet for de enkelte Erhverv er ovenfor angivet i Kostpriser, der giver Udttryk for, hvad de medvirkende Produktionsfaktorer har modtaget. Ved til Kostpriserne at lægge Forbrugsafgifterne og fradrage de af det offentlige ydede Tilskud fremkommer Markedspriserne d. v. s. de Priser, hvortil Varen faktisk ansættes. Bruttonationalproduktet udgjort i Markedspriser er større end Bruttonationalproduktet udgjort i Kostpriser, da Forbrugsafgifterne er større end Tilskudene.

Som det vil ses, medregnes *Husmødrene*, *Arbejdere i Hjemmet* ikke i Nationalproduktet paa Trods af, at ingen naturligvis vil benægte, at f. Eks. en Kvinde, der hjælper sin syge Mand, tilfører Samfundet en lige saa stor Værdi, som en Sygeplejerske, der mod Betaling udfører lignende Arbejde. I Nationalproduktet har man af praktiske Grunde kun medregnet Arbejdsvydelser, der lønnes.

Som fremhævet knytter Interessen sig især til Totaltallet for Bruttonationalproduktet. Det er ved dette Tal, at Aarets Indsats udtrykkes, og kender man eventuelle Prisstigninger eller Prisfald, der er indtruffet i Forhold til tidligere Aar, kan anstilles lærerige Sammenligninger over de stedfundne mængdemæssige Forskydninger i Bruttonationalproduktet.

I den nuværende Situation med fuld Beskæftigelse forudsætter et større Bruttonationalprodukt en *forøget Produktionseffektivitet* eller en *bedre Kapacitetsudnyttelse* indenfor det bestaaende Produktionsapparat. Faar vi f. Eks. tilført flere Foderstoffer og mere Korn, kan vi uden at udvide Landbrugets Produktionapparat væsentligt, producere mere Smør og flere Svin, og kan vi faa tilstrækkelig med udenlandsk Brændsel, frigøres Arbejdskraft til mere effektiv Anvendelse. Derindend er de *øjeblikkelige* Muligheder for at forøge Produktionseffektiviteten ved en *forbedret Teknik* ikke store. En Forbedring af det tek-

niske Produktionsapparat er et af Genopbygningens vigtigste Maal, men kan selvsagt hverken realiseres paa ect eller to Aar.

Da Tilførslerne af yderligere Mængder Korn, Foderstoffer, Brændsel m. v. paa deres Side igen afhaenger af vor Adgang til udenlandsk Valuta, og Danmarks Muligheder for at skaffe sig forøgede Dollarindtaegter til Indkøb af disse Varer i tilstrækkelig Mængde kun er smaa, kan fastslaaas, at paa kort Sigt vil Marshall-Hjælpens Virkninger være af afgørende Betydnig for en Stigning i Nationalproduktet. *Paa længere Sigt* beror Stigningen paa, om Genopbygningen faktisk lykkes. Det vil bl. a. sige, om Marshall-Hjælpen ogsaa anvendes paa en hensigtsmæssig Maade d. v. s. først og fremmest til en Fornyelse og Forøgelse af vort Produktionsapparat.

Striden mellem Investering og Forbrug.

Før vi kan sætte Nationalproduktet væsentligt i Vejret, maa Grundlaget lægges for Genopbygningen; der maa skaffes det udbyggede og effektiviserede Produktionsapparat, som alene ud i Fremtiden kan muliggøre en bedre Udnyttelse af vor Arbejdskraft.

Det er Striden mellem Investeringen, d. v. s. Forøgelsen af den Mængde Maskiner, Samfærdselsmidler, Besætninger, Varelagre, Boliger o. s. v., der er til Raadighed i Aarets Løb, og Forbruget, der i disse Aar staar paa Dagsordenen — Striden om, hvorledes der skal disponeres over den samlede Tilgang af Varer og Tjenester, der produceres i Aarets Løb.

Den samlede Mængde Varer og Tjenester, der er til Raadighed for Befolkningen i Løbet af et Aar, det saakaldte Raadighedsbeløb, er ikke det samme som Bruttonationalproduktet.. Vi har efter Krigen modtaget mere fra Udlændet, end vi har afgivet. Vi stifter Gæld eller forbruger af vore Valutareserver, og den Oveskudsindførsel, vi herved faar, maa naturligvis indgaa i Raadighedsbeløbet.

Beregningen af Raadighedsbeløbet fremgaar af omstaacende Oversigt.

	1947	1948
1. Bruttonationalproduktet til Markedspriser ...	17,9	18,0
2. Import, Fragter, Rejser m. v.	3,4	3,3
3. Eksport, Rentebetalinger m. v.	3,0	3,1
Raadighedsbeløb (1+2+3)	18,3	18,2

Raadighedsbeløbet i 1948 er her opgjort uden Hensyn til *Marshallhjælpen*. Efter de foreliggende Oplysninger haabes der imidlertid paa, at Danmark i 1948 kan disponere over Varer til et Beløb af 2—400 Mill. Kr. og Raadighedsbeløbet vil i saa Fald forøges tilsvarende. Hertil kommer, at Marshallhjælpen antagelig ogsaa vil medføre, at Bruttonationalpræmien forøges (vigtigst er her Muligheden for en foreget Kapacitetsudnyttelse inden for Landbruget gennem Tilførsle af Korn og Foderstoffer).

Som anført knytter der sig en særlig Interesse til Raadighedsbeløbets Fordeling paa Investering og Forbrug. Selve Tallene fremgaar af denne Oversigt:

	1947 Milliarder Kr.	1948 Milliarder Kr.
Forbrug	15,1	14,9
Bruttoinvestering	3,2	3,3
Raadighedsbeløbet	18,3	18,2

Tallene er, som det vil ses, opstillet uden Hensyntagen til Marshall-Støtten. Indregnes Marshall-Støtten, her Beløbet for Investeringer forøges.

Bruttoinvesteringen er imidlertid ikke et rigtigt Udttryk for Opbygningen af vort Produktionsapparat. Som Modpost til Bruttoinvesteringen staar nemlig *Nedgangen i Værdien af faste Anlæg m. v.*, som sker i Aarets Løb som Folge af Slid og Forældelse, og som i de enkelte Virksomheder gør sig Udttryk gennem Afskrivningerne. Ved Opgørelse af, hvor meget Anlæg, Maskiner m. v. netto er forøget i Aarets Løb — Nettoinvesteringen — maa der beregnes et Fradrag svarende til Værdien af dette Slid og Udgifterne til Vedligeholdelse.

Endvidere er der Spørgsmalet om den Forringelse, der er sket i Danmarks *Kapitalbalance* overfor Udlandet. Denne Forringelse kan betragtes som en *negativ Investering*, selvom det naturligvis er klart, at i det Omfang Gøldsstiftelsen i Udlandet eller Forbruget af egne Valutaaktiver modsvares af gunstige Investeringer, vil der herved skabes Forudsætningen for en fremtidig Forbedring af vor Kapitalbalance. Dette var desværre ikke Tilfældet i 1946 og 1947.

	1947 Milliarder Kr.	1948 Milliarder Kr.
1. Bruttoinvestering	3,2	3,3
2. Afskrivning + Vedligholdelse	<u>2,2</u>	<u>2,1</u>
3. Nettoinvestering (1-2)	1,0	1,2
4. Underskud paa Betalingsbalanceen ...	<u>0,5</u>	<u>0,3</u>
5. Samlet Forøgelse i Nettoform. (3-4)	0,5	0,9

Som det vil ses, er Fremgangen tydelig: *Investeringen forøges og Underskudet paa Betalingsbalanceen bliver mindre*. At Udviklingen i den rigtige Retning dog ikke er af det ønskede Omfang, bør imidlertid samtidig understreges.

Tages der Hensyn til Marshall-Hjælpen er der *en reel Mulighed for en yderligere væsentlig Forbedring i Nettoinvesteringen fremover*. Muligvis vil Marshall-Hjælpen modføre, at Nettoinvesteringen vil kunne forøges med et Par Hundrede Millioner Kr., men hvor meget Nationalformuen vil stige vil bl. a. afhænge af, hvor stor en Del af Marshallhjælpen, der bliver ydet som Laan, og hvor meget der bliver ydet som Gave.

Som allerede anført, er den mærkbare Stigning i Investeringens Omfang i det sidste Aar imidlertid kun det første Skridt i den rigtige Retning. Investeringerne i 1947 og 1948 ligger maalt i Forhold til Bruttonationalproduktet noget lavere end den normale Investering før Krigen og at indhente Krigstidens store ekstra Slid og Forringelser paa Produktionsapparatet bliver vanskeligt. En virkelig betydningsfuld Forøgelse af Investeringerne vil for 1948's Vedkommende utvivlsomt blive

betinget af, hvor hurtigt Marshall-Hjælpen kan fåa de ønskede Virkninger.

Spørgsmaa:

- 1) Hvad er Deres Virksomheds Bidrag til Nationalproduktet?
- 2) Hvorledes kan Nationalproduktet forøges? — 3) Hvorledes kan Investeringerne sættes i Vejret? — 4) Er Bruttoinvesteringen det rigtige Udtryk for Forskydningserne i vor Nationalformue? — 5) Hvorfor er det vigtigt, at Nettoinvesteringen forøges? — 6) Hvilken Indflydelse kan Marshall-Hjælpen ventes at fåa paa Nettoinvesteringen?

Større Opsparing.

Opsparingen, der finder Sted, hidrører i Hæddsagen fra 3 Kilder: Den private Opsparing hos de enkelte Borgere, Opsparing hos Aktieselskaber m.v. i Form af Hædegger samt offentlig Opsparing over Statens og Kommuner & Finanser.

Den enkelte Borger kan opspare ved at indskærne sit Forbrug af de Varer, som er til Salg i Butikkerne. Han vil derved opnå at forøge sin personlige Formue ved f.eks. at indsætte det ikke forbrugte Beløb i Banker eller Sparpæsser eller benytte det til Afbetaling af Gæld eller Koh af Aktioner eller Obligationer eller af Investering varer som Maskiner, Huse o.s.v.

De samfundsmæssige Virkninger af en Forøgelse af Opsparingen er imidlertid vanskeligere at overskue. En økonomisk Situation som den, vi kender fra Begyndelsen af 30erne, med stor Arbejdsløshed og uudnyttet Produktionskapitet vil et indskærnet Forbrug hos Borgerne medføre, at det bliver endnu vanskeligere at sælge de Varer, der produceres og Resultatet bliver let yderligere Produktionsnedgang og Stigning i Antallet af arbejdsløse. Borgernes Opsparing frigør ganske vist Kobekraft til Investering, men hvis der ikke er nogen, der ønsker at udvide det tekniske Produktionsapparat, vil den forøgede Investering kun give sig Udtryk i større Forraad af færdige og usædelige Varer, hvilket set fra Samfundets Syns punkt jo ikke er nogen Fordel.

I Dag ligger Forholdene anderledes. I Dag er der Knaphed paa Arbejdskraft og andre økonomiske Ressourcer. I Dag vil en Forbrugsindskrænkning netop muliggøre en Udvidelse af det tekniske Produktionsapparat. Der vil blive *frigjort produktive Kræfter* til Fremstilling af Værktøj, Maskiner, Kraftanlæg o. s. v.

I Dag er der ikke saadan som i 30erne Mangel paa Investeringsmuligheder. Tværtimod er Summen af de planlagte Investeringer og det Forbrug, Folk er indstillet paa, større end den Mængde Varer og Tjenester, der er Mulighed for at fremskaffe. Resultatet bliver et *Pres paa Priser og Indtægter* i opadgående Retning, og at Investeringsvirksomheden kommer til at ligge lavere end ønskeligt af Hensyn til vort fremtidige Loveniveau. I den Situation, vi nu staar midt i, er det i dobbelt Forstand en fortjenstfuld Gerning af indskrænke sit Forbrug, at opspare.

I den følgende Tabel gives en Oversigt over Opsparingen, og det er samtidigt vist, hvorledes Summen af Opsparingen og Underskudet paa Betalingsbalanceens løbende Poster er lig Nettoinvesteringen.

	1947	1948
1. Privat Opsparing	÷ 225	191
2. Opsparing i Selskaberne	300	350
3. Offentlig Opsparing	461	413
4. Ialt Opsparing (1+2+3)	536	954
5. Underskud paa løbende Betalingsbalance over for Udlandet	437	262
Ialt Nettoinvesteringen (4+5)	<u>973</u>	<u>1.216</u>

Tallene i Tabellen for den private Opsparing beror i vidt Omfang paa et Skøn og maa ikke tillægges stor Værdi. De Nettototal i den Forstand, at de udgør Forskellen mellem Opsparing hos en Del af Befolningen og Formueforbruget hos en anden Del af Befolningen.

Selvom den private Opsparing nu igen er blevet positiv, vil

det ses, at privat Opsparing i Øjeblikket er bevidt i Forhold til Nettoinvesteringen, der væsentlig finansieres ved offentlig Opsparing og Konsolidering i Selskaber.

At den private Opsparing har et rigtige Omfang, er Udtryk for, at Befolkningen for Tiden er indstillet på at anvende den øverstjende Del af den løbende Indkomst til Forbrug. Før Krigen havde den private Opsparing et forholdsvis større Omfang.

Selvom det vil lykkes f. Eks. gennem de nu udstedte Præmieobligationer at sætte den private Opsparing øget i Vejret, bliver Samfundets samlede Opsparing næppe et frivillig Vej tilstrækkelig, og Regeringen maa derfor supplere den private Opsparing over de offentlige Finanser.

Naturligvis er et begrænset Forbrug i sig selv ikke ønskeligt, men det begrænsede Forbrug er *Forudsætningen* for en forøget Investering, og den forøgede Investering er igen Forudsætningen for, at vi fremover kan forøge Nationalproduktet og dermed alles Forbrug.

Finanspolitikens Muligheder.

Det sikreste Middel til at forøge Opsparingen er, at det Offentlige opkræver flere Penge hos Bøgerne end nødvendigt til at dække de offentlige Udgifter. Jo større Overskud på de offentlige Regnskaber, jo større Chancer har Investeringen for at vinde i den standende Strid med Forbruget.

Hovedtallene for de offentlige Finanser fremstår af denne Tabel:

<i>Indtægter:</i>	1947	1948
	M. Kr.	Mil. Kr.
Overskud af Ejhvervsvirksomhed	95	85
Direkte Skatter, Ejendomsskat m.v.	1.080	2.030
Told- og Forbrugsafgifter	1.40	1.360
Øvrige Indtægter	175	256
<i>I alt Indtægter:</i>	<i>3.690</i>	<i>3.731</i>

Declassified in Part - Sanitized Copy Approved for Release 2012/02/23 : CIA-RDP83-00415R001200030006-8

Udgifter:

Offentligt Forbrug (Administrationslønninger, Køb af Varer til Driften m. v.) ...	1.948	1.940
Subsidier og sociale Udgifter	1.110	1.210
Øvrige Udgifter	171	168
Ialt Udgifter:	3.229	3.318
Overskud = offentlig Opsparing	461	413

Af det samlede Beløb for de offentlige Finanser vedrører ca. to Trediedele Statsfinanserne, godt 200 Mill. Kr. den mellem-kommunale Udligningsfond og den resterende Del paa knapt en Trediedel Kommunerne. Staten og Udligningsfondens økonомiske Virksomhed er saaledes den afgørende Bestanddel af de offentlige Finanser.

Under Skatteindtægter er ikke medregnet saadanne Skatter, som er Udtryk for en Formuecoverførsel fra Borgerne til Staten, d. v. s. f. Eks. Arveafgift og Engangskat. Under Subsiderne og de sociale Ydelsler er indbefattet Tilskud til Billiggørelse af en lang Række Varer som Mælk, Brød og Tørv. Stigningen i Subsiderne og de sociale Udgifter fra 1947 til 1948 beror især paa Forhøjelsen af Ydelerne til Alders- og Invaliderentenyderne samt øget Tilskud til Arbejdsløshedskasserne.

Det anførte Overskud, der udtrykker den offentlige Opsparing, hidrører fra en stor Del fra de kommunale Virksomheder og Kommunerne iøvrigt. Det egentlige Driftsoverskud på Statsbudgettet har været af mindre Omfang.

Fremover er det især en *Forøgelse af Driftsoverskudet paa Statsbudgettet*, som er aktuel. Det er igennem et stigende Over-
skud paa Statsbudgettet, at der kan skabes forøgede Muligheder for en større Nettoinvestering.

Af mange Grunde er det imidlertid *ikke* ligegeydigt, hvordan Overskudet paa Statsbudgettet bringes til Veje. Tænker man sig Eks. et Overskud fremskaffet gennem en Nedskæring af de sociale Udgifter og øgede Forbrugsafgifter paa vigtige Næringsmidler, vilde dette betyde, at det blev den daarligst stillede Del af Befolkningen, der kom til at bære Byrderne ved den stigende

Declassified in Part - Sanitized Copy Approved for Release 2012/02/23 : CIA-RDP83-00415R001200030006-8

Nettoinvestering. Omvendt vil en stærk progressiv Indkomstskat især legge Byrderne på de mere velstillede.

Hvorvidt man vælger den ene eller den anden Vej til at forøge Overskudet paa Statsbudgettet, er naturligvis et rent politisk Spørgsmaal. Udfra Hensynet til at fremme Genopbygningen kan anføres, at en Finanspolitik, der baseres paa *indirekte Skatter* paa mere uadvendige Varer, vil formarsage en Utilfredshed hos brede Kredse af Befolkningen, som vil vanskeliggøre en Samling om Genopbygningsopgaven. Omvendt kan det siges, at for høje *direkte Skatter* kan bremme den private Opsparing.

De Erhvervsdrivende synes imidlertid ofte at komme i her i Landet er i Realiteten den direkte Beskatning især af større Indtagter *ret moderat*, og den tilsyneladende høje Progression skyldes jo blot den uheldige Regel om Adgang til Fradrag af sidste Aars Skat. Medens store Indtagter i England beskrives op til 70—80 pct. og i Sverige op til 50—60 pct., naar den personlige Indkomstskat i Danmark ikke over 4—45 pct. Hertil kommer, at vor Skatteprogression under Krigen og i Efterkrigsårene nærmest er blevet svagere. Fradragsreglen lagger Loft over Beskatningen af de store Indtagter, modens samtidig de stigende Priser og de dermed stigende Pengesumster har medført, at de lavere Indkomster er blevet »fanget« af den Progression i Skatteskalaen, der var tiltænkt Folk på et højere Indkomstniveau.

Hele dette politiske Spørgsmål om, hvor nødfulde Skatter skal lægges, vil utvivlsomt blive et af de vigtigste Problemer i Forbindelse med Genopbygningen, og heri har Regeringen jo ikke faaet megen Støtte i sin Finanspolitik.

Et Led i det offentliges Bestrebelsel paa at begrænse den private Forbrugstilbøjelighed er de ekstraordinære Foranstaltninger til *Opsugning* af saakaldte *ledige Penge*. Hafremt der ikke efter Befrielsen var sket en Pengoopsugning, ville utvivlsomt en endnu større Del af de Penge, der var tilhørt og opsparet under Krigen, være omsat til Koh af Forbrugsvarer og Tjenester.

De vigtigste Led i Pengoopsugningen har været Engangsskat, Skattekøboder, Skatteeftebetaling og Konfiskation af Straffeskatter.

lovstillæggene og 'Værnemagerlovene. Hertil kommer Virknin-
gen af Overskudsimporten, der yderligere har bundet betydelige
Pengebeløb.

Iøvrigt regner man med, at der ved Udgangen af 1948 er op-
suget ca. 3,5 Milliarder Kr., hvortil kommer, at Betalingerne
for den Overskudsimport, som Marshallstøtten vil medføre,
yderligere vil binde betydelige Beløb. Hermed skulde de saa-
kaldte ledige Penge stort set være bragt under Kontrol, saaledes
at yderligere Opsugninger alene maa forventes at gaa ud over
Penge, der alligevel ikke vil blive anvendt til Forbrug. En yder-
ligere Opsugning maa derfor forventes at medføre en ikke
ønskelig Stramning af Kapital- og Pengemarkedet med deraf
følgende Rentestigning til Skade især for de mere langsigtede
Investeringer.

Spørgsmaal:

- 1) *Er Opsparingen i Øjeblikket tilstrækkelig? — 2) Hvor-
for kan Overskud paa Statsbudgettet i økonomisk Henseende
tigestedes med privat Opsparing? — 3) Hvilke Virkninger har
Afgangsten til at fradrage sidste Aars Skat paa Selvangivelsen
paa Skatteskalaens Progression? — 4) Hvad er Betydningen
af Opsugningen af de saakaldte ledige Penge?*

Hvor skal vi investere?

Er der opnaact Enighed om at forøge Nettoinvesteringen og
om — som et Led heri — at begrænse Forbruget, er Proble-
merne hermed langtfra løst.

Ikke alle Slags Investeringer er lige ønskelige, og det vil
være af afgørende Betydning for Genophbygningen, at der sker
en Omlægning af Investeringsvirksomheden fra *mindre pro-
duktive til mere produktive* Investeringer.

Det er ikke rimeligt, at Befolkningen skal lide Afsavn i Dag,
hvis Resultatet i det væsentligste bliver, at vi faar oprettet
eller udvidet Virksomheder, der ikke kan klare sig fremover. I
Dag bevirker den store Efterspørgsel paa Hjemmemarkedet og
den begrænsede Konkurrence udefra, at mange mindre effektive

Føretagender giver Overskud, men en Genoøbygning, der baseres paa Investeringer af denne Art, er ikke holdbar.

Opgaven er at skabe et Produktionsapparat, der fremover er bæredygtigt, og dette gælder baade Industri og Landbrug og de øvrige Erhverv.

Ikke mindst paa Baggrund af Marshallhjælpen er det af Bedydning, at vi anlægger vor Investeringspolitik paa *længere Sigt*. Marshallhjælpen kan give os et Pusterum paa nogle Aar, men hvis vi faktisk bruger de første Aar til at juste i, vil vi, naar Marshallhjælpen ophører, befinde os i en endnu vanskeligere Situation end i Dag.

Marshallhjælpen giver Mulighed for at anlægge Investeringspolitikken med *videre Perspektiv* og for at finde *nye Veje* for dansk Erhvervsliv.

Desværre er Nationalbudgettet for 1948 ikke meget oplysende paa dette vigtige Omraade. Kun Rederierne synes faktisk at ligge inde med virkelige Investeringsplaner, mensens hverken Landbrug eller Industri har haft meget at oplyse.

Dansk Rederiforening tager Udgangspunkt i den faktiske Tonnage pr. 1/1 1948 paa 962.000 Brutto-Register-Tons, d. v. s. 131.000 BRT mindre end i 1939. Til og med 1952 er der kontraheret om Nybygninger og Køb af 355.000 BRT, medens der regnes med en samlet Afgang paa 200.000 BRT. Ved Udgangen af 1952 skulde Handelsflaaden derefter være paa 1.097.000 BRT. Rederierne ligger for den anførte Periode samtidig inde med Planer om yderligere Køb og Kontraheringer paa 382.000 Tons, saaledes at Handelsflaaden i givet Fald ved Udgangen af 1952 kan bringes op paa 1.479.000 BRT, d. v. s. over 40 pct. før Krigen.

For Industri og Haandværk angives der i 1947 et Bruttoninvestering paa ca. 400 Mill. Kr. I 1948 anslaas Bruttoninvesteringen til nogenlunde den samme.

Af mere konkrete Nyinvesteringer nævnes Kemi-skab til Planer om et Olieraffinaderi, en Kunstsilkefabrik og et Koksværk. Af disse Planer synes dog foreløbig kun Olieraffinaderiet at hvile paa sikrere Grund.

Paa hvilke Omraader den bestaaende Industri skal udvide og

effektiviseres kendes kun i beskedenst. Omfang. F. Eks. vides, at Tekstilindustrien — specielt Spinderierne — tilstræber en vis Modernisering, ligesom visse Væverier har bestilt nye Anlæg i Udlandet. Noget egentlig Overblik synes ikke at foreligge.

I Tilknytning til Arbejdet i de nedsatte retningsgivende Udvælg for Jern- og Metalindustrien samt Tekstilindustrien er det muligt, at man paa disse Omraader kan faa mere fast Grund under Fodderne, men at hele Spørgsmaalet ogsaa maa tages op paa bredere Basis er utvivlsomt.

Størst Interesse knytter sig dog til *Landbrugets* Investeringsplaner, idet det er her, det *kan* blive mest aktuelt at bane nye Veje.

Skal vi fremover til at eksportere frisk Mælk og kondenseret Mælk i Stedet for Smør? Kan lynfrosne Grøntsager blive en stor Eksportartikel? Er Luksuskonserveres til De Forenede Stater en Mulighed? Er Dyrkning og Ensiling af Majs fordelagtig under vores klimatiske og produktionsmæssige Forhold?

Spørgsmaalet er talrige og endnu ubesvarede. Kun Nødvenigheden af en vis *Mekanisering* af vort Landbrug synes at være blevet alment anerkendt, men heller ikke her synes Bestræbelserne at være særlig bevidste.

Det er muligt, at vi ogsaa fremover kan fortsætte at drive dansk Landbrug efter samme Linier som i Trediverne, men sikkert er det langtfra. Det er *nu*, Problemerne maa drøftes.

Endelig er der *Bygge- og Anlægsarbejder*. Her foreligger et egentligt Budget for 1948 udarbejdet af det nye Boligministerium.

For *Boligbyggeriet* regnes der med Færdiggørelse af 23.000 Lejligheder i Løbet af 1948 og Paabegyndelse af et Boligbyggeri paa 15.000 Lejligheder. I Øjeblikket er der ca. 28.000 Lejligheder under Opførelse.

Af *Erhvervsbyggeri* regnes der i 1948 med Færdiggørelse af 600.000 m² og Paabegyndelse af ca. 400.000 m².

Reparations- og Ombygningsarbejderne vil blive søgt begrænset.

Som det vil ses, er de mere konkrete Investeringsplaner især for Landbrug og Industri endnu for en stor Dels Vedkommonde paa Forberedelsernes Stade, men man maa forvente, at

disse Erhverv vil have en betydelig Interesse i sin best for Offentligheden at faa fremlagt og drøftet deres investeringsplaner, saaledes at der kan skabes Tillid til, at de paakrævede forøgede Opsparing ogsaa virkelig vil omsette sig i konkrete Fremskridt.

Sporrgsmaale:

1) Hvilke Investeringsplaner har Resterierr
Landbrug? Og Boligministeriet? 2) Hvad vil de
ikke investere de rigtige Steder? 3) Pia hvil-
men er De, at nye Investeringer var ønskelige?
Fritsomhed, hvori De arbejder, nye Investeringer?

Ideňtiašhandel og Betalingsbalance.

En stigende Produktion forudsætter — i al Fællesther i Landet — en Udenrigsomsætning af et betydeligt Omfang. Ganske vist lykkedes det i Krigens Aar, hvor vor Import ikke sidst faldt til kun at udgøre ca. 5 pCt. i Forhold til Bruttonationalproduktet mod før Krigens ca. 25 pCt., at o'retiden var en ret god Beskæftigelse, men Modstykket var et kraftigt Fæld i *Produktiviteten*. Vi måtte f. Eks. anvende Arbejdskraften til at grave Tørr, og Erstatningsvarer af enhver Art hæmmede Produktionen inden for Industri og Haandværk. Alvorligst var dog imidlertid, at Bortfaldet af Importen af Folkerestofen forhindrede en Hjælpstelse af vojt Landbrugs Produktionen.

Efter Befrielsen er Importen igen bragt i Værdi, men vor Import udgør dog stadig kun knapt 20 pct. maaet i Forhold til Bruttonationalproduktet mod ca. 25 pct. før Krig.

Det er fortsat importen af Landbrugsgaastoffe, der indeholder mest tilbage at ønske. Før Krigen importerede vi ca. 840.000 Tons Foderkager og ca. 560.000 Tons Korn, og på Basis heraf holdtes vores animalske Landbrugsgård i et højt Niveau. I Øjeblikket ligger vor nærliggende Import af Foderkager på godt 200.000 Tons, og Korn importeres kun i ringe Omfang. At følgen er en kraftig Produktionsstoppegang, er klart, og bedre er Udsigterne selvfølgelig ikke blevet ved sidste

Aars meget daarlige Høst. I Perioden 1935—40 høstede vi gennemsnitlig 8.513 Millioner Foderenheder. I 1947—48 androg Høsten kun 5.745 Mill. Foderenheder. Tabellen viser vor animalsk Landbrugsproduktion.

Den Mængde Fodermidler (bortset fra Gras og Grønfoder), der staar til Raadighed i Høstaaret 1947—48, er saaledes kun 5.745 Mill. Foderenheder mod gennemsnitlig 8.513 Mill. i Aarene før Krigen.

	1938 Mill. kg	1946 Mill. kg	1947 Mill. kg	1948 Mill. kg
Smør	189	141	125	125
Ost, incl. Kasein	36	59	57	58
Okse- og Kalvekød (lev. Vægt) ...	315	355	398	250
Flæsk	320	202	210	172
Avg	124	57	62	65

Produktionstilbagegangen paavirker naturligvis baade vort Hjemmeforbrug og vor Eksport, saaledes som det fremgaar af denne Oversigt:

	1938 Eksport Mill. kg	1938 Forbrug Mill. kg	1948 Eksport Mill. kg	1948 Forbrug Mill. kg
Smør	158	31	109	16
Okse- og Kalvekød	49	98	47	76
Flæsk	199	95	36	136
Avg	31	94	22	43

Naar vi ikke har kunnet bringe Importen af Foderstoffer højere op, beror dette dels paa, at adskillige Landbrugsraastoffer, der jo tillige er vigtige Fødemidler, er underkastet international Fordeling, og dels paa, at Priserne paa Foderkager og Korn har ligget saa højt, at kun en meget begrænset Import har været forretningsmæssig forsvarlig. Er Valutaudgifterne til Foderet lige saa store eller endog større end Valutaindtagterne ved Eksport af det færdige Smør og Flæsk, har Danmark naturligvis ingen Interesse i at købe Korn og Foderstoffer.

Hvorledes *Prisforholdene* vil udvikle sig mellem Korn og Foderstoffer paa den ene Side og Smør og Flæsk paa den an-

den, kan ikke siges, men der synes i et Fald om Udsigt til, at en Del af Marshall-Hjælpen til Danmark vil ske i Form af Leverancer af Korn og Foderstoffer. Viser dette sig faktisk at være Tilfældet, skulde der hermed være skabt Forudsætninger for en væsentlig Forbedring af vor økonomiske Stilling.

Uden Hensyntagen til Marshall-Hjælpen ses vor samlede *Betalingsbalance over for Udlandet* i øvrigt saaledes ind:

<i>Indtægter:</i>	1946 Mill. Kr.	1947 Mill. Kr.	1948 Mill. Kr.
Eksport	1.633	2.371	2.456
Fragter og Skibsindtægter	496	570	620
Turister	35	40	40
Iøvrigt	100	100	100
<i>Talt ...</i>	<u>2.264</u>	<u>3.081</u>	<u>3.216</u>
<i>Udgifter:</i>			
Import	2.864	3.144	3.101
Skibsnudgifter	140	150	165
Rejsendugifter	50	54	50
Iøvrigt	150	170	162
<i>Talt ...</i>	<u>3.204</u>	<u>3.518</u>	<u>3.475</u>
<i>Underskud</i>	<u>940</u>	<u>437</u>	<u>262</u>

Paa Indtægtsiden er Vareeksport og Fragtindtægter dominerende. Under Eksporten falder i 1948 1.541 Mill. Kr. paa Landbrugsvarer, 585 Mill. Kr. paa Industrivarer og 180 Mill. Kr. paa Fisk og Fiskevarer. De vigtigste Importvarer i 1948 ventes at blive Korn og Foderstoffer med 197 Mill. Kr., faste og flydende Brændselsstoffer med 552 Mill. Kr., Jern og Metal med 272 Mill. Kr., animalske og vegetabiliske Stoffer med 161 Mill. Kr., Træ og Papir 358 Mill. Kr., Tekstiler 802 Mill. Kr., Kemikalier og Gødning 231 Mill. Kr. og Maskiner og Transportmidler 322 Mill. Kr.

Selvom Underskudet paa Betalingsbalanceen endelig er blevet reduceret, resterer der i 1948 fortsat en Differens mellem Indtægter og Udgifter paa 262 Mill. Kr., som skal bækkes dels ved

Anvendelse af Laanet i den internationale Bank, dels ved Forbrug af Redertilgodehavender og dels ved Marshall-Hjælpen.

Iøvrigt vil Marshall-Hjælpen naturligvis betyde, at den opstillede Importplan udvides med en Række Raavarer og Halvfabrikata af Betydning baade for den løbende Produktion (Landbruget) og for en Foregelse af Nettinvesteringen. Maaske vil Amerikanerne herudover som Gave yde visse Nærings- og Nydelsesmidler.

Underskudet paa vort løbende Regnskab med Udlandet er samlet paa *Dollaromraadet*, saaledes at man nu stort set har faaet skabt Balance baade i vor Samhandel med Sterlingomraadet og med de saakaldte Tredielande.

Den opstillede Betalingsbalance viser klart Nødvendigheden af den iværksatte *Eksportoffensiv*. Det maa imidlertid ikke glemmes, at ikke al Eksport er lige verdifuld. For forsyningsmæssigt *mindre vigtige* Eksportvarer faar vi fra de fleste Lande ogsaa kun forsyningmæssigt mindre vigtige Importvarer. Det er altsaa i Hovedsagen kun en Opgave for Samfundet at begunstige den handelspolitisk verdifulde Eksport.

Spørgsmål:

- 1) *Hvorfor er en stor Udenrigsomsætning af særlig Betydning for Danmark?* — 2) *Kan De tanke Dem Grunden til, at Priserne paa animalske Levnedsmidler er steget mindre end Priserne paa Korn og Foderstoffer?* — 3) *Hvorledes fordeles vor Landbrugsproduktion i Øjeblikket mellem Eksport og Forbrug?* — 4) *Hvad er vore vigtigste Importvarer og Eksportvarer?* — 5) *Hvilken Virkning vil Marshall-Hjælpen faa paa vor Import?* — 6) *Er alle Eksportvarer lige gode?*

Mangler vi Arbejdskraft?

Ligesom der klages over Mangel paa udenlandske Raastoffer og Halvfabrikata, klages der ogsaa over Mangel paa Arbejdskraft.

Hertil maa siges, at i og for sig er Udtrykket --- Mangel paa

Arbejdskraft — ejendommeligt. Arbejdskrafterne er ikke blot en Produktionsfaktor. Tværtimod er den størst mængde Tilfredsstillelse af »Arbejdskraften« Behov Produktionsens *egentlige Maal*. Der kan være Interesse for at sætte mere eller mindre Produktion i Gang end svarende til Antallet af den aktive Del af Befolkningen, men Befolkningen (Arbejdskrafter) kan hverken være for stor eller for lille. Den er det givne Udgangspunkt for det hele.

Den Arbejdskraft, der sættes ind i Produktionen, ses af denne lille Oversigt:

<i>Deltagere i Produktionen:</i>	1947	1948
Selvstændige	58.600	591.000
Arbejdere og Funktionærer	1.351.600	1.362.000
<i> Talt</i>	<i>1.930.000</i>	<i>1.953.000</i>
<i>Uden for Produktionen:</i>		
Børn	1.032.900	—
Gamle og Invalider	39.700	—
Gitte Kvinder, som ikke deltager i Produktionen	66.300	—
Andre	81.300	—
<i> Talt</i>	<i>2.171.900</i>	<i>—</i>
<i>Samlet Befolkning</i>	<i>4.104.900</i>	<i>—</i>

Som det vil ses af Tabellen, skønnes Antallet af *Selvstændige* i 1948 at komme til at ligge lidt øjere end i 1947. Antallet af Detailhandlere antages saaledes at stige fra 69.100 til 71.300, og Antallet af selvstændige incen for Handværk og Industri fra 129.800 til 132.500. Udfra Ønsket om en rationel Produktionstilrettelæggelse maa Oprettelse af et større Antal smaa nye Virksomheder vel iøvrigt anses for andre hensigtsmæssigt; specielt for Detailhandelens Vedkommende er der næppe Twivl om, at Antallet af Forretninger i Forvejen er for stor.

Inden for Landbruget vil selve Antallet af selvstændige næppe stige væsentligt. Derimod vil den sædvanlige nedgang i den

fremmede Arbejdskraft antagelig i nogen Grad søges imødegaaet ved, at Familiens Arbejdsindsats i egen Bedrift øges.

Det er dog især til *Arbejdernes og Funktionærernes Fordeling* mellem de forskellige Erhverv og Virksomheder, Hovedinteressen er knyttet. I Modsætning til de selvstændige er det jo en forholdsvis normal Foreteelse, at Arbejderen eller Funktionären skifter Arbejdsplads. Den stigende Specialuddannelse sætter dog som Regel ret snævre Grænser for Arbejdskraftens Bevægelighed.

Som oftest kommer de største Klager over Mangel paa Arbejdskraft fra *Landbruget*, men heraf kan man naturligvis ikke slutte, at det faktisk ud fra et samfundsmæssigt Synspunkt er fordeleagtigt, at der tilføres yderligere Arbejdskraft til dette Erhverv. Det afgørende Synspunkt maa være at faa fordelt Arbejdskraften dels ud fra Ønsket om den bedst mulige øjeblikkelige Udnyttelse af vore Produktionsmuligheder og dels ud fra, hvordan man bedømmer den fremtidige Erhvervsudvikling. Naar Klagerne er særlig stærke fra Landbruget, kan det jo endelig ogsaa skyldes, at Landbruget før Krigen har vænnet sig til at have et stort Overskud af ledig Arbejdskraft, som kunde sættes ind i ganske korte Perioder, hvor der var et ekstraordinært stort Behov for Arbejdskraft (ved Roelugning, Høst og Røcoptagning).

Inden for Industrien er det især *Jern- og Metalindustrien og Tekstilindustrien*, der efterspørger Arbejdskraften.

Specielt for Jern- og Metalindustrien gælder, at den utilfredsstillende Efterspørgsel efter Arbejdskraft fra Skibsværferne og de større Maskinfabrikker maa ses paa Baggrund af en Overflytning af et betydeligt Antal Arbejdere til mindre og produktionsmæssigt ikke særlig værdifulde Virksomheder.

Med megen Ret kan derfor fastslaaas, at Mangelproblemet saaledes ikke saa meget er et Spørgsmaal om den absolutte Mængde Arbejdskraft, der kan fremskaffes, men et Spørgsmaal om Arbejdskraftens *Fordeling* mellem ønsket og uønsket Produktion — for Beskæftigelsen kan være direkte skadelig, for saa vidt der anvendes Materiale, som forsyningstmæssigt set burde være anvendt andetsteds.

En Løsning af Problemet om at skaffe den vigtigere Del af

Produktionen Arbejdskraft bliver ikke lettere ved, at der som oftest er en betydelig Forskel mellem Len- og Arbejdsforholde ne ved mere eller mindre vigtig Produktion.

Hvor kan Forbruget indskrænkes?

Det samlede Forbrug i 1947 er opgjort til 15,1 Milliarder Kr., medens der ud fra de nugældende Reguleringer regnes med et Forbrug i 1948 paa 14,9 Milliarder Kr. Optøres det forventede Forbrug i 1948 til 1947-Priser, bliver Forbrugsnedgangen dog noget større, idet der er sket visse Prisstigninger.

Den af alle fastslaaede Forbrugsindskrænkning er altsaa betydelig mindre, end man paa Forhaand skulde antage.

I sig selv er Maaling af Forbrug meget vanskelig. En Sammenligning af utallige forskellige Varekategorier vil blive usikker, og *Kvalitetsforringelser* er ikke til at maale.

For den enkelte er det heller ikke de samlede Tal, der har saa megen Interesse. Det, den enkelte lægger Mæle til, er, om han eller hun kan købe det, som Vedkommende mener at have Brug for og Penge til.

Heller ikke før Krigens laa Forbruget paa et fredsstillende Niveau. En meget væsentlig Part af Arbejdere var i lange Perioder *arbejdsløse*, og den rent økonomiske Forbrugsindskrænkning, som dette medførte, var ganske almindeligt, ulykkelig end de Former for Forbrugsindskrænkning, som vi nu kender. Ogsaa andre Grupper af Befolkingen, d. eks. Husmænd, Landarbejdere og Fiskere havde utvivlrat et Leveniveau, der bevirkeade en betydelig økonomisk Forbrugsindskrænkning.

I Dag har de fleste fuld Beskæftigelse bortset fra Sæsonarbejdere, og af økonomiske Grunde er heldigvis kun ret faa forhindrede i at købe de almindelige Levnedsmidler. Mindre bliver Efterspørgslen jo ikke ved, at der er en hel lot mere *varene* Forbrugsvarer — saasom Linned og Møbler — der er ret vanskelige at faa. Hertil kommer, at en Post som Husleje for de mange, der bor i en Lejlighed fra Tiden før Krigen, er lav.

Men det tilsymdeladende Misforhold mellem Forbrugsstatistikken og den enkeltes Erfaringer kan ikke alene forklares paa

denne Maade. En væsentlig Faktor er ogsaa, at Forbruget i Dag paa adskillige ikke rationerede Omraader er betydelig mere skævt fordelt end før Krigen. Eksempelvis kan nævnes, at naar Hjemmemarkedet i 1948 faar tildelt 212 Mill. kg Kød og Flæsk mod 193 Mill. kg i 1938, maa en Del af Forklaringen paa, at Forbrugsindskrænkningen i Byerne paa dette Omraade føles særlig stærkt, ligge i, at Forbruget inden for Landbruget (Hjemmeslagtninger) har været stærkt stigende. Og de Erfaringer, som Handelsministeren netop nu har indhøstet med Kød og Benzin taler jo deres tydelige Sprog om det Pres, som nogle Befolkningsgrupper er i Stand til at øve paa visse af Rigsdagens Partier.

En nærmere Gennemgang af de faktiske Forbrugsudgifter i 1948 vil imidlertid hurtigt vise, at det er en overmaade svær Opgave blot at opretholde den nuværende Forbrugsnedskæring, endslige at skære yderligere ned, og enhver Arbejder ved jo ogsaa fra sit eget Husholdningsbudget, at Mulighederne for Indskrænkninger ikke er store.

Forbrugets Sammensætning ses af denne Oversigt:

	1947	1948	1947-Priser
Næringsmidler	3.530	3.505	3.424
Nydelsesmidler	1.840	1.838	1.759
Beklædning	2.167	2.094	1.990
Møbler, Husgeraad m. v.	939	857	823
Husleje, Brændsel m. v.	1.377	1.370	1.361
Rengøring og Hygiejne	959	954	954
Blade, Papirvarer m. v.	677	694	653
Transport m. v.	654	645	628
Forlystelser og Tjenester	1.005	1.001	1.001
Konsum ydet af Stat og Kommune	1.948	1.940	1.940
Ialt	15.096	14.898	14.533

Saaasnart man gaar nærmere ind paa de forskellige Forbrugsggrupper, vil der vise sig utallige Betænkeligheder ved netop at skære ned der, og der vil tværtimod rejse sig kraftige Røster for, at det lige netop paa dette Omraade er ganske overordent-

ligt vigtigt at faa sat Forbruget blot en lille Smule i Vejret. Alene at enes om, hvilke Grupper der ud fra et forbrugsmæssigt Synspunkt i den nuværende Situation maa til begges mindst Vagt, er overordentligt svært.

Som det fremgaar af Afsnittet om Finanspolitikens Muligheder, maa der naturligvis lægges afgørende Vægt paa en rimelig social Fordeling af Genopbygningens Byrder, men paa den anden Side vil det være naivt at forestille sig, at Forbruget kan holdes i Ave, hvis det kun er de trods alt faa vedhavende, det skal gaa ud over. Det er helt rimeligt, at de Personer, der har det største Forbrug, kommer til at forega den øvrige Befolkning med et godt Eksempel, men skal der frigøres saa meget Arbejdskraft og saa mange Materialer, at det faa nogen mærkbart Indflydelse paa Nettoinvesteringen, maa Indskrænkningen i Forbruget være af et betydeligt større Omfang.

At Marshall-Hjælpen skal overflodiggøre Indskrænkninger i Forbruget, er næppe sandsynligt. Faar vi udefra foræret Nærings- og Nydelsesmidler, vil disse selvfølgelig være kærgomme, men Marshall-Hjælpen er først og fremmest et Middel til at bringe Nettoinvesteringen i Vejret. Den maa ikke blive en Sovepude for de første 4 Aar, og man maa ikke med Marshall-Hjælpen i Tankerne forfalde til optimistiske Beklommelser om, at det hele nok vil rette sig, uden at vi selv pålægger os Afsvavn af nogen Art.

Spørgsmål:

- 1) Kan De tænke Dem Områader, hvor der i øjeblikket anvendes mere Arbejdskraft end strengt nødvendigt? — 2) Hvorfor betaler de mindre nødvendige Produkter som Regel en særlig høj Arbejdsløn? — 3) Er Vandringen fra Land til By ønskelig ud fra et samsundsmæssigt Synspunkt? — 4) Hvor Forbruget i Dag er nogenlunde af samme Omfang som før Krigen, hvorfor føles Manglerne paa forskellige Områader da saa udprægede? — 5) Hvorfor er Rationerings- og Fordelingsordninger nødvendige i den nuværende Situation?

Det økonomiske Kredsløb

Som Afslutning gives i Nationalbudgettet en samlet Oversigt over Sammenhængen mellem de forskellige Led i det økonomiske Kredsløb og dermed over Indkomstdannelsen og Indkomstvendelsen. *Den samlede Oversigt*, der er gengivet paa Siderne 34 og 35, er stillet op i Regnskabsform med Anvendelse af det dobbelte Bogholderis Metode, idet enhver Indtægtspost paa et Omraade af det økonomiske Liv maa modsvares af en Udgiftspost (Udbetaling) paa et andet Omraade.

Det skal ikke nægtes at ved første Øjekast synes denne samlede Opstilling af Nationalbudgettet for 1948 vanskeligt forståelig, men en samlet Oversigt over hele vort økonomiske Liv kan jo heller ikke ventes at være altfor let tilgængelig.

En Anskueliggørelse af Tankegangen bag den samlede Oversigt paa Siderne 34 og 35 kan manse faas gennem de to Figurer paa Siderne 32 og 33. Figurerne er laant fra Statsradiofoniens Grundbog om Penge og Produktion.

Den første Figur er opstillet udfra den simple Forudsætning, at Borgerne bruger alle deres Penge til at købe Forbrugsvarer for, at de udelukkende køber Varer i Indlandet, at der ingen offentlige Finanser er, og at Nationalbanken ikke søger at ændre Pengestrømmens Størrelse. Figuren viser en *Pengestrøm*, der udtrykker, at Borgerne faar Betaling for deres Indsats ved Produktionen, og at Pengene vender tilbage til Virksomheden, naar der købes Forbrugsvarer for dem, samt en *Varestrøm*, der udtrykker, hvordan Forbrugsvarerne gaar fra Virksomhederne til Husholdningerne samtidig med, at en *Strøm af Produktionsydelser* (f. Eks. Arbejdskraft) gaar fra Husholdningerne til Virksomhederne.

Medens det enkelte Billede af det økonomiske Kredsløb i Figur 1 er helt urealistisk, er der i Figur 2 søgt indføjet en Række af de Faktorer, som iøvrigt spiller ind i vort Samfunds økonomiske Kredsløb. Der er taget Hensyn til Samhandelen med Udlandet, til at Penge forlader Kredsløbet ved Opsparing, og andre Penge tilføres Kredsløbet ved Nyinvestering, og til de offentlige Finanser. Af Hensyn til Overskueligheden er der i den mere komplieerde Figur kun medtaget Pengestrømmen.

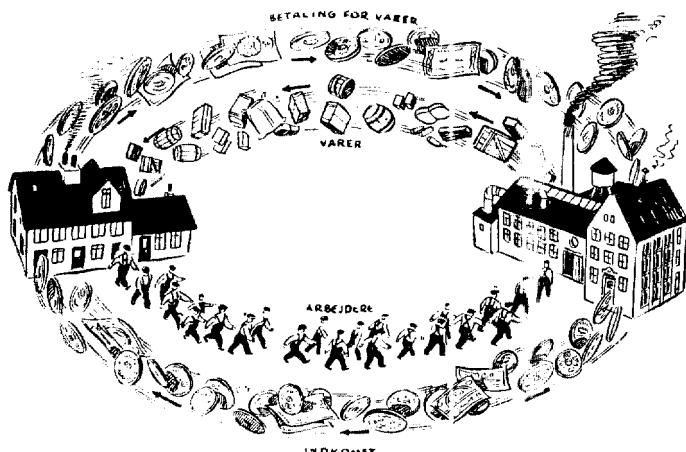

Fig. 1.

Udfra den samme Tankegang, som ligger bag disse to Figurer, er Nationalbudgettets Hovedoversigt opstillet.

I de første to Kolonner vises *Driftskontoen for alle private og offentlige Erhvervsvirksomheder*.

Den Indkomst, der opnaas gennem erhvervsmessig Virksomhed, fremkommer ved Salg af Varer og Tjenester til private Personer, til Stat og Kommune samt til Udlandet. Salg af Varer og Tjenester fra en Virksomhed til andre Virksomheder er ikke medregnet, idet disse indbyrdes Køb og Salg udvænner hinanden, for så vidt angaaer indenlandske Køb. Udover de nævnte Salgsindtagter omfatter Virksomhederne endvidere Renter og Dividender fra Udlandet samt Subsidier fra det Offentlige.

Paa Virksomhederne Udgiftsside findes først og fremmest Aflossningen til de Produktionsfaktorer, der deltager ved Frembringelsen af Produkterne. Den vigtigste Post er de Beløb, der som Løn, Dividender og Overskud af egen Virksomhed tilfalder private Personer. Den næstvigtigste er Importen af Varer og Tjenester fra Udlandet.

Declassified in Part - Sanitized Copy Approved for Release 2012/02/23 : CIA-RDP83-00415R001200030006-8

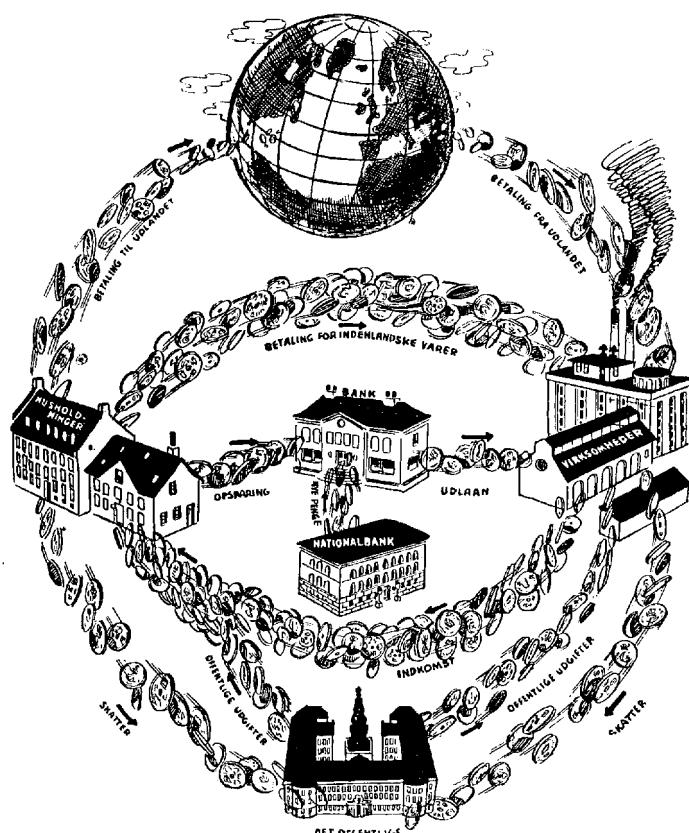

Fig. 2.

I de to følgende Kolonner gives paa samme Maade en Over-sigt over *de offentlige Finanser* bortset fra den erhvervsmæssige Virksomhed.

Det offentliges Indtægter er først og fremmest Skatterne, der dels indgaar fra Virksomhederne dels fra private Personer.

Mill. Kr.	Privat og offentlig Erhvervsvirksomhed	
	Budbøger	Udgifter
1. Salg af Varer og Tjenester til:		
a. Privat Konsum	12.958	
b. Offentligt Konsum	640	
c. Privat Bruttoinvestering	2.858	
d. Offentlig Bruttoinvestering	460	
e. Udlandet (Eksport)	3.116	
2. Renter, Dividender m. v. fra Udlandet	100	
3. Modtagne Subsidier	300	
4. Løn, Rente og Overskud:		
a. Til private Personer	13.089	
b. Selskabshenlæggelser	350	
c. Selskabsskatter	170	
d. Overskud af offentlig Erhvervsvirksomhed	85	
e. Eksportafgifter	0	
f. Import af Varer og Tjenester	3.316	
5. Renter, Dividender m. v. til Udlandet	124	
6. Afskrivning og Vedligeholdelse:		
a. I private Virksomheder	1.782	
b. I offentlige Virksomheder	156	
7. Indirekte Skatter	1.360	
8. Direkte personlige Skatter, Ejendomsskatter, Stempel-, Vægtafgift af Motorkøretøjer m. v.		
9. Gebryer og Bøder		
10. Beregnet Renteindtægt og -udgift af offentlige Administrationsbygninger m. v.		
11. Lønninger for offentlig Administration m. v.		
12. Afskrivning og Vedligeholdelse af offentlige Bygninger		
13. Renter af Statsgæld til Udlandet		
14. Overførsler til Indlandet:		
a. Renter af indenlandsk Gæld		
b. Sociale Understøttelser, Rabatter, Legater m. v.		
15. Offentlig Opsparing:		
a. Til Finansiering af offentlig Nettoinvestering		
b. Anden offentlig Opsparing		
16. Personlig Opsparing		
17. Underskud paa den løbende Betalingsbalance		
	Ialt	10.432 20.432

Declassified in Part - Sanitized Copy Approved for Release 2012/02/23 : CIA-RDP83-00415R001200030006-8

Endvidere er der en Række Bøder samt Gebyrer betalt for offentlige Ydelser.

Blandt det Offentliges Udgifter fremträler på samme Maade som i de private Virksomheder Lønudgifter til Tjenestemænd og andre, Indkøb af Varer fra Virksomhederne samt Afskrivning og Vedligeholdelse af Administrationsbygninger.

Efter den private og offentlige Erhvervsvirksomhed samt det Offentliges Ydelser og Overførsler følger de *private Husholdningers Indtægter og Udgifter*.

De Indtægter, der tilfaller de private Husholdninger, og som bestaaer af Løn, Rente og Overskud til private personer, Lønninger for offentlig Administration, Rente af indlandsk Gæld og sociale Understøttelser, Rabatter, Leverater m.v., anvendes nævntil til Køb af Forbruksvarer i Virksomhederne samt til Betaling af direkte Skatter og Gebyrer og lignende. Betalingen af indirekte Skatter er medregnet i Udgiften til Varekøb. Til Rest bliver et Beløb, der udgør den personlige Opsparing.

De to næstsidste Kolonner angiver Mellemværdiet med Udfandet, set fra Udlændets Synspunkt. Posterne paa Indtægtsiden er Indtægten ved Salg af Varer til Danmark samt danske Rentebetalinger m.v., medens Posterne paa Udgiftssiden er Betalingen for Indkøb af Varer her i Landet samt Rentebetalinger m.v. til Danmark.

I de to sidste Kolonner opstilles en *Kapitalkonto*, der viser, hvorledes de forskellige Sektors Opnsparing anvendes til Nettoinvestering og Køb af Fordringer paa de øvrige Sektorer.

Paa Udgiftssiden er opført den private og offentlige Bruttoinvestering. Paa Indtægtsiden vises det, hvem der har foretaget den Opnsparing, der er medgaaet til Finansiering af Investeringerne. Det vil ses, at den største Post er Afgrinvninger og Vedligeholdelse. Ses der bort fra denne Del af Opnsparingen, naar man frem til Nettoinvesteringen.

Hvad stiler den økonomiske Politik efter?

I det foranstaende er paapeget de hovedproblemer, som Nationalbudgettet for 1948 rejser, og Budgettet vigtigste Poster er gennemgaet.

Det er udfra dette Materiale, Regeringen skal tilrettelægge den økonomiske Politik fremover, men det er klart, at Regeringen ved Tilrettelæggelsen af den økonomiske Politik paa en Gang maa tage Hensyn til, hvad der i og for sig er *ønskeligt*, og hvad der er *praktisk gennemførligt*. Den nuværende Regering har jo som bekendt ikke Flertal paa Rigsdagen og kan kun faa gennemført, hvad den kan faa andre Partiers Tilslutning til. Hertil kommer, at det jo ikke paa nogen Maade er sikkert, at Befolningens Flertal i og for sig ønsker Genophyningen gennemført i et saa hurtigt Tempo, som det udfra et mere samfundsøkonomisk Synspunkt kunde være ønskeligt.

I sig selv er størst mulig Investering og dermed hurtigst mulig Genopbygning ikke noget Maal. Som allerede fremhævet er Genopbygningens Formaal *alene* at sikre, at *Levestandarden* fremover kan høves for den brede Befolning. Genopbygningen er disse Aars Afsavn og produktive Anstrengelser ydet med Fremtiden for Øje.

Erkendelsen af, hvad Genopbygningen egentlig er, fører imidlertid samtidig til en Forstaaelse af, at det jo paa ethvert Tidspunkt maa bero paa et Skøn, hvor store Anstrengelser man i Dag skal gøre sig af Hensyn til Fremtiden. Man kan vælge at bygge op over en længere Aarrække eller over en kortere Aarrække, og det er klart, at man ved Afvejningen af disse to Alternativer maa tage vidtgaaende Hensyn til, hvor tungt Nutidens Byrder hviler paa Befolkningen.

Regeringens Synspunkter paa Hovedlinien i vor økonomiske Politik er klart kommet frem i Nationalbudgettet.

Det fastslaaas her, at Ministeriet er af den Opfattelse, at det i høj Grad er *ønskeligt*, at der gøres *en alvorlig Indsats* for at forøge Investeringsvirksomheden i et saadant Omfang, at Genopbygningen kan gennemføres indenfor en overskuelig Fremtid.

En saadan Politik vil betyde, at Danmark igen kommer til at staa med et mere *effektivt Produktionsapparat* og saaledes paa noget længere Sigt vil faa Mulighed ikke blot for at vende tilbage til Førkrigstidens Levefod, men for derudover at *fortsætte* den Velstandsøgning, som var i Gang før Krigen.

Saadan som Landets økonomiske Stilling er i Øjeblikket, har Regeringen dog ikke anset det for muligt at gennemføre nogen

væsentlig Udvidelse af Investeringsvirksomheden i 1948. Som Følge af den dårlige Høst i 1947 og de begrænsede Landsmuligheder i Udlandet vil det samlede Nationalprodukt i 1948 efter de foran givne Beregninger stort set ikke blive større end i 1947. En væsentlig Udvidelse af Investeringen her i Landet vil derfor dels stille store Krav til Befolkingen om Nedgang i Forbruget, dels vil det kræve yderligere offentlige Indgreb over for Erhvervslivet for at lede Materiale og Arbejdskraft i større Omfang over til den ønskede Investeringsvirksomhed.

Det Maal, man derfor har sat sig, er at forøge Investeringerne noget i Forhold til 1947, men først og fremmest at opnå en lidt større Investering end i Fjor med et *betingeligt mindre* Underskud paa den løbende Betalingsbalance ice over for Udlandet. Herved skulde man sikre en Forøgelse af den danske Nationalformue i indeværende Aar paa ca. 950 Mill. Kr. eller ca. 400 Mill. Kr. mere end i Fjor.

Som anført har man ved Udarbejdelsen af Nationalbudgettet for 1948 i Almindelighed set bort fra de Hjælpebidræder fra U. S. A., som vil tilgaa Danmark i Henhold til Marshallplanen. Ved Opstillingen af Betalingsbalanceplanen er dog regnet med, at det vil blive muligt at betale en mindre Del af Importen ved den foreløbige Dollarhjælp, som Danmark forventes at modtage i April Kvartal. Som tidligere nævnt er det Hensigten, at yderligere Marshallhjælp skal gaa til øget Produktion og Investering her i Landet udover den i Nationalbudgettet forudsatte.

Iværksættelse af en Genophygningspolitik selv i det her foreslædede begrænsede Omfang kan ikke undgaa at medføre et øget Pres paa Priserne og dermed ogsaa paa Indbægterne. Udvidelsen af Investeringernes Andel af Nationalproduktet forudsætter en øget Opsparing, og er Opsparingsmuligheden ikke tilstrækkelig stor, vil der ske en fortsat Inflation, der dels medfører *uønskede sociale Forskydninger* og dels paa længere Sigt undergraver Erhvervenes konkurrencemæssige Stilling over for Udlandet.

Det maa derfor blive et vigtigt Led i Genophygningspolitiken at sage den samlede Opsparing i Samfundet forøget. Hertil vil bl. a. en Finanspolitik, hvor man tilstræber et Øverskud i det Offentlige og særlig Statens Finanser, kunne bidrage, og at

man her fra Regeringens Side vil bestræbe sig for at faa gen- nemført en mere rimelig Linie i Beskatningspolitiken, er alle- rede vist i Praksis.

Bestræbelserne for at holde Prisniveauet nedelettes ogsaa, hvis de forskellige Samfundsgrupper viser Tilbageholdenhed i deres Krav om forøget Indkomst. I det Omfang, Priser og Avancer i Produktion og Omsætning *fastholdes*, vil man kunne hindre inflationsskabende Indtægtsstigninger hos de Erhvervsdrivende, og Arbejdslønningerne er som bekendt ved 2-aarige Overens- komster allerede fastlagt i Forhold til Prisniveauet.

Ved *Handelspolitiken* tilstræber Ministeriet at begrænse Ind- førslen af mindre nødvendige Varer samt iøvrigt at lægge Vægt paa at søge Indførslen af vigtige Raavarer opretholdt og om muligt udvidet. Ved Indførslen lægges ogsaa Vægt paa at for- øge og forbedre Landbrugets maskinelle Udrustning.

Herudover agter man fortsat gennem Importregulering at give Eksportvirksomhederne særlige Lempelser med Hensyn til Adgangen til at skaffe sig Raavarer og andre vigtige Varer fra Udlandet. Gennem de forskellige *Rationerings- og Fordelings- ordninger* forfølges det dobbelte Formaal at begrænse Forbruget paa Hjemmemarkedet af de paagåldende Varer og at sikre en mere *ligelig Fordeling* af de paagåldende Varer mellem de forskellige Grupper af Befolkningen.

Endelig har man gennem en Række *Forbrugsafgifter* tilstræbt en Begrensning af Forbruget af de paagåldende Varer, f. Eks. Benzin, og samtidig søgt at holde det totale Forbrug indenfor passende Rammer gennem den samlede Finanspolitik.

Nogen vil maaske mene, at de Konsekvenser, der drages af Nationalbudgettet, er forholdsvis begrænsede, og at Genophyggningen burde foretages hurtigere frem. Modsætningerne mellem adskillige af de Forslag, Regeringen paa forskellige Omraader har forelagt Rigsdagen, og de faktiske Love og Bestemmelser, der er blevet Resultatet, kunde tyde paa, at Regeringen i og for sig ogsaa selv er af denne Opfattelse. Paa den anden Side er det her foreliggende Nationalbudget det første, der er udarbejdet. Det er første Gang, der er skabt Klarhed og Overblik over Danmarks økonomiske Stilling, og der er hermed givet et

Udgangspunkt for de videre Drøftelser. Det maa være naturligt i første Omgang at være tilbageholdende og få Lejlighed til noje at overveje Rækkevidden af det Materiale, som nu er lagt frem. Hverken Rom eller Danmark er blevet berørt paa een Dag.

1) *Hvilke Synspunkter har de forskellige politiske Partier anlagt paa den økonomiske-politiske Maalsætning? — 2) Mener De, Genopbygningen kan forceres stærkere frem? — 3) Drøft Ligheder og Forskelligheder mellem Genopbygningspolitikken i de skandinaviske Lande. — 4) Hvad mener De for være Genopbygningens Frugter?*

Litteraturfortegnelse.

Nationalbudgettet for 1948 (Schultz' Forlag — Pris Kr. 4.00).

Sekretariatschef Viggo Kampmann: Nationalbudgettet og vores økonomiske Muligheder (Nationaløkonomisk Tidsskrift 1948 Nr. 1).

Samme: Omkring det nye Nationalbudget (Social-Demokratisens Kronik 29/6 og 30/6 1948).

Fuldmægtig Erik Schmidt: Det norske Nationalbudget (Verdens Gang 1947 Nr. 4).

Kjeld Christensen og Bjarke Fog: Penge og Produktion, Statsradiofoniens Grundbog 1946.

Nationalproduktet og Nationalindkomsten 1934—46, Statistiske Meddelelser 1948 (4—129—5).

Statistisk Aarbog for 1947.

Gaa
videre!

Når Heftets Stof nu er udført, er Appelitten paa at komme Problemerne endnu nærmere ind paa Livet sikkert vokset. Saa bør man fortsætte i en Studiekreds. I en Studiekreds diskuterer man ogsaa, men Diskussionen faar mere Ballast, ved at man i højere Grad studerer Emnet. En Grundbog afløser Heftet, og til Diskussionen kommer smaa Indledninger. Studiekredsen er mindst lige saa afvekslende som Diskussionskredsen, og den giver større Udbytte.
I Fortsættelse af dette Hefte vil det være naturligt at tage fat paa Emnerne „Pristal og Lønninger“, „Vejen til Demokrati og Socialisme“ eller „Fra kapitalistisk til socialistisk Økonomi“.

Skriv i Dag til AOF
etter nærmere Oplysninger.

VI kan eventuelt ogsaa foreslaa mange andre Interessante Emner, som vi har gode Grundbøger til.

REDAKTIONEN
AF DANSKE ØKONOMISTUDENTER

DISKUSSIONS GRUNDLAG

I denne Serie findes bl. a.

- 1. Hvorfor Samarbejdsudvalg?** (udsolgt)
- 2. Hvad med Udstykningen?** (er udkommet)
- 3. Familiens Fremtid** (er udkommet)
- 4. Kommunen – Borgernes Tjener** (er udkommet)
- 5. Skole, Børn og Forældre** (er udkommet)
- 6. Danmarks Nationalbudget**

ARBEJDERNES
OPLYSNINGSS
FORBUND

NR. FARIMAGSGADE 11 . KØBENHAVN K

Declassified in Part - Sanitized Copy Approved for Release 2012/02/23 : CIA-RDP83-00415R001200030006-8

JØRGEN PALDAM

MARSHALL-PLANEN OG DANMARK

FREMAD

Declassified in Part - Sanitized Copy Approved for Release 2012/02/23 : CIA-RDP83-00415R001200030006-8

Declassified in Part - Sanitized Copy Approved for Release 2012/02/23 : CIA-RDP83-00415R001200030006-8

Declassified in Part - Sanitized Copy Approved for Release 2012/02/23 : CIA-RDP83-00415R001200030006-8

JØRGEN PALDAM

MARSHALL-PLANEN
OG DANMARK

FORLAGET FREMAD

KØBENHAVN

1948

Declassified in Part - Sanitized Copy Approved for Release 2012/02/23 : CIA-RDP83-00415R001200030006-8

INDHOLD

Indledning	5
Europas Vanskeligheder	6
Mr. Marshalls Tale	11
Den umiddelbare Reaktion paa Talen	12
Baggrunden for Marshalls Tale	15
Molotov siger Nej	20
Den europæiske Samarbejdskomité	23
Striden om Marshall-Støtten	27
Mr. Harrimans Rapport	32
Loven af 1948 om økonomisk Samarbejde	36
Det europæiske Samarbejde lægges i faste Rammer	39
Vil det lykkes?	41
Danmarks Problem	44

FORORD

Paa Arbejderbevægelsens Erhvervsraads Møde den 9. April 1948 udtalte Formanden, fhv. Minister Ludvig Christensen sin Beklagelse af, at visse Kredse her i Landet forsøger at inddrage vor Handelspolitik i den ulykkelige Strid mellem Øst og Vest, paa Trods af at det maa være klart for enhver, at dansk Handelspolitik alene bliver anlagt ud fra danske Erhvervsinteresser.

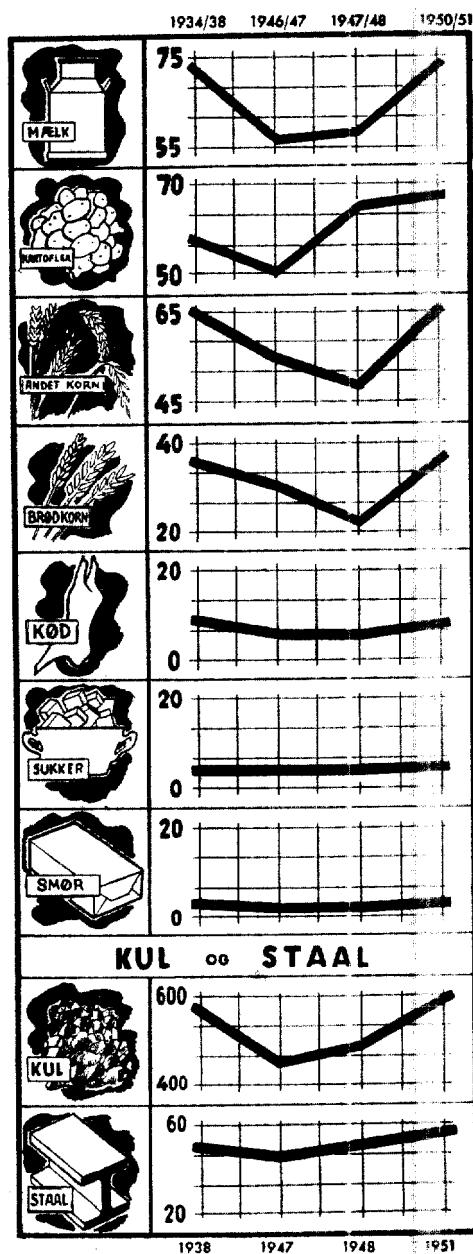
Danmark har naturligvis nu, efter at vi igen er et frit Land ingen Interesse i at skjule vore handelspolitiske Motiver og Handlinger, tværtimod. Hvem vi handler med og i hvilket Omfang offentliggøres omhyggeligt Maaned for Maaned, og naar Handelsaftaler afsluttes, offentliggøres ligeledes alt af Interesse. Ogsaa vor Tilslutning til den saakaldte Marshall-Plan ligger fuldt belyst, og i det følgende er paa Grundlag af de foreliggende Dokumenter givet en samlet Fremstilling af, hvad der indtil Dato er sket i denne Sag.

København, den 3. Maj 1948.

Jørgen Paldam.

Declassified in Part - Sanitized Copy Approved for Release 2012/02/23 : CIA-RDP83-00415R001200030006-8

Produktions-Maalene indenfor Marshall Landene.

Declassified in Part - Sanitized Copy Approved for Release 2012/02/23 : CIA-RDP83-00415R001200030006-8

Den 5. Juni 1947 holdt den amerikanske Udenrigsminister Marshall en Tale i Anledning af sin Udnævnelse til Åresdoktor ved Harvard Universitet. Talen blev Optakten til det fælles europæisk-amerikanske Forsøg paa at genrejse den internationale Handelsomsætning og dermed Europas Økonomi, som netop i disse Maaneder er ved at tage endelig Form.

Ogsaa Danmark er med i de omfattende Bestræbelser, der er fulgt efter Marshalls Tale. Selvfølgelig er vi med, for Danmark maa jo i endnu højere Grad end saa mange andre Lande have den største Interesse i ethvert positivt Forsøg paa at udbygge det internationale økonomiske Samarbejde.

Hele den Udvikling af vort Erhvervsliv, der er sket igennem det sidste lille Hundrede Aar, har i Virkeligheden kun været mulig i Forbindelse med en stærk Udvidelse af Udenrigshandelen. Naar dansk Smør og dansk Bacon er kommet til at spille en væsentlig Rolle paa Verdensmarkedet, har dette kun kunnet ske, fordi vi samtidig fra oversøiske og europæiske Lande har kunnet forsyne vort Landbrug med de nødvendige Ekstramængder af Fodermidler og Gødningsstoffer.

Danmark er imidlertid i Løbet af de sidste Menneskealderes også blevet et Industriland, og Industri og Haandværk beskæftiger nu flere Mennesker end Landbruget. En Del af vor Industri er naturligvis baseret paa Videreförarbejdning af vore Landbrugsprodukter, men langt den overvejende Part af den danske Industri kræver stadige og regelmæssige Tilførsler af Raastoffer og Halvfabrikata udefra.

Med den Erhvervsstruktur, Danmark nu engang har faaet, og det gælder baade vort Landbrug og vor Industri, maa hele vor relativt høje Levestandard være nøje knyttet til internationalt økonomisk Samarbejde. Begrænses Tilførslerne udefra, kan vi frygte Arbejdsløshed eller — i al Fald — en stærk nedsat Produktivitet, og begge Dele betyder igen daarlige daglige Forhold for vort Lands Befolkning.

Det er derfor med megen Bekymring, vi fra dansk Side — indtil Marshalls Tale bebudede en ny Kurs — fulgte de Vanskelligheder, der efter Krigen taarnede sig op for Vareomsætningen mellem Landene.

Under Krigen haabede vi som alle andre, at naar Krigen var forbi, vilde Grundlaget blive lagt ogsaa for et økonomisk internationalt Genopbygningsarbejde. Vi forstod — vel ogsaa i Lighed med alle andre — at den bedste Støtte for politisk Frihed og Demokrati var social og økonomisk Tryghed for den brede Befolkning, og vi erfarede dengang med Tilfredshed, at Roosevelt og Churchill i den berømte Atlanterhavskonference havde tilslagt alle Stater, store som smaa, Sejrherre som Besejrede, paa samme Vilkaar at få Andel i Mulighederne for Handel og Adgang til de Raavare i Verden, som de behøver af Hensyn til deres økonomiske Velstand.

Det er imidlertid ikke svært at paavise Aarsagerne til, at det i Efterkrigsårene heller ikke paa det økonomiske Omraade er gaaet, som man kunde have haabet, men vel ikke egentlig havde regnet med.

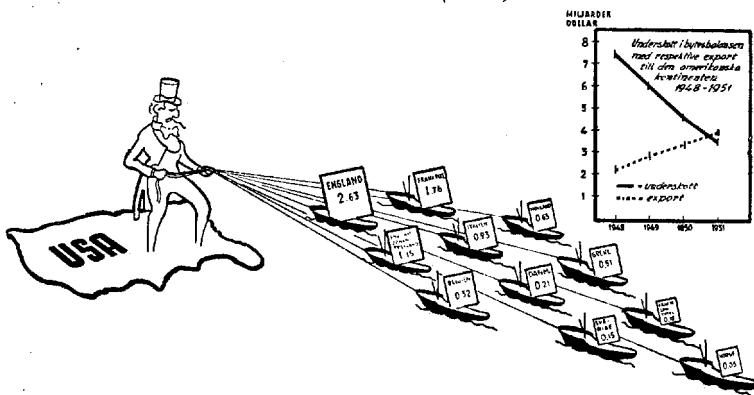
Europas Vanskelligheder.

Da Fjendtlighederne blev indstillet, lå Produktionen meget lavt. Den industrielle Produktion i Belgien, Frankrig og Holland lå kun paa 30—40 pct. af Produktionen fra før Krigen, og i Italien var Produktionen endog nede paa $\frac{1}{5}$ af det normale. Produktionen af Brødkorn i hele Europa lå højst paa $\frac{2}{3}$ af før Krigen, og mindst Halvdelen af Lastbilparken var mere eller mindre ødelagt, for blot at nævne nogle Eksempler. Hertil kom Tab af Menneskeliv og fysisk og psykisk Svækkelse af den tilbageblevne Befolkning.

Genopbygningsopgaven var stor, men vel ikke uoverkomelig. Det drejede sig i de fleste Tilfælde om Lande, der før Krigen havde forstaet at opbygge en Industri og et Landbrug, hvis Effektivitet og Ydedygtighed var af høj Standard. Det var Lande, der også i den internationale Samhandel stedse havde spillet en dominerende Rolle, ja som før Krigen havde dækket næsten Halvdelen af den samlede internationale Handel, og som bl. a. havde ejet op mod $\frac{2}{3}$ af Verdens Skibstonnage.

Der viste sig da også allerede hen i 1946 de fleste Steder Tegn paa kraftig Opgang. I Slutningen af 1946 udgjorde saaledes den industrielle Produktion i Belgien, Frankrig og Holland 85—95 % af Førkrigsniveauet, og i Italien var man

*Marshall-Landenes Underskud i Samhandlen
med Amerika (1948).*

Endnu i 1948 beregnes Storbritanniens Underskud i Samhandlen med U. S. A. til 2,63 Milliarder Dollar. Diagrammet t. h. viser, hvorledes Marshall-Landenes Underskud fra 1948—51 forventes at blive stadig mindre samtidig med at Eksporten til Amerika forhaabentlig øges. naact op paa 60 pct. af Normalen. I Storbritannien var Afviklingen af Krigsøkonomien gaaet nogelunde glat, og i de skandinaviske Lande var Produktionen stigende.

Denne almindelige Opgang standseses brat af den haarde Vinter 1946/47, hvor man en vis Overgang paa Grund af Mangel paa Brændsel ligefrem var nødt til f. Eks. at standse en Del af den engelske Industri.

Ganske vist begyndte der hen paa Foraaret 1947 igen at vise sig en vis Fremgang, men samtidig blev det mere og mere tydeligt, at Europa næppe indenfor en kortere Aar-række ved egen Kraft vilde være i Stand til at naa ud af Krigens Vansketheder. Denne mere pessimistiske Bedømmelse skyldtes ikke alene den meget daarlige Høst, som kunde forudsese for det kommende Høstaar. Det dominerende Hovedproblem var mere og mere Besværet med fremover at finansiere den mest nødvendige Import fra den vestlige Halvkugle.

Ogsaa før Krigen havde Europa en Overskudsimport fra det amerikanske Kontinent, men Udgifterne hertil blev dækket paa normal Vis. Dels kunde dengang Valutaindtaegter opstaaet gennem Samhandelen med et Land omveksles til Brug for Betaling til et andet Land f. Eks. De forenede Staetter og dels havde visse europæiske Lande store Rente- og Kapitalindtægter fra oversøiske Lande.

I Dag bestaar disse traditionelle Betalingsmuligheder ikke mere. Hovedparten af Europas — og især Storbritanniens — udenlandske Kapitalanlæg er gaact med til at finansiere den militære Sejr, og den fælles Fattigdom udenfor den vestlige Halvkugle har standset Mulighederne for en fælles Konvertering af udenlandsk Valuta. Til Gengæld er de europæiske Landes Dollarbehov vokset stærkt.

Før Krigen gik en Strøm af Varer fra Østeuropa til Vest-europa og omvendt. Vest- og Midteuropa blev især forsynet med Korn og Tømmer fra de østlige Dele af Europa, mens det mest var Industrivarer, der gik den modsatte Vej. Efter Krigen har de militære Ødelæggelser og den deraf følgende økonomiske Desorganisation i visse østeuropæiske Lande i Forbindelse med Vanskellighederne med at saa bragt det europæiske Transportsystem paa Fode hæmmet disse Tifførsler af vigtige Raastoffer til Midt- og Vesteuropa. Hertil kommer, at efterhaanden som den østeuropæiske Industri udbygges, vil de østeuropæiske Lande vel blive mindre interesserede i denne Form for Vareudveksling.

Af endnu større Betydning for Vest- og Midteuropas Vanskelligheder er Sammenbrudet af hele det østasiatiske Marked. De Foderkager, som f. Eks. Danmark før Krigen importerede fra Manchuriet, maa nu hentes fra Argentina, ligesom det Korn, Vesteuropa dengang købte i Østeuropa, nu maa købes i Amerika.

Bedre bliver den europæiske Situation ikke gennem den fortsatte haabløse Situation i Tyskland. Vesttyskland er afskaaret fra Østtyskland og hele Ruhromraadets Industri er delvis lammet. Det er en given Ting, at de Lande rundt om Tyskland, der igennem Menneskealdre har været baseret paa en gensidig Vareudveksling med Tyskland, maa komme i store Vanskelligheder.

Til alle disse Vanskelligheder kommer saa yderligere Misforholdet i Prisudviklingen mellem de mere forarbejdede Varer, Europa skal sælge, og de Raavarer og Høfffabrikata, der maa købes fra de oversøiske Lande. Den store Betydning af denne „Prissaks“ ses klart i vor hjemlige Økonomi, hvor Exportpriserne for vores forædlede Landbrugsprodukter vanskligt har kunnet følge med Importpriserne for Korn og Foderstoffer. Skal der f. Eks. betales 60 Kr. for 100 kg Majs, og regner man med, at der gaar 7 kg Majs til at producere 1 kg Flæsk, giver først en Flæskepris paa 420 Øre pr. kg valutamæssig Balance. I 1947 var Gennemsnitseksporthallen for Flæsk 340 Øre pr. kg, og det er derfor aabenbart, at selvom vi eventuelt

havde kunnet skaffe os Indkøbsmuligheder for store Kornmængder udefra, vilde det ikke havde kunnet betale sig for Danmark at importere og opfodre dette Korn. Nogenlunde tilsvarende har Prisforholdet ligget mellem Foderkager og Smør, selvom en Beregning her er mere indviklet, fordi den fodringsmæssige Værdi af Foderkagerne afhænger af, hvor meget proteinrigt Foder der i Forvejen er til Stede.

*

Berøvet normale Muligheder for at betale Import fra den vestlige Halvkugle og med et Importbehov fra Vest større end nogen Sidne før gik de europæiske Lande ind i 1947. Det kan ikke undre, at det var Mangelen paa haard Valuta, der dannede Kærnepunktet i de økonomiske Drøftelser og i Overvejelserne for at faa Handelen bragt paa Fode.

Vor egen Situation var i saa Henseende typisk.

I 1947 var vor Import fra U. S. A. og andre Dollarlande 750 til 800 Mill. Kr., og da vort Salg til Dollaromraadet og mod Dollar til forskellige europæiske Lande laa paa omkring 225 Mill. Kr., er det klart, at vort Dollarproblem var i høj Grad akut. I 1947 klarede vi os igennem, dels fordi Storbritannien i 1947 endnu omvekslede en betydelig Del af vore Sterlingindtægter til Dollar og dels ved at bruge af vore Skibsfarttilgodehavender fra Krigstiden samt visse andre Engangsindtægter og Valutabeholdninger.

Vi naaede igennem 1947, men fra alle Sider her i Landet var man klar over, at Situationen var uholdbar. Nogen Afspænding kan maaske opnaas ved yderligere Nedskæring af Import fra Dollarlande, og i denne Forbindelse vil især Genoptagelsen af den engelske Kuleksport have Betydning, men samtidig har vi faaet visse nye Dollarudgifter og det maa ogsaa understreges at i Forvejen er vor Import fra Dollaromraadet indskrænket til vigtige Raavarer og Halvfabrikata*). Den anden Mulighed er større Eksport dels til Dollarlande og dels til Tredielande mod Betaling i Dollars (Smør og Flæsk).

Selvom der især paa Eksportsiden maaske kan opnaas nogen Forbedring, maa enhver nøgtern Bedømmelse føre til,

*) Saafremt vor Produktionskapacitet skal opretholdes paa det ret lave nuværende Niveau, vil alene hertil kræves Dollarudgifter indenfor følgende Varegrupper: Foderstoffer, især fra Argentina, vegetabiliske Olier til Margarineproduktionen, bl. a. fra Filippinerne og Argentina, mineralske Olier fra U.S.A.,

at en aarlig Dollarmangel paa over 300 Mill. Kr. vanskeligt i de nærmeste Par Aar vil kunne dækkes af Danmarks løbende Indtægter, hvortil kommer at der her overhovedet ikke er taget Hensyn til, hvad det vil koste ekstra i haard Valuta, efterhaanden som Genopbygningen skal sættes ind for fuld Kraft. Til Dækning af denne meget betydelige Dollarmangel stod — inden Marshallstøtten blev aktuel — kun Resten af vort Laan i den internationale Bank, Muligheden for Træk paa den internationale Valutafond og Forbindig af Resten af Skibstilgodehavender.

Og saa er vor Dollarmangel naturligvis ovenikøbet beskeden. Storbritannien tegner sig alene i 1. Halvær 1947 for et Underskud i Samhandelen med U. S. A. paa £ 118 Millioner, med Kanada paa £ 88 Millioner og med Argentina paa £ 42 Millioner. At Storbritannien saa samtidig havde et Handelsoverskud baade paa f. Eks. Indien og Danmark var i denne Forbindelse af mindre Interesse for den engelske Regering. I Whitehall kunde man tælle Maanederne til, at det amerikanske Dollar-Laan var brugt op.

Denne fælles europæiske Mangel paa haard Valuta virkede ogsaa indadtil paa Vareomsætningen mellem de europæiske Lande.

Alle havde for faa Varer, og det, der blev den handelspolitiske Opgave, var at fordele Landenes knappe Eksportvarer, saaledes at man kunde sikre sig de absolut nødvendige Tilstørslør af Raastoffer og Halvfabrikata. Den fælles Fattigdom medførte, at det kun var de nødvendigste Varer, der kæmpedes om; de mere luksusprægede Eksportvarer kunde midt i den almindelige Mangel kun sælges mod, at man paatog sig Forpligtelse til at købe tilsvarende Varer i Udlandet.

At de løbende Handelsforhandlinger under disse Forhold maatte blive vanskeligere og vanskeligere kan næppe undre. Det gamle Ord om Hestene og den tomme Krybbe indeholder megen Sandhed. Ved de Handelsforhandlinger, som f. Eks. Danmark har ført i de senere Aar, er der ganske vist fra næsten alle Sider fremsat større Ønske om Fødevarer, end vi har kunnet imødekomme, men samtidig har de forskellige Lande som Regel villet levere os flere Færdigvarer og langt

Skibe, Metaller og Maskiner fra U. S. A., Tobak fra U. S. A. og — saafremt anden Betaling her ikke er mulig — Kul fra Ruhr og Kaffe og Spindestoffer fra Brasilien. Endelig er vi blevet nødt til at gaa ind paa at betale 40 pCt. af de Kul, vi faar fra Polen, med Dollars.

færre nødvendige Raastoffer og Halvfabrikata, end vi har kunnet aftage.

Resultatet af det hele er blevet en yderligere Stramning af den internationale Handelsomsætning. Eksporten er faldet, og efter at Kreditmulighederne er opbrugt, er Importen fulgt efter. Sætter vi Danmarks Eks- og Import i 1939 = 100, kan vor Eksportmængde i 1947 anslaas til ca. 60 og vor Importmængde til ca. 70.

Paa Baggrund af alle disse fælles-europæiske Vanskeligheder er det forstaaeligt, at den amerikanske Udenrigsministers Tale den 5. Juni 1947 maatte vække den største Opmærksomhed.

Mr. Marshalls Tale.

Marshall indledede sin senere saa berømte Tale med at omtale hele den Skævhed i Industriens Opbygning, som er udyklet under Krigsforberedelserne gennem Aarene før Krigen, og fremhævede navnlig, hvorledes den centraleuropæiske Industris Inkorporation i den nazistiske Krigsmaskine betød ikke blot rent fysiske Forandringer i Produktionens Art, hvorved Fredsproduktionens Apparat smuldrede bort, men ogsaa en Afbrydelse af gamle kommercielle Baand og fredeligt økonomisk Samarbejde.

Følgen heraf bliver, at de europæiske Lande i en Aarrække vil have et unormalt stort Behov for Tilførsler af Fødevarer udefra, navnlig fra Amerika, og ikke vil have Betalingsmuligheder, der svarer til deres Importbehov. Hvis de europæiske Lande derfor ikke faar betydelig udenlandsk Hjælp, vil Verden staa overfor en økonomisk, social og politisk Ødelæggelse af meget alvorlig Karakter.

Bortset fra de demoraliserende Virkninger af en saadan Udvikling og Mulighederne for Uroligheder skabt af desparate Befolkninger vil Konsekvenserne ogsaa blive betydelige for U. S. A.'s egen Økonomi. Den logiske Følge er, at U. S. A. maa gøre alt, hvad det kan for at genskabe Verdens økonominiske Sundhed, Forudsætningen for en stabil Fred.

Det vigtigste Afsnit i Udenrigsminister Marshalls Tale fulgte herefter. Marshall sagde (og her skal citeres ordret):

„Vor Politik er rettet ikke mod noget Land eller nogen Doktrin, men mod Sult, Fattigdom, Desperation og Kaos. Dens Formaal maa være Genopbygningen af en arbejdende Økonomi i Verden, som tillader Udviklingen af politiske og sociale Betingelser for frie Insti-

tutioner. Jeg er overbevist om, at en saadan Støtte ikke bør udføres stykkevis, efterhaanden som de forskellige Kriser udfolder sig. Enhver Støtte, som i Fremtiden maatte blive ydet vor Regering, bør være en helbredende Kur og ikke blot et smertestillende Middel.

Enhver Regering, der er villig til at modvirke ved Genopbygningen, er jeg sikker paa vil finde fuld Støtte hos U. S. A.'s Regering. En Regering, som modvirker andre Landes Genopbygning, vil ikke kunne regne med vor Hjælp. Og Regeringer, politiske Partier eller Grupper, som forlænger Elendigheden for at drage Fordel deraf, enten politisk eller paa anden Maade, vil møde vor Modstand.

Det er allerede nu klart, at før U.S.A.'s Regering kan komme meget videre i sine Anstrengelser for at bøde på Situationen og give Europa en hjælpende Haand paa dets Vej mod Genopbygningen, maa der opnaas Overensstemmelse mellem de europæiske Lande om, hvilke Krav Situationen stiller, og hvilke Skridt Nationerne selv vil tage for at give vor Støtte den fulde Virkning. Det vilde ikke være passende og heller ikke have den rette Virkekraft, dersom vor Regering eensidigt paatog sig at lægge det Program, som skal bringe Europa paa Fode. Det er Europæernes Sag. Initiativet maa efter min Mening komme fra Europa. Nort Lands Rolle skulde bestaa i venskabelig Hjælp ved Udformningen af et europæisk Program og senere Understøttelse af dette Program, saa vidt det er praktisk muligt for os. Programmet bør være et Fællesprogram med Tilslutning fra flere, om ikke alle europæiske Nationer."

Som det vil ses, er Marshalls Tale holdt i ret almindelige Vendinger. Der fremsættes ingen konkrete Førslag om, at Amerika under en eller anden Form skal yde Europas Lande Hjælp. Der appelleres blot i al Almindelighed til Nødvendigheden af, at de europæiske Lande samarbejder i Genopbygningens Tjeneste. Alligevel er der næppe Tvivl om, at der bag den amerikanske Udenrigsministers Tale allerede i Begyndelsen laa en mere udformet Plan for den amerikanske Regerings Politik overfor Europa for Tiden fremover. At dette ogsaa faktisk var Tilfældet blev bekræftet af nogle Udtalelser, som Marshall fremsatte ved en Pressemeldingelse kort efter Talen ved Festen paa Harvard Universitet.

Den umiddelbare Reaktion paa Talen.

Naturligvis blev den amerikanske Udenrigsministers Tale slaaet stort op i de europæiske Hovedstæder. Ganske vist havde Amerika allerede paa forskellige Maader stillet betydelige Dollarbeløb til Raadighed for de europæiske Lande baade i Form af UNRRA-Hjælp og Laan, men gennem Marshalls Udtalelser synes der nu at være skabt Muligheder for en samlet og mere varig Lettelse i Europas Dollarproblem.

Det første Spørgsmaal, der maatte afklares var, hvilke Lande Marshalls Udtalelser havde taget Sigte paa. Noget

konkret var der ikke blevet sagt, bortset fra en negativ Udtalelse om, at Regeringer, der vilde forlænge Elendigheden for politisk eller paa anden Maade at drage Fordel heraf, vilde møde amerikansk Modstand. Ingen var dog i Tvivl om, at de voksende Modsætninger mellem Øst og Vest gjorde Ruslands Deltagelse til et ømtaaleligt Spørgsmaal.

Sagen blev straks taget op i den europæiske Presse, og Svaret blev en Udtalelse fra amerikansk Side om, at Ruslands Deltagelse ikke var udelukket. Den engelske Udenrigsminister Bevin greb den fremstrakte Haand og fastslag i en Tale: „At vi er glade ved at vide, at enhver Misforstaelse nu er blevet fjernet derved, at Rusland er blevet indbefattet under det amerikanske Forslag, som er et virkelig Forsøg paa fra et stort Lands Side at yde Bidrag til at skabe en sundere Verden, sundere i Økonomi og sundere i Tankegang”.

Fra fransk Side sendte man den $13/6$ 1947 en Note til den amerikanske Regering, hvori der sluttelig blev fremhævet, at man havde rettet en Forespørgsel til Sovjet-Regeringen om, hvorvidt den var rede til at udveksle Synspunkter om Marshalls Tale.

Det andet Spørgsmaal, der maatte klares, var, hvad de europæiske Lande selv kunde gøre for at faa sat yderligere Gang i Genopbygningen og derved opfylde den Forudsætning, som Marshall havde opstillet for at gaa videre med Sagen.

For ikke at spilde kostbar Tid rejste den engelske Udenrigsminister allerede den $17/6$ 1947 til Paris for at drøfte Sagen med den franske Udenrigsminister Bidault.

De to Udenrigsministre udsendte i Forbindelse med Mødet et Communique, hvori bl. a. anføres, at den franske og engelske Regering med den største Tilfredsstillelse har hilst Mr. Marshalls i Harvard afgivne Erklæring velkommen. De to Staters Udenrigsministre er af den Opfattelse, at den amerikanske Hjælp er nødvendig, men at den kun vil bære Frugt i det Omfang, som de europæiske Lande gør en maksimal Anstrengelse for selv igen at producere de Raastoffer og Produktionsmidler, som de i det væsentlige byggede deres Økonomi paa før Krigen, men som de i Dag er nødt til at importere, især fra det amerikanske Kontinent. De to Regeringer mener, at de økonomiske Forhold i Europa gør det nødvendigt at udarbejde vidt omfattende Programmer. Saadanne Programmer maa udarbejdes af alle de europæiske Lande, som er villige til at deltage i Forhandling med de rette Organer under De forenede Nationer. I Communiques Slut-

ning anføres, at for alle de europæiske Lande nærmere drøfter deres fælles Indsats i Forbindelse med Marshalls Tale, haaber man at kunne afholde et Fællesmøde mellem den russiske, franske og engelske Udenrigsminister.

I sin Omtale af Udenrigsministerens Communique gaar det engelske Dagblad "The Times" nærmere ind paa Spørgsmaalet om Ruslands Deltagelse i de fælles Bestræbelser og anfører efter at have fastslaaet, at intet Land i højere Grad end Rusland behøver Hjælp og Sympati til at udslette Følgerne af den Ødelæggelse, som en frygtelig Krig har medført, at et negativt Svar fra Rusland ganske vist ikke vilde forhindre andre Lande i at tage de første Skridt for at benytte sig af det amerikanske Tilbud, men at et saadant negativt Svar vilde medføre, at man næppe kunde haabe paa fuldt Held med de Anstrengelser, der forestaar. Efter "The Times" Mening bliver Sovjet-Regeringens Stilling til hele Planen en Prøve paa Mulighederne for et fælles Arbejde paa europæisk Rekonstruktion, og vidtgaaende Konklusioner vil for Fremtiden kunne drages af Succes'en eller Fejlslagningen af dette Forsøg paa at helbrede Europas Sygdom ved en omfattende Indsats, i hvilken intet større europæisk Land udelukkes.

Fra skandinavisk Side blev Marshalls Tale i sin første Fase bl. a. kommenteret i en Tale af den svenske Udenrigsminister. Undén fremhævede her, at han vilde finde det rimeligt, at det europæiske Samarbejde i Forbindelse med Marshall-Planen blev henlagt til De forenede Nationers økonomiske Kommission for Europa, og udtalte: „Mr. Marshalls Meddelelse om, at han med Europa mente „alt Vest for Asien”, vækker stor Tilfredshed. Både Vest- og Øst-, Nord- og Sydeuropa er repræsenteret i det europæiske Raad. Europæiske Stater, som ikke er repræsenteret i Kommissionen, og hvis Deltagelse er ønsket, kan til enhver Tid blive indbudt til at deltage i Kommissionens Arbejde. En Plan for økonomisk Hjælp i stor Stil til Europa skulde efter min Mening bidrage væsentligt til at skabe stabile Forhold i Europas Lande baade økonomisk og politisk.“

I Amerika selv rejste der sig naturligvis ogsaa hurtigt Diskussion omkring Udenrigsministerens Tale, og man maa vel sige, at de Udtalelser, der blev fremsat fra forskellig Side, i det store og hele var velvillige.

Nogen Bekymring vakte et eventuelt europæisk Hjælpeprograms Indvirkning paa det amerikanske Prisniveau, idet man frygtede, at Spændingen mellem Købekraft og Vareudbud vilde blive yderligere forøget, naar en Del Varer blev

trukket bort fra det amerikanske Marked. Denne Bekymring var især fremherskende i republikanske Kredse, hvor de isolationistiske Tendenser fra gammel Tid er stærkest.

Farligst — set ud fra Ønsket om en velvillig Stemning i Amerika selv overfor ny Støtte til Europa — var imidlertid et mere nærliggende Synspunkt. Menigmand var naturligvis især bekymret for, hvilke Virkninger en forøget Eksport til Europa vilde faa paa Forsyningerne til det amerikanske Hjemmemarked, og ikke mindst med Tanke paa Præsidentvalget den 4. November 1948 maatte mange Politikere ventes at være lydhøre overfor Stemninger af denne Art.

Baggrunden for Marshalls Tale.

Marshall-Planen — der ikke var nogen Plan, men en Opfordring til Europa om at lave en Plan — kom ikke som et nyt Træk i amerikansk Politik. Allerede i Løbet af 1945 og 1946 havde U.S.A. stillet store Dollarbeløb til Raadighed for Europa og visse oversøiske Lande.

Efter en Opgørelse af fhv. Præsident Hoover var Under-skudet paa U.S.A.'s Handels- og Betalingsbalance i 1945/46 og 1946/47 paa ca. 14 Milliarder Dollars blevet dækket paa følgende Maade:

4,5	Milliarder Dollars:	Gaver fra Staten.
1,5	"	Gaver fra Private.
5,5	"	Kreditter fra Staten.
1,5	"	Kreditter fra Private.
1,0	"	Forbrug af tidligere opsparede udenlandske Tilgodchavender.

Ialt 14,0 Milliarder Dollars.

De største Enkelposter er UNRRA-Hjælpen og det amerikanske Laan til Storbritannien. Af mindre Beløb, der har rejst en større politisk Opmærksomhed, maa nævnes Støtten paa ca. 400 Millioner Dollars til Grækenland og Tyrkiet.

Paa Baggrund af de her anførte Tal forekommer selve de Talstørrelser, der opereres med i Forbindelse med Marshall-Hjælpen, ikke overvældende, men det nye ligger snarere i, at Amerikas Laane- og Støtte-Virksomhed efter Marshalls Forslag skal samordnes og sættes i System.

Som det vil ses af Oversigten ovenfor var op imod Halvdelen af de Beløb, U.S.A. stillede til Raadighed i 1945/47,

egentlige Gaver, og heri ligger en stærk Understregning af den ret nævne Tilknytning, mange Amerikanere stadig føler til deres europæiske Oprindelse og samtidig et Bevis paa, at et demokratisk Land med høj Levestandard vil være indstillet paa at yde en betydelig humanitær Indsats, naar andre lider Nød.

Den amerikanske økonomiske Søtte til Europa sker dog naturligvis ikke alene for Europas blaa Øjnes Skyld. U. S. A. har en klar baade økonomisk og politisk Interesse i, at Europa igen kommer paa Fode, og fra amerikansk Side tales der ogsaa ganske aabent herom.

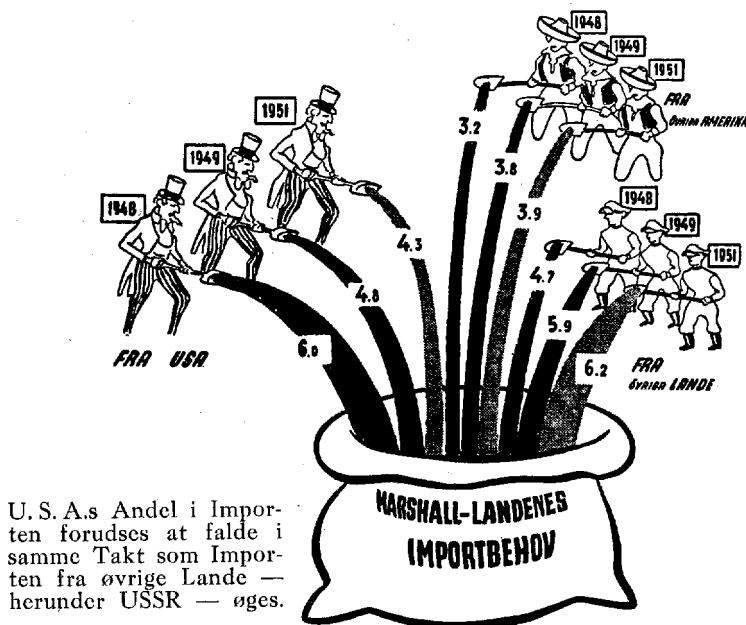
Umiddelbart skulde man ikke tro, at den amerikanske Interesse i en ordnet europæisk Økonomi er særlig stor. Det kan næppe synes afgørende, om U. S. A. afsætter for 2 eller 5 Milliarder Dollars aarligt til Europa, ja maalt paa Baggrund af den aarlige amerikanske Nationalindtægt paa over 200 Milliarder Dollars er et Udsving paa nogle faa Milliarder Dollars i Eksporten til Europa vel i Virkeligheden betydningsløs. Som fremhævet har det da ogsaa været en eventuel Eksportforøgelses indreamerikanske Prisvirkninger, der har behersket den løbende Debat i U. S. A.

Set i lidt større Sammenhæng stiller Forholdene sig imidlertid anderledes. Herom hedder det i den Rapport, som den daværende amerikanske Handelsminister W. A. Harriman i November 1947 afleverede til Præsidenten:

„Vor økonomiske Egeninteresse er nævnt knyttet til Udviklingen i Europa. Amerikas Handel med Europa har altid været en Faktor af stor Betydning for den amerikanske Økonomi. En fortsat Nedgang i Produktionssevnen og Købekraften hos de 270 Millioner Mennesker i Vest- og Centraleuropa maa før eller senere faa en alvorlig Indvirkning paa den amerikanske Højkonjunktur. Hertil kommer, at gode økonomiske Forhold i Europa er af væsentlig Bedeutung ogsaa for Opretholdelsen af Amerikas Samhandel med andre Dele af Verden. Saaledes opnaar f. Eks. Lande som Sydafrika, Australien, New Zealand, Kanada og de ikke tropiske latin-amerikanske Stater netop gennem Eksportoverskud til Europa det Valutaoverskud, der skal finansiere deres Importoverskud fra U. S. A. Et økonomisk Sammenbrud i Europa vil derfor ogsaa mindske disse Landes Købeevne overfor amerikanske Varer.“

Et Sammenbrud af den europæiske Økonomi paa Grund af manglende Muligheder for at skaffe sig den nødvendigste Import vil tvinge de europæiske Lande til at lægge Handelen ind under yderligere Reguleringer — baade af økonomiske og politiske Grunde — og U. S. A. maa næsten uundgaaelig følge Trop. Hele det System af Statskontrol, der efterhaanden vil udspringe af den forøgede Regulering af Udenrigsomsætningen, vil snart faa et saadant Omfang, at det endog truer det frie amerikanske Erhvervsliv.“

Marshall-Landenes Importprogram 1948-51 i Milliarder Dollar.

Den sidste Del af Citatet rører ved et Problem, som har spillet en stor Rolle i hele den amerikanske Efterkrigsdiskussion: Spørgsmaalet om Handelsomsætningen mellem Landene.

Før man går nærmere ind herpaa, bør dog fastslåas, at den citerede Udtalelse ikke maa opfattes som en amerikansk Hensigt om at benytte Marshall-Hjælpen til at faa andre Stater til ogsaa at praktisere den særlige amerikanske Form for „frit Erhvervsliv“. Herom hedder det i selve Indledningen til Harrimans Rapport: at „mens denne Komité er af den bestemte Opfattelse, at det amerikanske System med frit Erhvervsliv er den bedste Maade at opnaa stor Produktion, er man samtidig helt indforstaet med, at intet Hjælpeprogram til andre Lande maa benyttes som et Middel til at paatvinge andre vor økonomiske Opfattelse. Fastsættelse af den Art Bestemmelser vilde være i Modstrid med enhver Form for god Opførsel mellem venligtsindede Nationer.“

Den amerikanske Interesse for en friere international Handelsomsætning har allerede givet sig flere Udslag, hvoraf det mest bemærkelsesværdige vel er Initiativet til Starten af den

internationale Handelsorganisation (I. T. O.), hvori ogsaa Danmark er en positiv indstillet Medarbeider. Den internationale Handelsorganisations vigtigste Formaal er at ned-sætte Toldskrankerne og andre Hindringer for Handelen, at fjerne Forskelsbehandling i den internationale Handel og at sætte Landene i Stand til at afstaa fra Foranstaltninger, som forstyrre den internationale Handel og nedsætter Beskæftigelsen. Fra amerikansk Side har man under Drøftelserne omkring I. T. O. naturligt nok lagt megen Vægt paa en Reduktion eller Fjernelse af det britiske Imperie-Præferencesystem, og det vil erindres, at den engelsk-amerikanske Fælleserklæring om disse Spørgsmaal faldt sammen med det store amerikanske Laan til Englænderne.

Det kan bl. a. paa Baggrund af hele Drøftelsen omkring I. T. O. ikke undre, at Amerikanerne nu paænly i Forbindelse med Marshall-Hjælpen rejste Spørgsmaalet om en friere Handelsomsætning, og det vil fremgaa senere, at hele dette Spørgsmaal spillede en væsentlig Rolle under Udarbejdelsen af de europæiske Landes fælles Genopbygningsprogram, idet der ogsaa fra de europæiske Lande selv var en klar Interesse i snarest at faa fjernet flest mulige af de Baand, der hæmmer Vareomsætningen mellem Landene. Handelsrestriktioner er et økonomisk Svaghedstegn. De er ikke ønskelige, men desværre ofte nødvendige, og det skal ikke benægtes, at en hurtig Frigivelse af Handelsomsætningen kan give adskilige europæiske Lande — og deriblandt ogsaa Danmark — store Vanskeligheder ved at klare sig i den udenlandske Konkurrence.

Ved Siden af de her anførte mere økonomisk betingede Overvejelser har selvfølgelig ogsaa politiske Motiver været afgørende for Marshalls Tale.

Herom hedder det i den allerede citerede Rapport til Præsident Trumann:

„Mere end 200 Millioner Mennesker i Europa modtager under en eller anden Form Støtte fra U. S. A., og iblandt disse Folk er mange, der hører til Verdens mest energiske og dygtige. Hvad Amerika end gør, vil disse Folk ved egen Hjælp igen komme til at øve den Indflydelse, de altid har haft paa hele Udviklingen, men indtil dette sker, vil der ikke være nogen virkelig Balance i Verdenspolitikken og heller ikke nogen virkelig Fred. Hertil kommer, at medmindre Genopbygningen sker snart, kan vi ikke være sikre paa, at disse Folks Tillid til den Form for internationalt Liv, vi tror paa, vil blive lige fast, og at de vil sætte alt ind for at genopmføre det, som har været det fælles Maal. Derfor maa Vesteuropas Lande blive

genopbygget saa hurtigt som muligt, saa de igen kan komme i en Situation, der giver dem fuld Tillid til Værdien af de Synspunkter paa Verdenspolitikken, de hidtil har haft, og som muliggør, at de igen kan udøve deres fulde Indflydelse og Autoritet paa den internationale Udvikling.“

Sagt lidt mindre diplomatisk er det politiske Motiv bag Marshalls Tale vel helt enkelt at undgaa det økonomiske Kaos, der — som al Erfaring viser — giver Grobund for uønskede politiske Kræfter.

Naar f. Eks. det tyske Folk i Begyndelsen af Trediverne faldt for Hitlers Talegaver, var Baggrunden simpelthen Verdenskrisen og dens Forarmning af Størstedelen af den tyske Befolkning. Den fallerede Detailhandler, Fabrikanten, der ikke kunde faa Fabrikken i Gang, og den arbejdsløse, der stadig fik sin Understøttelse skaaret ned — alle var de villige Ofre for den Folkedemagog, der blot lovede Guld og grønne Skove. Den tyske Nazisme blev et blodigt Skoleeksempl paa, at social Tryghed og Sikkerhed er den bedste Garanti for en varig demokratisk Styreform.

Uanset hvad den amerikanske Regering iøvrigt selv har forestillet sig ved „Regeringer, politiske Partier eller Grupper, som forlænger Elendigheden for politisk eller paa anden Maade at drage Fordel heraf“ — og det var jo det Udtryk, som Marshall benyttede i sin Tale — kan man daarlig tænke sig, at nogen Regering eller politisk Gruppe vil føle sig ramt heraf. Selv er der vel næppe nogen, der kan mene, at deres Sag er af en saadan Beskaffenhed, at den bedst kan fremmes blandt en Befolkning, der lider Nød.

*

Selvom man — som det fremgaar — fra amerikansk Side har haft baade humanitære, økonomiske og politiske Grunde til at lade Udenrigsminister Marshall holde sin Tale, var det afgørende i Talen imidlertid Opfordringen til de europæiske Stater til selv at udarbejde deres Genopbygningsprogram og derpaa forelægge dette for den amerikanske Regering til Udfyldning af de Huller, der sikkert vilde vise sig. Heraf følger, at det, der til sin Tid skulde foretages, og de eventuelle Betingelser for Hjælpen, som der kunde blive stillet fra amerikansk Side, i høj Grad maatte komme til at afhænge af, hvordan de europæiske Lande selv greb Sagen an. Det var Europa, der fik Opgaven at udarbejde Marshall-Planen, og Amerika foretrak i første Omgang Tilskuerens Rolle.

Molotov siger Nej.

Det første afgørende Skridt til at give Marshalls Tale konkret Indhold skulde tages i Paris i den sidste Uge af Juni, hvor den engelske, franske og russiske Udenrigsminister mødtes for at tale ud med hinanden.

Bidault indledede med en kort Redegørelse for Baggrunden for Mødet og understregede Vigtigheden af, at de europæiske Lande selv hurtigt fremlagde et samlet Genopbygningsforslag.

Det var — fremhævede Bidault — nødvendigt at faa Produktionen i Vejet og Vareomsætningen forøget; for kun herigen nem kunde man sikre de enkelte Landes økonomiske Uafhængighed.

For straks at komme i Gang havde Bidault iøvrigt allerede ladet udarbejde et Forslag til, hvordan det praktiske Arbejde skulde gribes an.

Efter Forslaget skulde man omgaaende tage fat paa at udarbejde en foreløbig Rapport over Europas økonomiske Situation og Finanser, og denne Rapport skulle være færdig saa hurtigt, at den allerede den 1. September 1947 kunde blive tilstillet den amerikanske Regering.

Rapporten skulde indeholde:

a) En generel Oversigt over de Vanskærligheder, som Europa stod overfor paa Grund af Krigens Ødelæggelser, over Mangelen paa de vigtigste Varer, de vigtigste Produktionsmidler og Mangelen paa Transportmidler.

b) En Analyse af de Foranstaltninger, som indtil da var foretaget af de forskellige Lande med Hensblik paa deres Genopbygning, og en Angivelse af den Hjælp udefra, som de allerede havde faaet i Form af Kreditter, Gaver m. v.

c) Et Program bestemt til at skabe den bedst mulige Udvikling af den europæiske Produktion i Løbet af Aarene 1948 og 1949 paa følgende Områader:

Landbrug,
Brændsel,
Transport,
Jern og Staal.

d) En Vurdering af Mængden og Kvaliteten af de nødvendige Forbrugsgoder og de vigtigste grundlæggende Produktionsmidler, som Europa burde importere i 1948 fra det amerikanske Kontinent.

e) En Oversigt over de europæiske Landes Betalingsbalancer i Dollars i Løbet af 1948.

f) En Oversigt over de Forbedringer, som skulde blive Resultatet af dette Program.

Udarbejdelsen af Rapporten skulde foretages af alle europæiske Lande i Fællesskab, dog med Undtagelse af Spanien. Tyskland skulde være repræsenteret af Delegerede fra Okupationsmagterne.

Bevin gik i det store og hele ind for det franske Forslag, men mente iøvrigt, at Problemerne burde deles op i to Hovedgrupper, nemlig dels Spørgsmaalet om Genoprettelsen af Levefoden ved Dækning af de mest nødtørftige Behov, navnlig i de Lande, der var stærkest ramt af Krigen, og dels det mere fremadrettede Spørgsmaal om Genopbygningen af Europas industrielle Kapacitet.

Til at tilrettelægge Arbejdet, foreslog Bevin nedsat en Direktionskomité, der skulde bestaa af Repræsentanter for Frankrig, England og Rusland og fire andre Lande. Den skulde have Kontakt med Regeringer i alle andre Lande undtagen Spanien, med de forenede Nationer og med alle internationale kompetente Organisationer. De eventuelt nedsatte Underkomiteer, skulde bestaa af et lille Antal Medlemmer udvalgt fra de Lande, der havde størst Interesse i de behandelte Problemer.

Molotov var i og for sig enig i Hovedsynspunktet i Marshalls Tale: At de økonomisk bedstsituerede Lande i Europa burde hjælpe de daarligstsituerede, d. v. s. især de Lande, der var blevet fattige og ødelagte ved deres fælles Bestræbelser i Kampen mod Tyskland. Molotov mente derimod ikke, at de europæiske Lande skulde udarbejde detaillerede Planer, før man blev stillet overfor et mere konkret amerikansk Forslag vedrørende Hjælpens Art og Størrelse og de eventuelle Betingelser, der skulde ligge til Grund for Hjælpen. Han betragtede Marshall-Hjælpen som et Paaskud for visse store Magter til at dominere de enkelte smaa Lande økonomisk og gøre ind i deres nationale Integritet. Efter Russernes Mening burde de enkelte Lande selv foretage en Opgørelse over deres aktuelle Behov for amerikansk Hjælp, medens han var Modstander af en generel Genopbygningsplan for Europa, som kun vilde blive benyttet til økonomisk Tryk overfor de mindre Lande. Efter det engelsk-franske Forslag vilde — efter Molotovs Mening — de enkelte Landes Muligheder for Kredit eller anden Hjælp være forbundet med en lydig Opførsel overfor de store Magter eller den af disse dominerede Organisation. Dette kunde man ikke fra russisk Side gaa ind for.

Med Hensyn til Kommissionens Sammensætning foreslog Molotov, at Direktionskomiteen kun skulde bestaa af England, Frankrig og Rusland, medens Underkomiteerne kun skulde bestaa af allierede Nationer. De tidlige Fjendelande og de neutrale skulde kun være raadgivende for Underkomissionerne.

Hvad angaar Tyskland var Molotov i Modsætning baade til Bevin og tildels ogsaa Bidault helt avisende. Han anførte, at det tyske Problem var et Problem for sig selv, og fremhævede, at de allierede Lande endnu ikke var blevet enige om alle de vigtige Spørgsmaal, saasom Dannelsen af en Regering til Samling af Tyskland, de tyske Eristatningsbetalinger, det tyske industrielle Niveau m. m. Disse Spørgsmaal blev undersøgt i Udenrigsministerraadet, i hvilket ikke alene de tre Lande deltager, men ogsaa U. S. A., og derfor — hæddee Molotov — burde det tyske Problem ikke undersøges af denne Konference, men af Udenrigsministerraadet.

Konklusionen var for Molotov, at Sovjetunionen ikke kunde akceptere den engelsk-franske Plan, og at den foreslæede europæiske Genopbygningsorganisation blot vilde føre til en Indblanding i de enkelte Staters indre Forhold og i Særdeleshed gaa ud over de Lande, der havde størst Behov for at modtage fremmed Hjælp, og Forslaget vilde samtidig dele Europa i to Dele.

Efter at Molotov havde indtaget et saa avisende Standpunkt, var Mulighederne for at naa til en Forstaaelse under Forhandlingerne i Paris paa Forhaand bristede. Molotov rejste hjem, og Bevin og Bidault udsendte en fælles Erklæring, hvor de beklagede, at Sovjet-Unionen ikke kunde være med fra første Færd, men at man fra engelsk og fransk Side i høj Grad haabede, at Russerne, naar det viste sig, at der kunde naas positive Resultater ad den Vej, der nu skulde betrædes, saa alligevel vilde slutte sig til Arbejdet. Samtidig fremsattes Indbydelser til en lang Række Lande om sidst i Juli at mødes i Paris for nærmere at udarbejde Retningslinier for det videre Arbejde.

Fra de fleste af de indbudte Lande indløb der ret hurtigt bekræftende Svar, men desværre bevirkede Russernes Holdning, at de østeuropæiske Stater samt Finland maatte sige Nej. Specielt Begivenhederne i Forbindelse med Tjekkoslovakiet Afslag paa Indbydelsen vakte, som det vil erindres, en Del Opmerksomhed, idet den tjekkiske Regering straks efter Modtagelsen enstemmigt og med Tak modtog Indbydelsen for derpaa — efter at den tjekkiske Stats- og Uden-

rigsminister havde været paa Besøg i Moskva — at maatte meddele, at Tjekkoslovakiet alligevel ikke kunde deltagte.

Den europæiske Samarbejdskomiteé.

Den 12. Juli 1947 mødtes 16 europæiske Lande i Paris. Det var Storbritannien, Østrig, Belgien, Danmark, Frankrig, Grækenland, Island, Irland, Italien, Luxemborg, Holland, Norge, Portugal, Sverige, Svejts og Tyrkiet.

Efter korte Indledningstaler af Bevin og Bidault gik man straks i Gang med Arbejdet. Til Drøftelse af de større Linier blev nedsat en Samarbejdskomiteé, som samtidig fik Hovedansvaret for at udarbejde Rapporten til De forenede Stater om Europas Forsyninger og Behov med Henblik paa et Tidsrum af 4 Aar. I Samarbejdskomiteen fik alle de Lande, der deltog i Konferencen, Sæde. Samtidig nedsatte man de tidligere omtalte tekniske Komiteer for Landbrug, Brændsel, Transport og Jern og Staal samt en Exekutivkomité, som skulde være Samarbejdskomiteen behjælpelig i det daglige Arbejde. I Exekutivkomiteen blev indvalgt Frankrig, Storbritannien, Italien, Norge og Holland. Danmark blev Medlem af Landbrugskomiteen og Brændselskomiteen.

Tyngdepunktet i Arbejdet kom naturligvis til at ligge i Drøftelserne i Samarbejdskomiteen, og man endedes her efter nogen Diskussion, hvorunder især Sverige og Svejts udtalte deres Betænkeligheder ved at skulle skønne over den økonomiske Udvikling frem til 1951, om et Memorandum, hvori gives Tilslutning til, at Bestræbelserne fremover maatte samles om at udarbejde en Rapport angaaende:

1) De Anstrengelser, som de forskellige europæiske Nationer har udfoldet eller foreslaaet at udfolde for at overvinde de af Krigen forårsagede Vanskeligheder.

2) Den Støtte, de deltagende Stater har givet hinanden, eller har bestemt at give hinanden for at genoprette en sund europæisk Økonomi, som med alle sine Ressourcer kan deltagte i Udviklingen af Verdenshandelen.

3) Minimum af den Hjælp udefra, som er nødvendig for at naa dette Maal.

Memorandaet opregnede endvidere i 13 Paragraffer de Oplysninger, der ønskedes tilvejebragt, og som nærmere skulde præciseres i Form af Spørgeskemaer udarbejdet af de tekniske Komiteer. Besvarelsen af de stillede Spørgsmaal paa hvilede de enkelte deltagende Landes Regeringer — for den tyske Vestzone den allierede Overkommando — og man haa-

bede, at de nødvendige Skemaer hurtigt kunde foreligge i udfyldt Stand, saaledes at Arbejdet i de forskellige Komiteer kunde komme rigtig i Gang. Samtidig foresloges i Memorandum'et Nedsættelse af særlige Komiteer for finansielle Spørgsmaal og for Spørgsmalet om Landenes Betalingsbalancer. Senere blev ogsaa nedsat særlige Udvælg for Arbejdskraft og Tømmer.

*

Midt i Juli udgik de nødvendige Forespørgsler til de europæiske Hovedstæder. Den 1. August laa f. Eks. det danske Materiale klart, og i Løbet af de første Uger af August kom Ekspertene i Paris i fuld Gang med Bearbejdelsen af Materiale. Den 21. September blev den endelige Rapport til den amerikanske Udenrigsminister underskrevet af samtlige Delegerede, og Dagen efter blev Rapporten afleveret.

Det er denne Rapport fra den europæiske Samarbejds-komite til Marshall, som vel nærmest kan siges at udgøre Marshall-Planen. Det er gennem denne Rapport, at Marshalls Tale ved Harvard Universitetet blev iklædt Kød og Blod.

Rapporten gøres i det følgende til Genstand for en nærmere Omtale.

*

I Rapporten fastslaaas indledningsvis de økonomiske Maal, som de 16 Lande vil forsøge at naa i Perioden 1948—1951. Maalene er:

- 1) at udvikle Produktionen op til en -nøjere angiven Højde, nemlig:
 - a) Produktion af Korn bringes op paa Niveauet fra før Krigen. Produktionen af Sukker, Kartofler og Olie forøges udoover 1938's Niveau. Den animalske Produktion forøges saa langt, som Importen af Fodermidler tillader.
 - b) Stigning i Kulproduktionen op til 584 Mill. Tons, d.v.s. 145 Mill. Tons over 1947-Niveauet og 30 Mill. Tons over 1938-Niveauet.
 - c) Udvidelse af Elektricitetsproduktionen til 70.000 Mill. Kilowatt, d. v. s. 40 % over 1947-Niveauet og 25 Mill. Kilowatt over 1938-Niveauet.
 - d) Udvidelse af Kapaciteten for Olicraffinering med 17 Mill. Tons eller 2½ Gange Kapaciteten før Krigen.
 - e) Jern- og Staalproduktionen bringes op paa 55 Mill. Tons, d. v. s. 80 % over 1947-Niveauet og 20 % over 1938-Niveauet.
 - f) Det indenlandske Transportsystem udvides saaledes,

at det kan afvikle en Fragtmængde, der er 25 % større end i 1938.

g) Handelsflaaden genopbygges.
h) Der fremskaffes det nødvendige Produktionsudstyr for den her angivne Produktionsudvidelse.

2) at udnytte fuldt ud og saa effektivt som muligt den eksisterende Produktionskapacitet og den Arbejdskraft, der er til Raadighed.

3) at modernisere Produktionsudstyret og Transportsystemet saaledes, at Produktiviteten kan stige, og Arbejdsbetingelserne og Levestandarden sættes i Vejret.

4) at gøre, hvad der er muligt for at faa stabiliseret den finanzielle og valutamæssige Situation og for at opretholde fuld Beskæftigelse.

5) at samarbejde indbyrdes og med andre Lande, som vil arbejde for de samme Maal om saa hurtigt som muligt og i Overensstemmelse med den internationale Handelsorganisationer Synspunkter at faa reduceret Toldtariffer og andre Hindringer for en udvidet international Handel.

6) at ophæve Hindringerne for fri Vandringen indenfor Europa.

7) I Fællesskab at organisere den bedst mulige Udvoltelse af Europas Ressourcer.

Som det vil ses af disse Hovedpunkter, lægger de 16 Lande Hovedvægten paa den erhvervsmæssige Genopbygning, og det øjeblikkelige Forbrug foreslaas fremover fortsat holdt relativt lavt. Man er af den Opfattelse, at saa længe Genopbygningen ikke er sikret, kan det ikke forsvareres at anvende for megen Arbejdskraft og fremmed Valuta til det løbende Forbrug. Paa den anden Side er det klart, at nogenlunde rigelige Tilførsler med Levnedsmidler er helt nødvendige baade af simple humanitære Grunde og ogsaa for at forcere Produktionen.

Det foreslaede Levnedsmiddelforbrug i Kilo pr. Hoved pr. Aar fremgaar af følgende Oversigt:

	1934—38	1947—48	1950—51
Brød, Korn	192	159	179
Kartofler	236	228	243
Sukker	27,4	20	25,2
Kød	42,9	30	37,6
Olie og Fedt	24,1	17,1	22,6

Ud fra de anførte Produktions- og Forbrugstal opgøres

derpaa de 16 Landes og Vesttysklands Import behov. Tallene er her udtrykt i Milliarder Dollars.

	fra U. S. A.	fra andre amerikanske Lande	fra andre ikke-deltagende Lande	Ialt
1948 ..	6,0	3,2	4,7	13,9
1949 ..	5,3	3,9	5,4	14,5
1950 ..	4,8	3,8	5,9	14,5
1951 ..	4,3	3,9	6,2	14,4

Overfor disse forventede Valutaudgifter staar de 16 Landes Eksportmuligheder. Til de ikke-deltagende Lande udenfor det amerikanske Kontinent ventes Eksporten i de første Aar at opveje Importen, og fremover regnes der med et vist Valutaoverskud. Derimod ventes Eksporten til det amerikanske Kontinent langt fra at kunne staa til 1 Milliarder Dollars angives følgende Eksport:

	U. S. A.	Andre amerikanske Lande
1948	0,85	1,31
1949	1,11	1,72
1950	1,23	2,14
1951	1,48	2,46

Selvom Eksporten til Amerika ventes at stige væsentligt, vil der antagelig selv i 1951 næppe være Dækning. Til Gen-gæld kan man jo haabe, at det internationale økonomiske System til den Tid er saa udbygget, at det Valutaoverskud, der opnaas ved Handelen med de ikke-deltagende Lande udenfor Amerika, ligesom før Krigen kan anvendes til Finansiering af den amerikanske Overskudsekspot til Europa.

Paa Grundlag af de anførte Im- og Eksporttal og under Hensyntagen til forskellige finanzielle Mellemverrender mellem de 16 Lande og det amerikanske Kontinent naar man frem til følgende samlede Dollarunderskud (Milliarder Dollars):

	Ialt	heraf U.S. A.
1948	8,0	5,9
1949	6,4	4,4
1950	4,8	3,3
1951	3,4	2,7
Total	22,54	16,1

Af dette Beløb paa 22,4 Milliarder Dollars kan dog en mindre Del ventes dækket gennem Den internationale Bank eller paa anden Maade, men Uunderskudet kan næppe ventes at blive under 19—20 Milliarder Dollars.

Det Importprogram, der opstilles svarende til det anførte Valutaunderskud, ser saaledes ud (Milliarder Dollars):

	1948	1951	1948—51
Levnedsmidler og Gødning ..	1,5	1,2	5,4
Kul	0,3	0,05	0,7
Brændselsolier	0,5	0,55	2,2
Jern og Staal	0,4	0,3	1,2
Tømmer	0,1	0,1	0,4
Teknisk Udstyr	1,1	0,6	3,3
Anden Import	2,1	1,5	7,2
Ialt	6,0	4,3	20,4

Udover Opgørelsen over Produktionsmaal og Import behov gøres der i Rapporten en Del ud af, hvad der kan gøres for i al Almindelighed at stabilisere den europæiske Økonomi.

Fra Frankrig og Italien og Grækenland foreligger Deklarationer om, at der vil blive foretaget Skridt til at begrænse den inflationsprægede Udvikling, og de tre Landes Regeringer giver Tilsagn om, at fremtidige løbende Udgifter vil blive finansieret af løbende Indtægter og ikke over Underskud paa Statsbudgettet.

For om muligt at faa løsnet de Baand, der hæmmer den internationale Handel, gives der i Rapporten bl. a. Tilsagn om, at Regeringerne i de deltagende Lande vil danne en Studiegruppe til Undersøgelse af Mulighederne for Oprettelse af en europæisk Toldunion *).

Sluttelig udtales der i Rapporten Tillid til, at det amerikanske Folk gennem deres Regering og Kongres nøje vil sætte sig ind i det forelagte Materiale og ud herfra overveje, hvorledes der skal kunne findes Muligheder for at undgaa, at den europæiske Økonomi bryder sammen.

Striden om Marshall-Hjælpen.

Da de allierede skulde til at opgøre Vesttysklands Behov for økonomisk Bistand udefra, viste der sig visse Modsæ-

ninger mellem Storbritannien og De forenede Stater paa den ene Side og Frankrig paa den anden. Den amerikanske og engelske Regering var af den Opfattelse, at den økonomiske Genopbygning i Vesteuropa paa afgørende Maade var bestemt af, at det tyske Erhvervsliv igen kom i Gang. Kun her ved kunde der bringes den Balance i Europas Økonomi, som havde bestaaet før Krigen. Ikke mindst Ruhr-Omraadets industrielle Kapacitet var et centralt Led i det samlede europæiske økonomiske System. Hertil kom, at kun ved, at det tyske Erhvervsliv kom i Gang, kunde Amerika og Storbritannien blive befriet for den store økonomiske Byrde, som Okupationen medførte for de to Lande. Fra fransk Side var man nok af den Opfattelse, at en vis Genopbygning var nødvendig i Tyskland, men man var tillige ængstelig for, at en for stærk Forøgelse af Industriproduktionen i Vesttyskland vilde give Vesttyskland en for stærk Stilling i Forhold til Frankrig.

Efter Diskussioner frem og tilbage naaede de tre Magter dog til Enighed, og den 29. August 1947 blev der offentlig gjort nye Tal for den vesttyske Produktion.

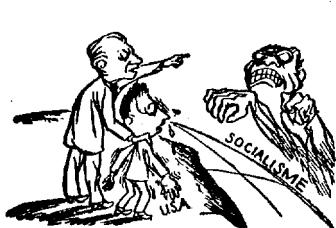
Det fremgik heraf, at især Kulminerne og Industrien i Ruhr nu skulde til at spille en vigtig Rolle i hele det europæiske Genopbygningsprogram.

*

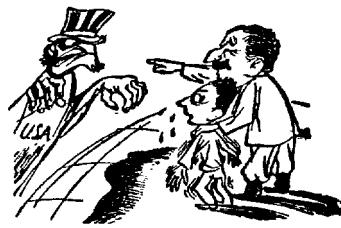
Striden om Marshall-Hjælpen kom dog paa et helt andet Punkt og var ikke saa meget knyttet til Marshalls Tale i Harvard og Arbejdet i Paris som til den stigende Modsatning og Mistænksomhed mellem Øst og Vest.

Kort efter, at Udenrigsminister Molotov i Paris havde sagt Nej til at deltage i de videre Drøftelser, afholdtes i Warszawa et Møde af Repræsentanter for de kommunistiske Partier i Sovjet-Unionen, Polen, Ungarn, Rumænien, Jugoslavien, Bulgarien, Tjekkoslovakiet, Italien og Frankrig. Paa

*) I Forvejen var Belgien, Luxemburg og Holland som bekendt enedes om en fælles Toldtarif, hvorved Varer hidrørende fra et af de tre Lande i Almindelighed indgaar toldfrit i de andre (den saakaldte Benelux-Union). Ogsaa de nordiske Lande havde taget Spørgsmaalet op, idet der i Sommeren 1947 var nedsat et særligt Udvælg bl.a. med Henblik paa at undersøge Mulighederne for at tilvejebringe en nordisk Toldunion. Den nedsatte fælleseuropæiske Studiegruppe har hidtil afholdt 3 Møderækker, og der er udarbejdet en vejledende Rapport, ligesom det er vedtaget at forsøge at udarbejde en fælles Inddeling af og Betegnelse for de toldpligtige Varer i de forskellige deltagende Lande.

Amerikanske Isolationister var meget betænkelige: „Skal vi sende Hjælp til de socialistiske Regeringer i Europa?“

Fra Kominform kom Parolen, at Marshall-Støtten blot var et imperialistisk Fremstød fra den amerikanske Kapitalisme.

Mødet besluttedes at oprette en ny Organisation, som skulde tjene til at opretholde Kontakten mellem de kommunistiske Partier, som var repræsenteret på Konferencen. Den nye Organisation fik Navnet *Kominform*, og i Tilknytning til Mødet blev der udsendt en Rapport til de forskellige kommunistiske Partier, hvori det om Marshall-Planen bl.a. hedder:

„Den amerikanske Imperialisme forsøger som en Aagerkarl at udnytte de europæiske Landes Efterkrigsvanskeligheder og især Mangelen paa Raastoffer, Brændsel og Levnedsmidler i de allierede Lande, som har lidt mest under Krigen, til at dikttere disse Lande haarde Vilkaar for enhver Hjælp. Med Henblik paa den økonomiske Krise, som er ved at nærme sig, skynder De forenede Stater sig at finde nye Omraader, hvor de kan faa Monopol paa Investering af Kapital og Afsætning af amerikanske Varer. De forenede Staters økonomiske „Hjælp“ stiler mod et omfattende Maal, nemlig at gøre Europa afhængig af den amerikanske Kapital.“

Naar de amerikanske Monopoler „redder“ det ene eller det andet Land fra Sult og økonomisk Sammenbrud, søger de samtidig at berøve dette Land enhver Form for Selvstændighed.

De forenede Staters Stræben efter Verdensherredømmet og deres antidemokratiske Kurs er ogsaa et Led i en ideologisk Kamp. Hovedopgaven for den ideologiske Del af den amerikanske strategiske Plan bestaar i at føre Offentligheden bag Lyset ved at udspredte Rygter om paastaede aggressive Planer fra Sovjetunionen og de nye Demokratiers Side for derved at fremstille den angelsaksiske Blok som den angrebne Part og frigate den for Ansvarret for at forberede en ny Krig. Krigsbrandstifterne er fuldt ud klar over, at før de kan faa deres Soldater til at slaas mod Sovjet-Unionen, behøves der en langvarig ideologisk Forberedelse Denne ideologiske Kamp forberedes af alle Arbejderklassens Fjender uden Undtagelse lige fra de kapitalistiske Magter til Lederne af Højre-Socialdemokratierne. Under de nuværende Forhold bliver de imperialistiske Lande som U. S. A., England og de Stater, der staar dem nær, farlige Fjender af Folkenes nationale Uafhængighed og Selvbestemmelseret, medens Sovjet-Unionen og de nye Demokratier er en paalidelig Støtte mod Angreb paa Folkenes Ligeberettigelse og nationale Selvbestemmelseret.“

Paa Linie med denne Krigserklæring mod alle Bestræbelser i Tilknytning til Marshalls Tale anlagdes fremover fra kommunistisk Side Agitationen i de forskellige Lande, og bl. a. i Frankrig og Italien udbredt omfattende Strejker *).

Ogsaa i Amerika selv drøftedes Marshall-Planen, og det var tydeligt, at den Agitation mod den europæiske Samarbejdskomites Arbejde, som Kommunisterne havde sat i Gang, bevirkede, at den amerikanske Opposition mod Planen blev svagere. De republikanske Isolationister stansede efterhaanden i det væsentligste deres Propaganda.

Iøvrigt er det mest bemærkelsesværdige Træk i den amerikanske Debat vel den meget positive Indstilling over for den europæiske Samarbejdskomites Arbejde, som kom frem inden for de amerikanske Arbejderorganisationer. I Slutningen af Oktober Maaned aholdt begge de to amerikanske Fagforeningsorganisationer Aarsmøde, og både American Federation of Labour (A. F. L.) og Congress of Industrial Organization (C. I. O.) tog meget kraftig Stilling for Marshall-Hjælpen.

A. F. L. nøjedes ikke alene med at slutte op om Marshall-Planen, men tog samtidig Initiativet til at indkalde til en Konference af Repræsentanter for Fagbevægelsen i de 16 Marshall-Lande for nærmere at drøfte et Samarbejde om Genopbygningsarbejdet, og paa C. I. O.s Kongres holdt Udenrigsminister Marshall selv en kort Tale, hvori han fremstillede Hovedpunkterne i, hvad der hidtil var sket i Sagen, og hvorefter C. I. O. vedtog at indbringe Spørgsmalet om Marshall-Hjælpen for Fagforenings-Internationalen.

Da Spørgsmalet derpaa senere kom op paa et Eksekutivkomitemøde i Paris i Fagforenings-Internationalen, holdt Generalsekretæren for C. I. O. James Carey en Tale, hvori han bl. a. udtalte:

„Der sigeres, at Marshall-Programmet er reaktionært og imperialistisk. Faktum er, at det er baaret frem især af de fremskridtsvenlige Kræfter i De forenede Stater, medens det angrives af Isolationisterne, reaktionære Republikanere, Wall-Street-Aviser — og Kommunisterne. Det paastaas, at Marshalls Tale er undfanget af

*) Som et nærmest parodisk Eksempel paa Rækkevælden af denne Krig mod Marshall-Hjælpen kan nævnes, at den kommunistiske Rigsdagsgruppe her i Landet er gaaet imod Finansministerens Forslag til Lov om en Erhvervstælling i Aaret 1948 med den Begrundelse „at Loven er en lille Formag paa Marshall-Planens Velsignelser“. Erhvervstællingerne afholdtes normalt hver tiende Aar. Den første fandt Sted i 1897.

Wall-Street, som ønsker, at den amerikanske Kapitalisme skal overtage Europa. Til dette vil jeg svare, at det ikke var Wall-Street, men det amerikanske Folk, som sendte Gaver til en Værdi af over 10 Milliarder Dollars til Rusland under Krigen, og som efter Krigen ydede Rusland UNRRA-Hjælp til en Værdi af 160 Mill. Dollars.

Wall-Street har aldrig givet noget bort. Det er ogsaa det amerikanske Folk, som vil finansiere Marshall-Planen, og det amerikanske Folk vil ikke til Gengæld forlange nogen Ret til Indblanding i Europas indre Forhold, lige saa lidt som det har blandet sig i Ruslands Forhold. Marshall-Planen har een Opgave: At hæve Levestandarden i Europa. Er Kommunisterne Modstandere heraf?"

Udover Drøftelsen i Fagforenings-Internationalen blev Marshall-Planen naturligvis Genstand for Forhandlinger paa Møder og Kongresser indenfor hele den vesteuropæiske Arbejderbevægelse, og som et Udtryk for de Synspunkter, der her gjorde sig gældende, kan henvises til Vedtagelserne baade paa den internationale faglige Konference om Marshall-Planen, der afholdtes i Begyndelsen af Marts 1948, og paa den efterfølgende Konference mellem Repræsentanter for de socialdemokratiske Partier i Europa. Paa begge Konferencer var ogsaa den danske Arbejderbevægelse repræsenteret.

Fagforenings-Konferencens Deltagere henviser i deres Udtalelse til, at de er ansvarlige overfor de frie, demokratisk styrede Arbejderorganisationer i de Lande, der omfattes af det europæiske Genrejsningsprogram, og udtaler samtidig et alvorligt Ønske om at se andre Lande inddraget under Genrejsningen, ligesom de tager kraftig Afstand fra enhver Politik, der gaar ud paa at stille Øst og Vest op mod hinanden. Derpaa hedder det:

"Det er nødvendigt for Folkene at paatage sig Anstrengelser og Ofre for at gennemføre Europas Genrejsning. Der skal ydes Støtte til Oprættelsen af saadanne sociale, økonomiske og politiske Forhold, som er af væsentlig Betydning til Sikring af Principperne om frit Borgerskab og demokratiske Institutioner. Uden den amerikanske Hjælp forudsætter Konferencen næsten uoverstigelige Vanskeligheder for Genrejsningsarbejdet. Konferencen har ved en Undersøgelse af de Principper, der ligger til Grund for de nuværende amerikanske Forslag, overbevist sig om, at der ikke er knyttet nogen uantagelige, Betingelser til Tilbuddet, og i Særdeleshed, at der ikke vil ske nogen som helst Indblanding i noget deltagende Lands indre Forhold."

Repræsentanterne for de socialdemokratiske Partier i Europa paapeger for deres Vedkommende, at den amerikanske Hjælp er nødvendig, for at Europa snart kan komme paa Fode igen og blive i Stand til at klare sig uden Hjælp udefra. Man hilser med Tilfredshed, at den amerikanske Arbejder-

bevægelse helt og fuldt stod bag Hjælpeprogrammet, og at alle ansvarlige amerikanske Talsmænd er enige om, at Hjælpen ikke maa betyde nogen Indblanding i de europæiske Folks demokratiske Ret til selv at bestemme deres Landes Politik. Man beklager, at Rusland og andre østeuropæiske Lande har afvist Deltagelse, og man betegner deres Afvisning som uberettiget. Hjælpeprogrammet er ikke og vil ikke blive nogen Trusel mod de ikke-deltagende Landes legitime Interesser.

Sluttelig fremhævedes, at den europæiske Samhørighed maatte give sig Udtryk i et intørt Samarbejde, og at dette forudsætter en fælles Planlægning paa de økonomiske Områadre, ligesom Samarbejdet ogsaa burde omfatte de oversøiske Områader, som er i direkte Forbindelse med de paa-gældende europæiske Lande.

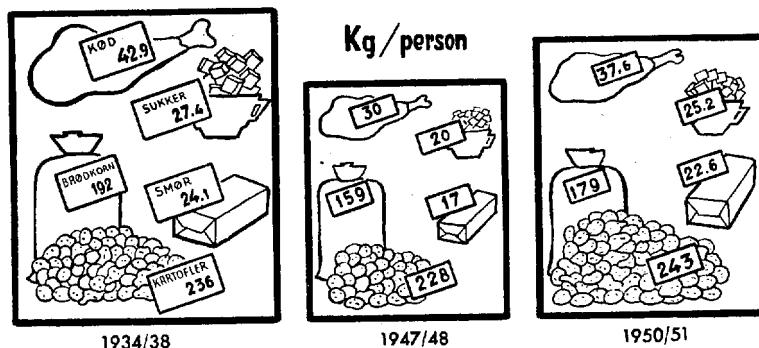
Mr. Harrimans Rapport.

Samtidig med, at de europæiske Lande i Midten af Juli 1947 gik i Gang med at udarbejde Rapporten til Udenrigsminister Marshall, nedsatte Præsident Trumann i Washington et Udvalg bestaaende af en Række ledende Amerikanere til at behandle den amerikanske Side af Hjælpeprogrammet. Udvalgets Formand blev daværende Handelsminister Harriman, og det blev dette Udvalgs Betænkning, der fik afgørende Betydning for den Lov, som Kongressen endelig vedtog.

Harrimans Udvalg fik til Hovedopgave kritisk at undersøge det Materiale, der efterhaanden maatte fremkomme fra den europæiske Samarbejdskomite, og i Forbindelse hermed at overveje Virkningerne af et eventuelt Hjælpeprogram paa den amerikanske Økonomi samt at fremlægge Forslag til, hvordan et eventuelt Hjælpeprogram skulde finansieres og administreres.

Overfor det Behov for Levnedsmidler, som den europæiske Samarbejdskomite havde paavist, havde Harrimans Udvalg ingen Bemærkninger at gøre. Tværtimod fandt Udvalget de anførte Tal meget beskedne. Udvalget saa derimod med nogen Skepsis paa de europæiske Staters Muligheder for at gennemføre Udvidelser af selve Produktionsapparatet saa hurtigt som angivet. Udvalget fastslaar, at mens det før Kri-gen i de fleste europæiske Lande var normalt at anvende 10—15 % af den løbende Indtægt til Investering, er adskillige af de europæiske Planer baseret paa, at Investeringsprocenten

Europas Forbrug af Levnedsmidler 1934—1951.

Det forudsættes at Forbruget af Levnedsmidler pr. Indbygger i 1951 endnu ikke har naært Gennemsnittet fra 1934/38.

skal stige til 20 og derover. I U.S.A. er Investeringsprocenten 17.

Udvalget hæftede sig særlig ved Forholdene i Storbritannien, Frankrig og den tyske Vestzone, de tre Områder, der enkeltevis har Behov for størst Støtte, og som tilsammen vil beslaglægge 70 % af den samlede Marshall-Hjælp.

For Englands Vedkommende henvises til Nødvendigheden af at samle Produktionen om de mest nødvendige Varer, og det antøres, at Storbritannien er det Land, der fremover vil være mest interesseret i, at „blød Valuta“ vil kunne omveksles i „haard Valuta“.

Om Tyskland hedder det:

„Efter Komiteens Mening er det den Politik, der gennemføres i Tyskland af vor egen Regering, som er af den allerstørste Vigtighed for et heldigt Udfald af et hvilket som helst Hjælpeprogram. Hvis det er livsvigtigt med britiske Kul, er det også livsvigtigt med flere tyske Kul. Hvis Bekæmpelsen af Inflationen er påkrævet i andre Lande, er den ti Gange mere påkrævet i et Område, hvor De forenede Stater har det direkte Regeringsansvar, og som faktisk i Dag virker uden noget som helst Pengesystem. I Betragtning af Nødvendigheden af en Forøgelse af den tyske Produktion synes det ret klart, at der hidtil har været givet for lille Dollarhjælp til Fælleszonen. Men hvis denne Hjælp skal være effektiv, maa der ske en radikal Ændring i den Politik, som De forenede Stater har fulgt. Ellers vil vi blive Vidne til, at de andre Stater i Europa genregnes, medens De forenede Stater vil blive bebyrdet med et evigtvarende tysk Deficit.“

Vi maa begynde med, hvad vi har i Vest. Dette Område har længe været af afgørende Betydning for Europa. De tyske Virksom-

heder forbrugte vældige Mængder af Raamaterialer, navel fra de omliggende Lande som fra de oversøiske, og disse Førsyninger blev betalt med en stor Mængde Færdigvarer. Af særlig Betydning var de Kapitalgoder, som blev eksporteret til Nabolandene, hvorfed der blev givet disse Lande Midler til Forøgelse af deres Produktionskapacitet og deres Levestandard. Det kan ikke fremhæves stærkt nok, at Tysklands Produktions- og Købecvne og -- gennem Tyskland -- Centraleuropas Produktions- og Købecvne er uundværlig for Vesteuropas Genopbygning. I Betragtning af Vesttysklands kraftige Befolkningsforøgelse paa Grund af Fordrivelsen af Tyskerne fra Øst er Produktionsniveauet (i August 51 % af 1936 Niveauet) katastrofalt lavt. Det er Komiteens Opfattelse, at en hurtig Genopbygning af Fælleszonen og i Særdeleshed af Ruhr er af enorm Betydning for Europas Genopbygning." *)

Hvad angaar Størrelsen af den Hjælp, som det er nødvendigt at yde de 16 Lande + Fælleszonen, er Harriman-Udvalget noget i Tvivl, men opererer nærmest med Tal mellem 17 og 23 Milliarder Dollars, mens det europæiske Samarbejdsudvalg, som bekendt, laa paa ca. 22 Milliarder Dollars.

Paa Importsiden er Udvalget mest skeptisk over Posten: Landbrugsmaskiner, der hævdes at være ansat meget højt, men ogsaa visse andre af Ønskerne om Kapitaludstyr bør efter Udvalgets Mening skæres ned. Derimod gøres der ingen Bemærkninger til Raavareønskerne. Til Eksportsiden i Paris-Programmet bemærkes i al Almindelighed, „at der ikke er megen Tvivl om, at Europas Eksportmuligheder er stærkt overdrevet“, og samtidig udtales stærk Tvivl overfor den fremtidige Mulighed for at omveksle „blød Valuta“ til „haard Valuta“.

Et vigtigt Punkt er den fremtidige Prisudvikling. Marshallandene havde her under Hensyntagen til det tidlige omtalte hidtidige ugunstige Forhold mellem Priserne paa de Varer, Europa solgte, og Priserne paa de importerede Raavarer og Halvfabrikata anslaaet dels et Fald paa op til 12 % for Importvarerne og dels konstante Salgspriser. Det amerikanske Udvalg er af en anden Opfattelse og mener næppe,

*) Ikke mindst paa Baggrund af denne Udtalelse maan den faktiske Handelspolitik, som hidtil er ført i Fælleszonen, synes ejendommelig. Fra de amerikanske Besættelsesmyndigheders Side har man hidtil været yderst tilbageholdende med at tillade Import og har i Stedet krævet, at tyske Leverancer bl. a. af Kul skalde betales med Dollars. Herved er der blevet lagt en Bremse paa Samhandelen mellem Tyskland og dets Naboaer, der ogsaa har været til stor Skade for Nabolandene, hvis Erhvervsliv naturligvis er baseret paa en betydelig Samhandel med Tyskland.

at der kan regnes med Prisfald for de Varer, den vestlige Halvkugle skal sælge.

Spørgsmaalet om Amerikas Muligheder for overhovedet at levere de Varer, som Europa har Brug for, besvares i det store og hele positivt.

For Korns Vedkommende gives dog Udtryk for nogen Skepsis overfor Muligheden af at skaffe de nødvendige 25 Millioner Tons, og videre hedder det:

„Udbuddet af Staal og Staalprodukter især Scrap er begrænset, og paa Grund af Jern og Staals store Betydning for hele Produktionen giver denne Knaphed sig ogsaa Udslag paa andre Omraader. Kuleksport i stort Omfang er mulig, selvom Transportmulighederne er begrænsede, og der kan blive en vis Knaphed paa Kul i Vinterens Løb. Marginen mellem Udbud og Efterspørgsel af Brændselsolier er snæver, og de europæiske Lande maa ikke vente at kunne importere for store Mængder Brændselsolie fra U. S. A. Mangelen paa Brændselsolie er iøvrigt et internationalt Fænomen, og man vil her næppe helt kunne regne med Dækning af Ønskerne fra Paris. Der vil ogsaa være Vanskeligheder med Hensyn til adskillige Ønsker om Maskiner og teknisk Udstyr. Amerika er i en Højkonjunktur indenfor Landbruget, og de amerikanske Farmeres Efterspørgsel efter Landbrugsmaskiner er større end Industriens Kapacitet. For Materiellet til Miner er der ogsaa en større Efterspørgsel i Amerika, end der kan dækkes. Elektrisk Udstyr af alle Slags er maaske den mest knappe af alle industrielle Poster.“

Disse Bemærkninger betyder dog ikke, at De forenede Stater kun kan gøre lidt for at skaffe Varer til Europa. De europæiske Regeringer og private Firmaer har allerede placeret store Ordrer paa industriel Udstyr i De forenede Stater. En frivillig Sparekampagne for Levnedsmidler er ved at blive sat i Værk, og paa Trods af Knapheden vil Automobilfabrikanter og Fabrikker for Landbrugsmaskiner frivilligt udvide Eksporten. Hvis de nødvendige Penge bliver skaffet til at finansiere Europas Køb, og visse europæiske Behov bliver kendt i Enkelheder, skulde det være muligt i al Fald at oprettholde den nuværende Eksport og i mange Tilfælde ogsaa at komme herudover.“

Som allerede nævnt beskæftiger Mr. Harrimans Udvælg sig ogsaa med Spørgsmaalet om, hvordan selve Finansieringen af Hjælpeprogrammet skal tilrettelægges, og om, hvordan Hjælpen skal administreres. Forslagene paa disse to Omraader gaar stort set igen i den Lov, som Kongressen vedtog, og for hvilken der nu nærmere skal gøres Rede.

Loven af 1948 om økonomisk Samarbejde.

Den 3. April 1948 — godt 10 Maaneder efter Udenrigsminister Marshalls Tale — kunde Præsident Trumann underskrive Loven om Europahjælpen eller „Loven af 1948 om

økonomisk Samarbejde", som den officielle Titel lyder.

Loven tager ikke Stilling til, hvor store Beløb der skal stilles til Raadighed. Det fastslaaes tværtimod udtrykkeligt, at de nødvendige Beløb maa bevilges paa de lebende Finanslove. For det første Aar angives dog, at der antagelig vil blive Tale om et Beløb paa 4,3 Milliarder Dollars, og herudover bevilges straks et Beløb paa 1 Milliard Dollar til Afhjælpning af særlig paatrængende Behov.*)

Under Lovens Gang gennem Senatet og Repræsentanternes Hus opstod der især Diskussion om to Punkter. Repræsentanternes Hus vilde have indført visse politiske Bestemmelser i Lovens Formaalsparagraf samt have Spanien nævnt udtrykkeligt i Loven. Et nedsat Fællesudvalg fik dog ret hurtigt Repræsentanternes Hus til at frafalde begge disse Krav.

I Formaalsparagraffen fastslaaes bl. a., at Genoprettelse og Opretholdelse i Europa af Principperne om Individets Frihed, frie Institutioner og ægte Uafhængighed berør paa Opbygelse af sunde økonomiske Betingelser, stabile internationale økonomiske Forhold og af, at de europæiske Lande efterhaanden opnaar sund økonomisk Uafhængighed af særlig Hjælp udefra.

§ 3 definerer, hvad der skal forstaas ved „deltagende Lande”, idet dette dels er de 16 Lande, hvis Repræsentanter underskrev Pariserrapporten, og dels andre Lande, som maatte tilslutte sig et fælles-europæisk Genopbygningsprogram.

§ 4—10 omhandler Lovens administrative Apparat, der benævnes Economic Cooperation Administration (E. C. A.), og hvis Chef bliver ligestillet med de øvrige Ministre. Udenfor Amerika skal den nye Administration repræsenteres af særlige sagkyndige, der tilknyttes de stedlige diplomatiske Repræsentationer.**)

*) Af dette samlede Beløb paa 5.300 Mill. \$ tænkes Storbritannien at skulle have ca. 1300 Mill., Frankrig ca. 1100, Italien ca. 700, Holland ca. 600, Vesttyskland kun 560, Belgien-Luxembourg ca. 300, Østrig knap 200, Danmark ca. 170, Island ca. 120, Grækenland ca. 110, Norge og Sverige hver ca. 30 og Tyrkiet ca. 10, medens Portugal og Svejts ikke skal have noget. De her anførte Tal hidrører fra en offentliggjort Indberetning fra Marshall-Organisationens Administrator til Bevillingsnævnet i Repræsentanternes Hus.

**) Til Chef for hele Marshall-Administrationen har Præsident Truman udnævnt Poul G. Hoffman, og det direkte Samarbejde med de europæiske Lande kommer til at ligge under W. A. Harriman, der samtidig er trædt tilbage som Handelsminister. Endnu er det for tidligt at udtale sig om Admini-

§ 11 er Lovens vigtigste og fastsætter paa fire meget tæt trykte Sider nærmere Regler for Bidragenes Art og Fremgangsmaaden ved deres Ydelse.

Støtten kan ydes som Tilskud, som Laan mod kontant Betaaling eller mod Leverancer eventuelt til et andet Deltagerland af Varer, der iøvrigt er Knaphed paa. Ved Afgørelsen af, om Ydelsen skal ske som Tilskud, Laan eller paa anden Maade, skal der tages Hensyn til Modtagerlandets økonomiske Evne og til Støttens Karakter og Formaal. (Hvorledes Begrebet Tilskud i denne Forbindelse skal forstaes er endnu ikke klart.)

Sker Støtten i Form af Laan, ydes disse gennem den saakaldte Eximbank efter Regler, der nærmere fastsættes af Administratoren. I denne Forbindelse fremhæves iøvrigt, at der efter nærmere angivne Regler kan ydes Statsgaranti til private amerikanske Firmær for Investeringer i de deltagende Lande til Projekter, der er godkendt af det paagældende Land selv.

§ 12 tager Sigte paa at forhindre, at Støtten kommer til at skade U. S. A.s Økonomi ved at udtømme vigtige Hjælpeskilder. Samtidig fastsættes visse Regler vedrørende Leverancer af amerikanske Levnedsmidler. Enkelte af disse Bestemmelser synes at dække over indre amerikanske Erhvervsinteresser, f. Eks. at mindst $\frac{1}{4}$ af den fra U. S. A. eksporterede Hvede skal afsættes i Form af Mel.

§ 15 tager Sigte paa de Forpligtelser, der kan komme paa Tale for de Lande, der modtager Hjælpen.

Den formelle Fremgangsmaade bliver her, at den amerikanske Udenrigsminister skal slutte særlige Aftaler med Deltagerlandene, ent alene eller flere sammen, eller med en eventuel Organisation, der repræsenterer dem alle. Disse Aftaler ventes udover en Erklæring om Tilslutning til Lovens almindelige Formaal at komme til at indeholde Bestemmelser, der vil genkendes fra det europæiske Samarbejdsudvalgs

strationens Tilrettelæggelse, men kan der sluttet noget fra de Erfaringer, vi har inhostet i Forbindelse med Opnaelsen af Laanet i den internationale Bank, er det sandsynligt, at Administrationen bliver ret tungt arbejdende. Det maa iøvrigt antages, at Tyngdepunktet i Administrationen inden alt for længe igen vil blive flyttet til Paris, hvor de europæiske Landes Samarbejdskomité vil formidle Forbindelsen til den amerikanske Marshall-Administration. Samtidig vil W. A. Harrimans Embedsmænd dog træde direkte i Forbindelse med de enkelte europæiske Landes Regeringer, og det kan nævnes, at der er Tale om, at f. Eks. den henværende amerikanske Legation skal udvides med 14 „Marshall-Eksperter“.

Pariser-Rapport. Blandt de Bestemmelser, der antøres i Loven, kan nævnes:

1. at det deltagende Land vil fremme Produktionen bl. a. af Kul, Staal, Transportmidler og Fødevarer, saaledes at det bliver uafhængig af fremmed Hjælp.
2. at det deltagende Land søger at stabilisere sin Valuta og sit Pengevæsen.
3. at Landet medvirker i det internationale Samarbejde for Forøgelse af Vareudveksling og Fjernelse af Handels-skranker.
4. at Landet medvirker i det samlede europæiske Genop-bygningsprogram med alle sine Hjælpkilder, herunder ogsaa eventuelle Tilgodehavender i U. S. A.
5. at Landet som Modydelse og under Hensyn til eget Behov og normale Eksport stiller til Raadighed for U. S. A. visse Materialer, som der maatte være særlig Brug for.
6. at Landet indsætter et Beløb i egen Valuta, svarende til de Beløb U. S. A. stiller til Raadighed paa en særlig Konto. Kontoenes indestaaende kan anvendes til Stabilisering af Landets Pengevæsen, Stimulering af Landets Produktion eller til Udvikling af nye Rigdomskilder.
7. at der afgives regelmæssige Oversigter over Programmets Forløb.
8. at nødvendige Oplysninger i Forbindelse med Planens Gennemførelse er tilgængelige.
9. at Landet er villig til at forhandle om en Ordning, hvor-efter amerikanske Statsborgere ikke — ved Arbejder inden-for Planen — stilles daarligere end andre.

I Slutningen af § 15 fastsættes endelig, at indtil der er afsluttet de her omtalte Aftaler med de enkelte deltagende Lande, kan der i indtil 3 Maaneder ydes Støtte til Lande, der overfor den amerikanske Udenrigsminister tilkendegiver Ind-forstaaelse med Lovens Formaal og Grundsynspunkter. (Danmark har den 16. April 1948 skriftligt afgivet en saadan Erklæring).

Blandt Bestemmelserne i de øvrige Paragraffer er der kun Anledning til at nævne den saakaldte "Mundt Amendment" — opkaldt efter det Kongresmedlem, der fik Bestemmelsen indføjet. Denne Bestemmelse findes i § 17 og gaar ud paa, at Administrationen i visse Tilfælde af „nationale Sikkerheds-grunde" kan begrænse Eksporten af visse Vare.

Det er klart, at det er vanskeligt at bedømme en saa omfattende Lov som denne, før den i nogen Tid har været praktiseret, men allerede den her givne Oversigt over Lovbestemmelserne viser to vigtige Ting:

Kongressen har — ligesom Harrimans Udvælg — stort set akcepteret de Synspunkter, der ligger bag den europæiske Samarbejdskomités Rapport, og Kongressen har givet den Administration, der nu skal arbejde videre med Europahjælpen, betydelige Beføjelser.

At der naturligvis er Enkeltheder i Loven, man fra de europæiske Landes Side kunde have ønsket anderledes, er klart, men man maa paa intet Tidspunkt glemme, at det egentlige i Loven er, at De forenede Stater paatager sig at levere Europa store Mængder vigtige Raavarer og Industrialøg mod usikre Modleverancer. Set paa Baggrund heraf maa de Krav, som Amerikanerne foreløbig har opstillet, utvivlsomt siges at være meget rimelige og at være Udtryk for en Indstilling til Europas Genopbygning, som de europæiske Stater kun kan hilse med Glæde.

Det europæiske Samarbejde lægges i fastere Rammer.

Kort efter at Præsident Trumann havde underskrevet Loven om det europæiske Samarbejde, modtog de samarbejdende europæiske Lande fra den engelske og franske Regering Indbydelse til at deltage i et nyt Møde i Paris. Hensigten med Mødet var at undertegne en Overenskomst om Oprettelse af en permanent Organisation til Varetagelse af fælles Opgaver i Forbindelse med Marshall-Planens Gennemførelse, herunder især at fastlægge det økonomiske Samarbejde mellem de 16 Lande.

Mødet fandt Sted den 16. April 1948. Ved Mødets Aabning udtalte bl. a. Udenrigsminister Bidault: „Det Dokument, der skal undertegnes i Dag, er skelsættende i europæisk Historie. Vi forpligter os til at samarbejde paa det økonomiske, finansielle og monetære Omraade. Dette er det første Skridt henimod Dannelsen af et enigt Europa. Vejen til det endelige Maal er lang, men dette Skridt i Dag er vigtigt.“

Blandt de øvrige Talere var ogsaa Udenrigsminister Gustav Rasmussen, der udtalte følgende:

„Den 3. April 1948, da Præsidenten for Amerikas forenede Stater underskrev Loven om Hjælpen til Europa, var en historisk Dag. Foran os har vi Statutterne for den Organisation, hvis Opgave det vil blive at tage aktivt Del i Løs-

ningen af vores fælles-økonomiske Problemer i de kommende vanskellige Tider.

Vi staar ved Vendepunktet i Europas økonomiske Genrejsning, nu da vi har den Mekanisme, som sætter os i Stand til at naa Malet. Jeg er overbevist om, at det vil lykkes for os, for vi har alle Viljen til at samvirke i den Organisation, som nu bliver skabt.

Danmark vil yde sit Bidrag til at omsætte denne Vilje i praktisk og nøgtern Handling."

Selve Overenskomsten, der i Forvejen havde været udsendt til de deltagende Lande, bestaar af 27 Paragraffer og 7 Tillægsprotokoller og slutter sig naturligvis til de Retningslinier, som allerede er udtrykt i Pariser-Rapporten af 22. September 1947.

De deltagende Lande forpligter sig til økonomisk Samarbejde, til at sætte Produktionen i Vejret og til at forsøge at begrænse Toldskrankerne og andre Hindringer for Vareomsætningen mellem Landene, og bl. a. hedder det i Paragrafferne 3 og 4, at de deltagende Lande indenfor Organisations Rammer saa vidt muligt skal indgaa Aftaler om fælles Produktionsprogrammer og Vareudveksling.

I § 12 fastsættes, at der skal oprettes en Række Underkomiteer, som skal overvåage og lede Anvendelsen af den amerikanske Hjælp og give Oplysninger om Genopbygningen.

I §§ 13—19 fastsættes, at Samarbejdsorganisationens Ledelse, der bestaar af Repræsentanter for alle de deltagende Lande, skal kunne træffe fælles Beslutninger, og at disse Beslutninger som Hovedregel skal være eenstemmige.

I § 25 fastsættes, at europæiske Ikke-Medlemslande kan søge Optagelse i Organisationen, hvorefter denne tager Stilling til Ansøgningen, og i § 26 fastsættes, at deltagende Lande, som ikke opfylder deres Forpligtelser, vil blive anmodet om at opfylde Forpligtelserne, og nægtet de, kan de øvrige Lande beslutte sig til at fortsætte Arbejdet uden det paagældende Land.

Endelig fastsættes i § 27, at ethvert af de deltagende Lande kan afbryde Forbindelsen med Samarbejdsorganisationen med 1 Aars Varsel.

Efter at Organisationens Love var underskrevet, valgtes Udenrigsminister Spaak fra Belgien til den første Formand for Organisationens Raad. Til Vicepræsident valgtes Udenrigsminister Gustav Rasmussen.

Vil det lykkes?

Organisationen til at formidle det økonomiske Samarbejde er nu skabt, og De forenede Stater har tilsagt sin finansielle Støtte. Tilbage staar det store og afgørende Spørgsmaal, om det vil lykkes for de 16 europæiske Lande i Løbet af de kommende Aar at faa bragt Genopbygningen saa vidt, at Hjælp udefra ikke mere er nødvendig.

Et Svar paa dette Spørgsmaal kan ikke gives i Dag, dertil tegner Fremtiden sig alt for usikker, men det afgørende bliver naturligvis dels de enkelte Landes egne Anstrengelser, dels hvor frugtbringende Samarbejdet kan blive.

Paa Produktionsomraadet er der — som fremhævet i det indledende Afsnit — allerede sket betydelige Fremskridt, og det er en Kendsgerning, at Europa denne Gang er ved at komme hurtigere paa Fode end efter sidste Krig. Efter 1918 tog det ikke mindre end 6 Aar, før Europa igen naaede Produktionsniveauet fra 1913. Denne Gang er man bortset fra Tyskland allerede nu paa adskillige Omraader lige saa langt som i 1938. Vørst staar det til paa Landbrugsomraadet, hvor man i 1946/47 kun er naact op paa $\frac{3}{4}$ af Produktionen fra før Krigens, og de alvorlige Konsekvenser heraf — ikke mindst, naar Hensyn tages til den stadig stigende Befolknings — er aabenbare.

Mens Produktionen saaledes — bortset fra Landbrugsvarerne — gaar fremad, er den svigtende Handelsomsætning det mørke Punkt, og det er givet, at lykkes det ikke igen at faa Gang i Handelen, kan Produktionen ikke yderligere forøges, ja ikke engang oprettholdes.

Maalt i 1938-Priser var den totale Import til samtlige europæiske Lande i 1947 21 % lavere end før Krigens, medens den totale Eksport samme Aar laa ikke mindre end 36 % under 1938-Niveauet. Den inter-europæiske Omsætning i 1947 var 44 % mindre end i 1938. Eksporten til Lande udenfor Europa var samtidig 22 % lavere end i 1938, medens Importen fra Lande udenfor Europa var 7 % større end i 1938.

Disse Tal bekræfter paany, i hvor høj Grad Europa i Dag savner fremmed Valuta og først og fremmest Dollars til Finansiering af et stort Importoverskud.

For at komme videre er Støtte udefra nødvendig, men det er klart, at paa længere Sigt kan Problemerne ikke løses gennem saadan Støtte. Som det ogsaa er fastslaaet i det amerikanske Hjælpeprogram for Europa, er det afgørende, at Europa igen fuldt ud kommer til at kunne staa paa egne Ben.

I denne Forbindelse har det Interesse af fremhæve en Udtalelse fra den omfangsrike Rapport, som De forenede Nationers europæiske Sekretariat (Professor Myrdals Sekretariat)*) udsendte den 6. April 1948. Det hedder:

„Den endelige Løsning af Europas Betalingsbalance er saaledes stort set et Spørgsmaal om Udvidelse af Sværindustrien (d. v. s. Jern- og Staalindustrien, Kemikalieindustrien og Bygge- og Anlægsvirksomhed). En saadan Udvidelse er nødvendig baade for at foregå Eksporten til visse oversøiske Lande og for at undgå Import fra andre oversøiske Lande. Nogen Lettelse vil der vel ogsaa kunne opnaas ved en udvidet Eksport af Produkter fra den lettere Industri særlig til De forenede Stater og ved at skære Importen af visse Levnedsmidler og Raamaterialer ned til Niveauet fra før Krigen.“

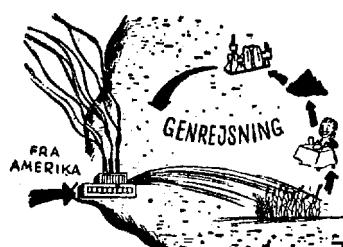
Ogsaa i Paris-Rapporten af 22. September 1947 er dette Problem om Udvidelse af Produktionskapaciteten jo trukket stærkt frem, og her skal yderligere som et Eksempel nævnes de opstillede Tal for Produktionsudviklingen for Jern og Staal (Mill. Tons):

	1939	1947	1948	1951
Storbritannien	10,6	12,7	14,0	15,0
Frankrig	6,2	5,8	10,4	12,7
Belgien-Luxembourg	3,8	4,6	7,3	7,9
Italien	2,3	1,6	2,5	3,0
Andre deltagende Lande	1,8	2,0	2,3	4,1
Vesttyskland	20,8	3,6	5,8	12,7
Ialt	45,5	30,3	42,3	55,4

Tallene er opmuntrende, men det bør erindres, at disse Tal i Lighed med de foran anførte samlede Produktionstal i det væsentligste alene er Udtryk for et Ønske om, hvad man haaber at naa i de kommende Aar. Hvorvidt det er muligt at lægge Produktionen saaledes til Rette, at Maalet faktisk naas, beror paa de europæiske Landes egen Indsats.

Selvom man naturligvis altid bør haabe det bedste, er det paa den anden Side ogsaa farligt at være for optimistisk, og

*) Sekretariatet, der har Sæde i Genève, er det udovende Organ for E. C. E. (Economic Commission for Europe), hvis Præsident i den første Periode var den danske Minister Wærum. Nu er den norske Minister Forhagen Præsident. I Arbejdet i E. C. E. deltager ogsaa Repræsentanter for de østeuropæiske Stater, og Myrdals Sekretariat er saaledes en af de Træde, der endnu knytter Forbindelsen mellem Øst og Vest.

Jern og Kul og Levnedsmidler
udefra er af afgørende Betydning
for Genrejsningen i Europa.

Det beror paa os selv om det
lykkes at gøre den indsats der
er nødvendig for at sikre at
baade den gamle og ny Verden
producerer for Fred og Velstand.

det er karakteristisk, at f. eks. den engelske Økonomimister Sir Stafford Cripps netop i sine senere Udtalelser stærkt har understreget, at selvom Marshall-Hjælpen nu træder i Kraft, vil Europas Dollarproblem dermed ikke være endelig løst. Løsningen ligger alene i større Produktion og en Udvidelse af det normale Handelssamkvem.

Det sidstnævnte Problem har Stafford Cripps iøvrigt selv uddybet nærmere i et Interview i „Berlingske Tidende“ for den 27. Marts 1948, hvori han giver en Skitse af, hvad Storbritannien venter sig af Udviklingen fremover, og Stafford Cripps lægger her stærk Vægt paa Englands Ønske om at komme bort fra de tosidede Handelsaftaler (f. eks. den dansk-engelske) og komme tilbage til de mangesidede Handelsaftaler som før Krigen. Herved vil man ogsaa opnå at undgå de ophidsende aarlige Handelsforhandlinger, som alle europæiske Lande kender fra de sidste Aar.

Stafford Cripps foreslaaer — selvfølgelig i en uforpligtende Form — Oprettelse af en fælles Valutapulje for Vesteuropa, hvor Handelsbalanceernes Overskud og Underskud kan afvikles, og hvor Dollars er overflødige, saaledes at man ikke behøver at risikere at blive forpligtet til at betale med Guld eller Dollars, som ikke findes.

Om dette er en farbar Vej, skal ikke drøftes i denne Bindelse, men at det bliver en vigtig Opgave for Europa fremover, at finde Veje for en udvidet Handelsomsætning ogsaa med de Lande, der staar uden for Samarbejdskomiteen, er utvivlsomt, og er sidst for Danmarks Vedkommende blevet fremhævet af Statsminister Hans Hedtoft i en Tale ved 1. Maj Demonstrationen i Aar i København. Hedtoft udtalte:

„Vi skal paa alle Omraader yde vort Bidrag til en fredelig international Udvikling og opretholde vores handelsmæssige Forbindelser med alle Lande.“*) Vi vil ikke acceptere den Tankegang, at Lande med forskellige politiske Systemer ikke kan arbejde sammen. Tværtimod. Vi mener, at den Dag, et saadant Samvirke ophører, vil Tankeken om en varig Fred være en Illusion. Vi skal uanset de mørke Skyer paa den internationale Himmel og agtpaagivende over for den internationale Udvikling gøre vort Arbejde med Tro paa Fremtiden og Tro paa Fornuftens Sejr.“

Danmarks Problemer.

Det bedste Indtryk af de Opgaver, der nu staar for, faar man maaske ved til Slut at vende tilbage til vores hjemlige Problemer.

Vort aktuelle Dollarproblem er skildret foran, og i det Skøn over Europahjælpens samlede Omfang, som den amerikanske Administration foreløbig har udarbejdet, regner man da ogsaa med, at Danmark i Perioden indtil 1. Juli 1949 vil have Behov for i alt 265 Mill. Dollars fra den vestlige Halvkugle. Af dette Beløb skønnes Danmark selv at kunne skaffe ca. 100 Mill. Dollars dels ved Eksport mod Dollars og dels ved særlige Laan og Kreditter. Vor Andel i Hjelpeprogrammet skulde herefter i Tiden indtil 1. Juli 1947 være ca. 170 Mill. Dollars, d. v. s. godt 800 Mill. Kr.

Selvom det næppe kan anses for realistisk, at Danmark i det kommende Aar ved Eksport og særlige Laan og Kreditter kan skaffe sig ca. 100 Mill. Dollars, d. v. s. knap 500 Mill. Kr., vil naturligvis en Dollarstøtte paa 800 Mill. Kr. være af meget væsentlig Betydning for dansk Erhvervsliv. Vor løbende Import af helt nødvendige Varer fra Dollarområdet vil kunne opretholdes, og herudover vil der være Basis for at faa løst vigtige Genopbygningsopgaver, ligesom den aabnede Mulighed for Tilførsler af Korn og Foderstoffer vil muliggøre, at vor uudnyttede Landbrugskapacitet kan tages i Brug til Dækning af Europas store Underskud af Fedtstoffer og Kød.

Haandgribelige Enkelheder om den Støtte, Danmark kan vente at modtage, foreligger ikke. Det eneste, der vides sikert er, at vi i det første Kvartal vil kunne faa Varer for ca. 20 Milliarder Dollar, hvoraf 10 Millioner ydes som Tilskud

*) F. Eks. kan nævnes, at Danmarks Handelsomsætning med Rusland, Polen og Tjekkoslovakiet, der tilsammen før Krigen laa paa 2-3 %, nu er vokset til at omfatte 14 % af vor samlede Eksport og 8 % af vor samlede Import.

og 10 Millioner som Laan. De Varer, der er sat af, er hovedsagelig Raavarer til vor løbende Produktion, fortrinsvis vegetabiliske og animalske Olier.

I den tidligere nævnte Indberetning fra Marshall-Organisationens Administrator til Bevillingsnævnet i Repræsentanternes Hus opstilles ganske vist mere detaillerede Fordelingsplaner for Vareleverancerne frem til 1. April 1948 til de enkelte Lande; men disse Opdelinger er af helt foreløbig Karakter og skal først i Paris tages op til nærmere Overvejelse med de interesserende Lande. Blandt de Varer Marshall-Administrationen har tiltænkt Danmark og som i alt omfatter 130 Millioner Dollars, d. v. s. 650 Mill. Kr., kan nævnes: Korn og Foderstoffer, mineralske Olier, Jern og Staal, Kul, Raastoffer til Margarineproduktionen, Tobak, Spindestoffer, Kaffe, Transportmidler, Landbrugsmaskiner og andre Maskiner m. v.

Stort set synes de rent foreløbige Oplysninger om, hvad der kan leveres til os, et ret tilfredsstillende Udgangspunkt, men saa længe adskillige Enkeltheder bl. a. vedrørende Laanebetingelserne endnu er uafklarede kan noget endelig naturligvis ikke siges. I sidste Række bliver det den danske Rigsdag, der — naar alle Enkeltheder foreligger oplyst — maa afgøre, i hvilket Omfang Danmark vil kunne drage Fordel af de Vareleverancer, vi kan faa efter „Loven af 1948 om økonomisk Samarbejde”.

*

Vort Problem paa lidt længere Sigt — og det er jo det, som bestemmer, om Opgaven lykkes — er især vort Landbrugs Produktions- og Afsætningsmuligheder. Sat paa Spidsen er Spørgsmaalet i al sin Enkelthed, om vi ligesom før Krigen kan opretholde en stor Produktion og dermed Eksport af forædlede Landbrugsvarer.

Den første Betingelse er — som ogsaa fremhævet foran — Tilførsler af betydelige Mængder Foder til rentable Priser. Saa længe Knapheden paa de mest elementære Levnedsmidler gør, at Korn og Oliefrø sælges til Fantasipriser, er vi paa Forhaand handicappet.

Den anden Betingelse er, at vi gør, hvad der er muligt for at effektivisere vort Produktionsapparat og holde Omkostningerne nede. Meget tyder paa, at der her er en Del, der skal rettes. Mekaniseringen og Effektiviseringen af den danske Landbrugproduktion har ikke kunnet komme i Gang under

Krigen. Til Gengæld har den første Prispolitik efterhaanden skruet Omkostningsniveauet i Vejret. Det er nu Kendsgerning, at vores oversøiske Konkurrenter i Dag kan producere Smør væsentligt billigere end vi.

Den tredie og sidste Betingelse er, at der fortsat bestaar Afsætningsmuligheder for vores Produkter, og det skal ikke nægtes, at der også her er rejst visse Faresignaler. Storbritannien har ikke de samme Købsmuligheder som før Krigen og synes ovenikøbet indstillet paa fremover i stigende Grad at gaa over til at dække sit Fedtbehov gennem Margarine. Til Gengæld har vi i Efterkrigsårene skaffet os Række nye Kunder rundt om i Europa, men selvom vi med Glæde hilser disse nye Forretningsforbindelser, kan man dog ikke se bort fra, at efterhaanden som de forskellige Landes øget Landbrug igen kommer paa Fode, vil Mulighederne for at eksportere danske Landbrugsvarer til visse af vores nye Kunder måske støde paa Vanskeligheder. Forhaabentlig vil Storbritannien og også Tyskland imidlertid til den Tid være saaledes stillet, at Samhandelen med disse to gamle Hovedaftagere igen kan udvides.*)

Som det vil ses, er vores Problemer paa Landbrugsområdet langt fra afklarede. Det er muligt, at betydelige Erhvervsomlægninger bliver nødvendige, men det er også muligt, at vi igen kan fortsætte, hvor vi slap i Tredierne.

Vores Fremtidsproblemer er dog ikke alene knyttet til Landbruget. Vor Industri mås ligedeles effektiviseres og udbygges. Det er af største Betydning for det danske Samfund som Helhed, at man får Sikkerhed for, at den Arbejdskraft og de Ressourcer, der sættes ind i vores Erhvervsliv, bliver anvendt paa den bedst mulige Maade, og det mås jo erindres,

*) Den stedfundne meget betydelige Forskydning i vor Smøreksporth fremgaar af denne Oversigt (Mill. kg).

	1929	1938	1947
Storbritannien	108,0	119,4	42,9
Tyskland	43,0	36,4	—
Storbritannien + Tyskland	151,0	155,8	42,9
Rusland, Polen og Tjekkoslovakiet	0,1	0,2	17,9
Skandinavien	0,1	—	2,3
Holland, Belgien, Svejts og Frankrig	6,1	1,0	19,7
U. S. A.	0,3	—	2,5
Andre Lande	0,5	0,5	0,8
Tredielande ialt	7,1	1,7	43,2
Eksport ialt	158,1	157,5	86,1

at i det Omfang, vi kan spare udenlandsk Valuta ved at forøge vor Industriproduktion, er dette fuldt saa vigtigt som en yderligere Valutafortjeneste. Hertil kommer, at vor Industrieksport efterhaanden har faaet et betydeligt Omfang (bl. a. Skibe, Mejerimaskiner, Cementmaskiner, Dieselmotorer, Tørmælk og Insulin).

Ogsaa Handel, Fiskeri og de øvrige Erhverv har deres særlige Problemer, men det anførte maa være tilstrækkeligt til at vise Karakteren af den Opgave, der staar for. Det, det gælder om, er kort sagt at lede de økonomiske Ressourcer, vi selv raader over, og de, der kommer til udefra, derhen, hvor Nytten bliver størst, og at forhindre, at Arbejdskraft og Materialer gaar til Spilde i mere eller mindre konjunkturpræget og luksusbetonet Produktion.

Vor Indsats i det europæiske Genopbygningsarbejde kræver en Pioneraand, saaledes som vi saa den f. Eks. indenfor dansk Landbrug i Slutningen af forrige Aarhundrede. Maaske skal vi fremover til at eksportere frisk og kondenseret Mælk i Stedet for Smør, maaske er der her i Landet Basis for Kunstsilkefabrikation, maaske kan lynfrosne Grøntsager blive et fremtidigt Aktiv og maaske har vi Brug baade for et Koksværk og en Traktorfabrik? Noget endeligt om alt dette foreligger ikke; men Marshall-Støtten er den store Mulighed for at faa realiseret de bæredygtige blandt de Projekter, der forhaabentlig arbcjdes med rundt om indenfor vort Erhvervsliv.

Det meget diskuterede Olieraffinaderi, en Stigning i vore Maskinfabrikkers Produktionskapacitet, en Modernisering af adskillige af vore Spinderier og Væverier og meget andet er de helt haandgribelige Maal, der skal naas, for at Marshall-Støtten virkelig skal bære Frugt. Det bliver en vigtig Opgave at faa klarlagt disse Maal og faa dokumenteret, hvad der er vigtigst at faa realiseret paa de forskellige Omraader.

Marshall-Hjælpen vil antagelig paa nogen Punkter samtidig betyde en tiltrængt Lettelse af hele vor Forsyningssituation, men det er vigtigt paa Forhaand at gøre sig klart, at hvis Marshall-Hjælpen alene eller blot væsentligt omsætter sig i et stigende Forbrug, vil selve Hensigten med de europæiske Landes fælles Genrejsningsarbejde gaa tabt. Ingen vil nægte, at det er af væsentlig Betydning — ogsaa psykologisk — i det daglige Arbejde, at Forsyningssforholdene er nogenlunde tilfredsstillende, men den Opgave, vi staar overfor, er at forøge og effektivisere Produktionsapparatet, og dette kræver, at vi anvender en større Del af vor Arbejdskraft og vore Materialer og Anlæg hertil end normalt før Krigen.

Opgaven, der forestaaer, er ikke let og kan ikke løses af selv den bedste Regering, hvis ikke hver og een paa sin Plads gør en Indsats. Det er det Arbejde, der gøres her i Landet, og det Arbejde, der gøres i alle de øvrige Lande i Europa, der til syvende og sidst betinger Europas Fremtid og afgør om de europæiske Lande skal genvinde den økonomiske og politiske Styrke, som er nødvendig for at Europa kan øve en Indsats for Fred og Tryghed i Verden. Et stærkt demokratisk Europa vil være et vigtig Skridt hen mod en mere stabil Verdensudvikling og vil samtidig ogsaa skabe Førudsætningen for de store Ændringer i hele Samfundsbygningen, som er den frie Arbejderbevægelses Maal.

JØRGEN PALDAM
**MARSHALL=PLANEN
OG DANMARK**

Den 3. April 1948 vedtog den amerikanske Kongres Loven af 1948 om økonomisk Samarbejde, og dermed var Marshallhjælpen til Europa en Realitet. Hvad Loven kan komme til at betyde, er endnu ikke klart. Der foreligger ikke haandgribelige Enkeltheder om den Hjælp, Danmark kan vente at modtage. Det eneste, der vides sikkert, er, at vi i det første Kvartal kan fåa Varer for ca. 20 Mill. Dollars, hvoraf 10 Mill. ydes som Tilskud og 10 Mill. som Laan.

At Marshallhjælpen imidlertid vil fåa vidtgaaende Betydning for de økonomiske Forhold i Europa, er utvivlsomt. Den Dollarmangel, som har hæmmet og vanskeliggjort Genopbygningsarbejdet i de fleste europæiske Lande, vil i vidt Omfang blive afhjulpet, og der er skabt Forudsætning for ny økonomisk Fremgang.

De Resultater, der kan ventes at blive Følgen af Marshallhjælpen, beror til syvende og sidst paa det Arbejde, der gøres rundt om i de forskellige Lande i Europa. Det er Landenes egen Indsats, der er afgørende for, om de europæiske Lande skal genvinde den økonomske og politiske Styrke, som er nødvendig, for at Europa kan yde en Indsats for Fred og Tryghed i Verden.

Der er intet mystisk i vor Tilslutning til Marshallplanen. De første Forhandlinger og trufne Beslutninger foreligger fuldt belyst, og i denne Pjece gives paa Grundlag af de foreliggende Dokumenter en samlet Fremstilling af, hvad der indtil Dato er sket i denne Sag.

—FREMAD—